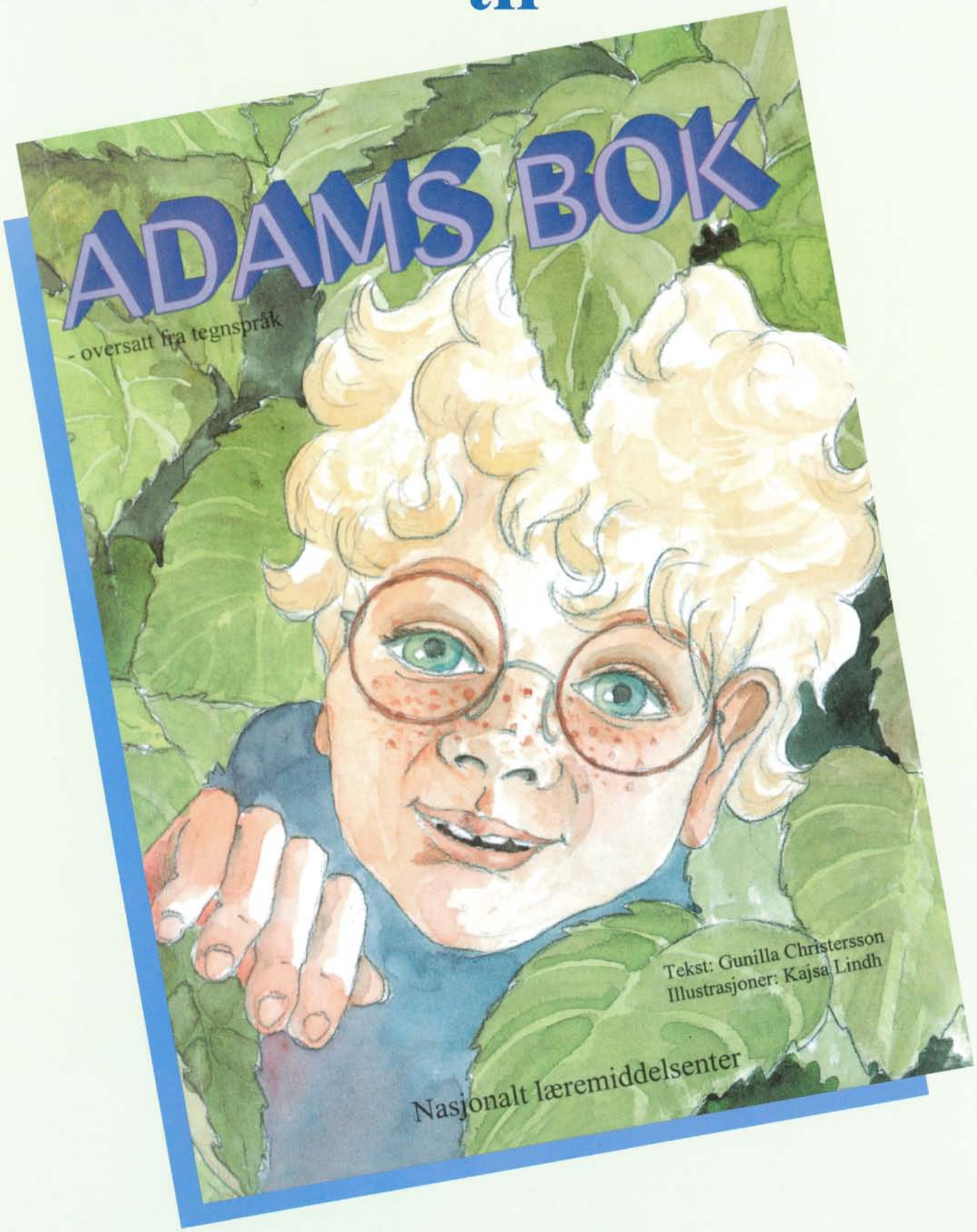
Lærerveiledning til

Gunilla Christersson, Siv Dahlén,Vendy Lewis
Tekstbearbeiding: Birgitta Palmerts, Tekla Tunblad
Tegninger: Kajsa Lindh

Lærerveiledning til

Adams bok

en bok om og for døve barn

Gunilla Christersson, Siv Dahlén, Wendy Lewis
Tekstbearbeiding: Birgitta Palmerts, Tekla Tunblad
Tegninger: Kajsa Lindh

Oversettelse og tilpasning til norsk: Astrid Moe

© Nasjonalt læremiddelsenter (NLS) Oslo 2000
© Statens institut för Handikappfrågor (SIH) 2000

Trykk: Tryckmakarna AB

ISBN: 82-486-0024-6

III. s. 137-138 er trykket med tillatelse fra Møller kompetansesenter
III. s. 139 er trykket med tillatelse fra Sveriges Dövas Riksförbund
III. s. 148 er trykket med tillatelse fra Dagbladet
III. s. 147 er trykket med tillatelse fra Skådalen kompetansesenter/Thorbjörn Johan Sander

Bestilling:
Nasjonalt læremiddelsenter
Ekspedisjonen
Postboks 8194 Dept.
0034 Oslo

Internett: http://www.nls.no
E-post: bestilling@nls.no
Telefaks: 22 47 65 50

INNHOLD

ADAMS BOK I NORSK UTGAVE
Bakgrunnen for prosjektet 1

FORORDET TIL DEN SVENSKE UTGAVEN
Bakgrunnen for «lesebokprosjektet» i Sverige 2
Innhold 3
To språk 4
Tegnspråk 4
Svensk tekst 5
Målgruppe 6
Grunntanker om lesing 8
Leseforståelse gjennom samtale 9
Språklig bevissthet 10

HVORDAN LÆRERVEILEDNINGEN TIL DEN NORSKE UTGAVEN ER BYGGET OPP 11

LÆRERVEILEDNINGEN KAPITTEL FOR KAPITTEL
med:
* Teksten fra leseboka
* Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk
* Eksempler på hva en kan ta opp i norsk
* Forslag til supplerende aktiviteter

Kapittel 1: Innledningen og brevet 13
Kapittel 2: Adams familie 17
Kapittel 3: Adams klasse 26
Kapittel 4: Familien Larsson 35
Kapittel 5: Familien Larssons dyr 49
Kapittel 6: Da jeg besøkte Nesrin 61
Kapittel 7: Skolematen 90
Kapittel 8: Svarte briller 99
Kapittel 9: Fødselsdagsselskapet 111
Kapittel 10: Emmas høreapparat 123
Kapittel 11: Hos bestemor og bestefar 132
Kapittel 12: Blupp 153

Kapittel 13: Læreren er sprø 161
Kapittel 14: Vaktmesteren 169
Kapittel 15: Emmas yndlingsdyr 180
Kapittel 16: Bussturen 190
Kapittel 17: Adams teksttelefon 200
Kapittel 18: Studiedagen 207
Kapittel 19: Anna er tolk 218
Kapittel 20: Blupp kommer tilbake 224
Kapittel 21: Maur i buksene 233
Kapittel 22: Calle, Adam og kjærligheten 241
Kapittel 23: På bondegården 249

UTPRØVING AV OPPLEGGET
SVERIGE 259
DANMARK 262
NORGE 264

ADAMS BOK I NORSK UTGAVE

Bakgrunnen for prosjektet

Forskrift for grunnskolen av 1997, § 2.4, gir døve grunnskoleelever rett til opplæring i og på norsk tegnspråk. I Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen, L 97, er det laget egne planer for døve elever i fagene tegnspråk, norsk, engelsk og drama og rytmikk. Et av hovedmålene i planen er at døve elever skal bli funksjonelt tospråklige i tegnspråk og norsk.
Adams bok er et tospråklig leseopplegg som er laget for døve barn og handler om døve barn. Det er i så måte en sjeldenhet.
Den svenske originalutgaven av Adams bok ble første gang utgitt i 1991
(Gunilla Christersson, Kajsa Lindh m.fl., RPH-HÖR, ÖREBRO 1991. Leseboken revidert i 1995, videoversjonen i 1998.)
I 1996 ble leseopplegget omarbeidet til dansk (Wendy Lewis: Adams bog, Skolen på Kastelsvej, København 1996 / Tryckmakarna, Örebro 1996).
Når den norske utgaven nå foreligger, er Adams bok altså blitt et felles skandinavisk leseopplegg. Det forteller noe om originalversjonens pedagogiske kvaliteter.

Takk til Cathrine Ørn, Knut Bjarne Kjøde, Sonja Myhre Holten og Bodil Fiksdal for inspirerende og humørfylt samarbeid - og til Wendy Lewis og hennes medarbeidere for idéer og nye innfallsvinkler i den danske utgaven.
Til Gunilla Christersson, Kajsa Lindh og deres medarbeidere:
Takk for at dere laget Adams bok!

Oslo, januar 1999

Astrid Moe

FORORDET TIL DEN SVENSKE UTGAVEN

Forordet er her oversatt til norsk.
Henvisninger til andre bøker med tilhørende tegnspråkvideoer er ikke tatt med i denne oversettelsen. Kapitlet om tegnlister er også utelatt samt noen avsnitt som henviser til den første utgaven av leseboken.

BAKGRUNNEN FOR «LESEBOKPROSJEKTET» I SVERIGE

Under sin videreutdanning i svensk som andrespråk for døve begynte en gruppe små-skolelærere ved Manillaskolan å diskutere hvilke tekster som egnet seg for den begynnende leseopplæringen.
Diskusjonen konkluderte med at det kunne gå riktig bra å bruke vanlige barnebøker, men at det hadde vært ønskelig med et lesemateriell som var laget ut fra døve barns behov og som fantes både på tegnspråk og svensk.
Birgitta Palmertz, produsent på RPH-hõr, startet da et «lesebokprosjekt» og henvendte seg til pedagoger, tegnspråkformidlere, illustratører og videotekniker for å produsere et undervisningsmateriell som skulle bestå av:
Grunnbok med videoversjon og en lærerveiledning; ADAMS BOK.

INNHOLD

Adams bok handler om Adam og hans fire klassekamerater på en svensk døveskole. Den gir et bilde av døve barns hverdag - hjemme og på skolen. Den tar opp hendelser og problemer som kan finnes i døve barns verden.

* *I Adams familie er alle døve, mens klassekameratene har hørende familier.*

* *Adams besteforeldre er også døve, og vi får dermed et lite innblikk i hvordan det var å være døv før i tiden.*

* *Vi får være med Adams mor på jobben og får ta del i Adams funderinger på hva han skal bli når han blir stor.*

* *Vi får se hvordan teksttelefon brukes.*

* *Og vi får bli med Adam og moren hans til legen og se hvordan det kommuniseres gjennom en tolk.*

Målet er at innholdet skal være meningsfylt for døve barn, og at de skal kunne identifisere seg med barna i boka.
Boka tar selvfølgelig også opp det som opptar alle barn i småskolealderen, f.eks. forelskelse, kameratskap, mobbing, lek og ablegøyer.

Det er viktig at barna kan få leve seg inn i fortellingene og bygge opp sin egen forestillingsverden rundt personene og hendelsene i boka. Tekstene inneholder både humor og alvor og skal kunne gi næring til barnas fantasi og innlevelsesevne. Undervisningen vil dermed kunne bygge på interessante samtaler om tekstene, noe som igjen utvikler elevenes språk og tenkeevne.

Adams bok er delt opp i relativt frittstående kapitler. Kapitlene bygger på hverandre innholdsmessig, men det går allikevel an å hoppe over ett kapittel eller ta noen kapitler i en annen rekkefølge.

TO SPRÅK

Adams bok er laget i to versjoner: En bok på svensk og en video på tegnspråk.
I begge versjonene spiller Kajsa Lindhs uttrykksfulle illustrasjoner en viktig rolle.

I læreplanen står det at undervisningen i svensk skal ta utgangspunkt i tegnspråk og svensk skriftspråk.
Grunntanken med materiellet er at en skal ta utgangspunkt i tegnspråkversjonen. Da vil barna lett kunne oppfatte fortellingen og dermed kunne ta del i samtaler rundt innholdet, samtaler som kan være utviklende for dem.
Etterpå kan en presentere samme fortelling på svensk.
I tillegg til at tekstene skal brukes som samtalegrunnlag, er materiellet også tenkt brukt som grunnlag for diskusjoner rundt de to språkene tegnspråk og svensk.

Tegnspråk

Målet for tegnspråkversjonen har vært å få sammenhengende fortellinger på et rikt og nyansert tegnspråk med varierte uttrykksmåter. Vi har bevisst valgt to tegnspråk- formidlere, slik at elevene skal få se at tegnspråk kan formidles på forskjellig måte av ulike personer. Tegnspråkversjonen inneholder svært mye som det er verd å stoppe opp ved og diskutere med elevene. I lærerveiledningen vil vi gi tips om områder en kan ta opp. Barna kommer sikkert også selv med spørsmål og tanker rundt tegnspråket, noe som igjen kan føre til interessante diskusjoner. Om en føler seg usikker på å gå inn i slike diskusjoner, kan en kanskje be en tegnspråklærer om hjelp. Eventuelt kan en prøve å få en døv lærer inn i klassen en time i uken, og i den timen arbeide med tegnspråket i fortellingene.
Det er viktig å poengtere at lærerveiledningen bare gir eksempler på tegn og særtrekk ved tegnspråket som forekommer i videoversjonen. Hvilke momenter læreren velger å ta opp, avhenger selvfølgelig av barnas behov. En vil oppdage at det er store variasjoner både når det gjelder «vanskelighetsgrad» og abstraksjonsnivå i de eksemplene som er tatt med. Dette er gjort for at materiellet skal kunne brukes på ulike alderstrinn.

Informasjon om hvordan tegnspråk er bygget opp er ikke med i materiellet. Heller ikke gis det retningslinjer for i hvilken rekkefølge en skal ta opp de forskjellige momentene i tegnspråk. Den kunnskap som må ligge til grunn for å lage en slik mer metodisk veiledning har vi dessverre ikke i dag (1991). Vi må alle følge med i den forskningen som pågår og gradvis utvikle undervisningsmetodene i faget tegnspråk.

Svensk tekst

Målet for den svenske teksten har vært å få sammenhengende tekster som tar i bruk hele grammatikken.
Det kan virke som dette er en stor tekstmengde å presentere for barn som enda ikke kan lese. Vi vil derfor understreke at tekstene skal brukes som presentasjon for elevene.
Barna skal ikke lese tekstene på egen hånd, men skal sammen med læreren møte den svenske teksten og få diskutere seg fram til en forståelse av det budskap teksten formidler. Etter hvert vil elevene begynne å kjenne igjen flere og flere deler av språket og til sist nå fram til en slik forståelse at de kan lese på egenhånd. Men denne prosessen må få ta den tid den trenger.

Med utgangspunkt i tekstene kan en diskutere det svenske språket, og når det ligger tilrette for det, gjøre sammenligninger mellom tegnspråk og svensk. Det er imidlertid viktig å se på det svenske språket ut fra et andrespråksperspektiv når en velger ut de momentene en vil ta opp. Også når det gjelder svensk gir vi i veiledningen eksempler på momenter som det kan være interessant å se nærmere på. Hva læreren så velger å ta opp må selvfølgelig bestemmes ut fra de språkmål en har satt for elevene i klassen, altså ut fra barnas behov. Barnas spontane spørsmål og tanker rundt tekstene må i stor grad styre diskusjonstemaene i klasserommet. Eksemplene i lærerveiledningen tar opp momenter på forskjellige språklige nivåer, fra det som gjelder tekstmål til det som angår syntaks, morfologi ord og grafemer. Det er viktig at læreren fokuserer på helheten, tekstmålene og ellers velger å ta opp bare noen momenter på de andre nivåene. En risikerer ellers å «hakke i stykker» fortellingene for elevene. En kan lett komme til å sette ambisjonene så høyt at en velger for mange momenter å ta opp i løpet av en skoletime. En må begrense seg, for det kommer flere muligheter senere. Det er bedre med få, men interessante diskusjoner enn mange halvhjertede.

Se på lærerveiledningen som en idéperm!
Husk at den eneste som kan avgjøre hva slags leseundervisning som passer for klassen er du!
Som Frank Smith skriver i sin fremragende bok Läsning: «Den beste hjelpen kan gis av lærere som forstår lesingenes natur og som kjenner den enkelte elev.»

Smith, Frank: Läsning
A. Wiksell Läromedel AB, 1986

MÅLGRUPPE

Adams bok er tenkt som et første leseopplegg for døve barn som er modne for å begynne å lese.

> *Med «modne» mener vi at barna har et så stabilt grunnlag i tegnspråk at de kan bygge opp forestillingsverdener og diskutere fortellingene. Materiellet skal kunne brukes av ulike aldersgrupper. Vi har derfor unngått å gi barna i boka en bestemt alder.*

Om elevene i en gruppe befinner seg på forskjellige nivåer i språkutviklingen, behøver en ikke se dette som en hindring, men snarere som en fordel. Hvis vi ser på hvordan barnet møter fortellingen ut fra en prosess på fire trinn:-presentasjon, gjenkjenning, forståelse og produksjon, så vil det i alle fortellingene finnes noe som er på «riktig» nivå for den enkelte elev.
Både når det gjelder tegnspråk og svensk vil det i fortellingene finnes noe som er nytt for alle elevene, og noe som de kjenner igjen fra tidligere. Det vil også være mye som de forstår og - i hvert fall i tegnspråkversjonen - allerede bruker i sitt eget språk.

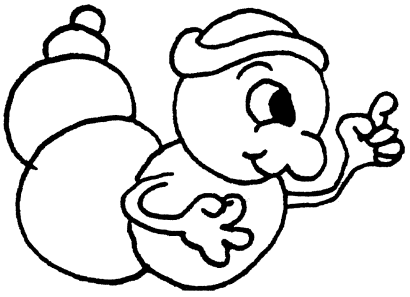
En elev i en klasse, la oss kalle henne Sara, har kanskje et rikt og nyansert tegnspråk.
Hun forstår det meste av tegnspråket på videoen og bruker en hel del av uttrykkene i sitt eget tegnspråk.
Allikevel vil hun kunne støte på tegn som hun nok kjenner igjen, men ikke er helt sikker på betydningen av, og hun vil også kunne møte helt nye tegn og uttrykksmåter. Det kan f.eks. være synonymer til tegn hun kan, det kan være nye begreper, måten en går inn i ulike roller på eller måten å lokalisere på.

En annen elev i samme klasse, Lina, har ikke et like stabilt grunnlag i tegnspråk. for henne kan det være mye nytt i hvert tegnspråkavsnitt. Men hun forstår, eller kjenner i hvert fall igjen det meste. Det finnes også en hel del tegn som hun selv bruker i sin tegnspråkproduksjon. For Lina blir det viktigste at hun forstår helheten i fortellingene. De detaljene som Sara var interessert i, blir nærmest som en presentasjon for Lina.

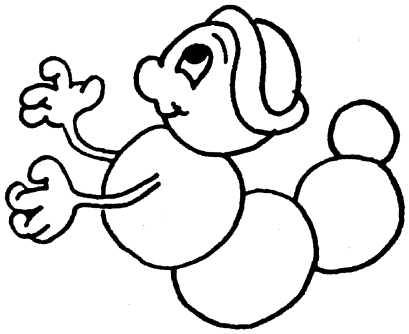
Om vi ser på svenskdelen, så kan Sara kanskje allerede lese en hel del på egen hånd. Det er mye i teksten som hun forstår. Mye kjenner hun sikkert igjen, selv om hun ikke er sikker på betydningen. Det kan f.eks. dreie seg om et svensk uttrykk som «sommerfugler i magen», eller et ord som er bøyd og som hun kjenner i en annen form, f.eks. «trodde». Sara har kanskje begynt å bruke teksttelefonen hjemme og produserer dermed en rekke av de ordene og setningstypene som finnes i teksten. Men det finnes sikkert også ord, uttrykk og grammatiske elementer som er helt nye for henne.

For Lina er lesing kanskje noe relativt nytt. Hun befinner seg stort sett på presentasjons-nivået. Det er ikke så lenge siden hun oppdaget at disse krusedullene på papiret betyr noe som det går an å oversette til tegnspråk. Men det dukker opp mer og mer som hun gjenkjenner i tekstene, og det blir stadig flere ord som hun forstår. Fordi hun har sett avsnittet på video, er hun på forhånd blitt kjent med innholdet og kan derfor ofte slutte seg fram til hva setningene betyr ved hjelp av de ordene hun kan.

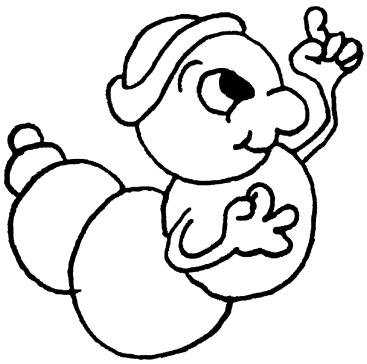
Om en ser leseinnlæringen i de fire trinnene som før nevnt, blir det naturlig å velge fyldige tekster, slik at alle elevene kan bli stimulert på sitt nivå. I samtalene rundt innhold, tegnspråk og svensk vil elevene stimulere språkutviklingen hos hverandre. Barnas kunnskapsmengde vil hele tiden endre seg i retning av en større språklig kompetanse.

Lærerens ansvar er ikke
å lære elevene å lese, men
å gjøre det mulig for dem
å lære seg å lese.
Fra Läsning av Frank Smith

Barn er svært dyktige og erfarne
når det gjelder å lære seg ting.
Fra Läsning av Frank Smith

GRUNNTANKER OM LESING

Hva sier læreplanen?

I læreplanen for spesialskolen (i Sverige) *står det: «Målet - å lese og skrive - er det samme for hørende, tunghørte og døve, men veiene for å nå disse målene er forskjellige. Undervisningen i svensk for døve kan ikke baseres på hørsel og tale. De ferdigheter som døve elever skal utvikle gjennom undervisning i svensk må utgå fra det elevene kan oppfatte gjennom synet, tegnspråk og skrevet svensk.»*

Døve barn og svensk skriftspråk

Når hørende barn lærer å lese, lærer de den skriftlige formen av morsmålet sitt. Hørende innvandrerbarn lærer også ofte å lese morsmålet sitt før de lære å lese svensk.
Fordi det ikke finnes noen skriftlig form av tegnspråk, kan ikke døve barn lære å lese på morsmålet, men må lære seg dette på andrespråket, svensk.

Hørende innvandrerbarn lærer dessuten svensk i kommunikasjon med andre mennesker, og først når de behersker en viss grad av muntlig svensk begynner en med lesing.
For de døve barna blir situasjonen en annen, fordi de ikke kan lære svensk gjennom kommunikasjon, men må lære svensk gjennom skriftformen av språket.
Det døve barnet møter altså i prinsippet to nye fenomener samtidig:
** Et nytt språk, svensk*
** «Kunsten» å lese*

Det finnes i dag ikke mye forskning på hvordan dette skal foregå.
Visse grunnleggende teorier om barns leseinnlæring kan også anvendes på døve barns leseinnlæring. Vi kan også lære en del av de erfaringer en har gjort ved andrespråksundervisningen for innvandrere. Og så må vi selvfølgelig følge med på den forskningen om tegnspråk og om svensk som andrespråk for døve som foregår ved Stockholms Universitet.

Vi vil takke Kristina Svartholm ved Institutionen för Nordiska Språk, Stockholms Universitet, som har hjulpet oss i arbeidet med denne leseboken.

LESEFORSTÅELSE GJENNOM SAMTALE

I kommentarmateriellet «Läsa» (svensk undervisningsministrielt materiell) *kommer en hele tiden tilbake til at den sentrale dimensjonen i leseinnlæringen er den som leder til leseforståelse. Dvs. «at barn utvikler sin språklige tenkning slik at de i sin egen forestillingsverden kan behandle innholdet i det de leser. De lærer dermed å bli bedre til å styre tankene sine og holde fast ved en tankegang når de søker etter kunnskaper eller forståelse.»*
Det påpekes videre at det er i samtalene rundt tekstene at denne prosessen utvikles.

I samtale rundt tekstene får elevene utveksle sine tanker med kameratenes slik at de i fellesskap kan bygge opp en tekstverden og finne fram til det sentrale i teksten, tekstkjernen.
Lærerens rolle blir å lede samtalen i retning av tekstens intensjoner.
Læreren får gjennom samtalen mulighet til å støtte elevenes språkutvikling gjennom å ta imot tankene deres, utfordre dem i deres anstrengelser, gi dem nye innfallsvinkler, flere fakta å arbeide med osv.

Læreren skal oppmuntre elevene til å bruke sine egne erfaringer og kunnskaper når de leser. Elevene får på den måten føle seg verdsatt og tør å stole på egne evner, noe som er en viktig nøkkel til all læring, ikke minst til det å lære å lese.
«Basis for læring og forståelse er den teori om verden som hvert individ har bygget opp og alltid har med seg i sitt eget hode.» fra Läsning av Frank Smith.

Lærerens mål blir å få elevene til å dvele ved teksten slik at de kan leve seg inn i tekstens verden og utforske både teksten og sine egne erfaringer. Ved siden av samtalen om teksten kan det derfor være hensiktsmessig med mer kreativt arbeid rundt teksten. Det kan være oppfølging i form av bilder og tegninger, dramatiseringer eller gjennom at elevene finner på fortellinger på tegnspråk innenfor tekstens tema.

SPRÅKLIG BEVISSTHET

Flere forskere har påvist at det er av den største betydning for leseinnlæringen at elevene er skriftspråklig bevisste.
Gøteborgforskerne Dahlgren og Olsson hevder at barn som vet hvorfor en leser, hva en gjør når en leser og dessuten kan forklare dette med ord har en skriftspråklig bevissthet som er avgjørende for deres framgang som lesere.
Den amerikanske forskeren Marcell mener at vansker med å lære å lese i høy grad dreier seg om at en ikke har forstått hva lesing innebærer.
Døve barn trenger også en språklig bevissthet om sitt førstespråk, tegnspråk. De må også være bevisste på at tegnspråk og svensk er to forskjellige språk og på at svensk har både en muntlig og en skriftlig form, mens tegnspråk ikke har noen skriftlig form.

For at elevene skal få denne bevisstheten, må de få diskutere begge språks form og funksjon i ulike sammenhenger. Som lærer bør en benytte enhver anledning til å markere hva som er svensk og hva som er tegnspråk.
En kan også være ekstra tydelig når en arbeider med lesing gjennom å bruke uttrykk som viser at det dreier seg om to ulike språk. Og istedenfor å be barna om å «lese» teksten, kan en be dem om å «oversette» teksten til tegnspråk, eller til «først å lese stille og etterpå gjengi innholdet på tegnspråk». Eventuelt kan en i begynnelsen gi elevene noen tommelfinger-regler:

Når du leser gjør du slik:

* *Se på ordene i setningen.*
* *Prøv å forstå hva setningen betyr.*
* *Lag et bilde (film) inne i hodet.*
* *Gjengi «bildet» på tegnspråk.*

Dersom elevene i lesing bruker et veldig svenskpåvirket tegnspråk, kan en forsiktig snakke om det og be eleven gjøre et nytt forsøk på tegnspråk.

HVORDAN LÆRERVEILEDNINGEN TIL DEN NORSKE UTGAVEN AV ADAMS BOK ER BYGGET OPP

Lærerveiledningen er delt inn i kapitler på samme måte som tegnspråkvideoen og leseboka. Til hvert kapittel finnes:

* Teksten fra leseboka
* Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk
* Eksempler på hva en kan ta opp i norsk
* Forslag til supplerende aktiviteter som samtaler, drama, tegning og maling, spill, elevoppgaver og tilleggslitteratur

Elevoppgavene
Oppgavene skal gi elevene mer trening i å lese og skrive. De kan kopieres eller sees på som en inspirasjon for læreren til å lage flere eller andre oppgaver som er mer «skreddersydde» for elevene.

Tilleggslitteratur
De forslag til tilleggslitteratur som er gitt, berører ett eller flere temaer i det aktuelle kapitlet, men kan ha en helt annen vinkling.
Teksten i bøkene har varierende omfang og vanskelighetsgrad. Noen vil egne seg best til å bli formidlet av læreren, andre kan elevene lese selv.
Dessverre er utvalget av videoer på tegnspråk svært lite i forhold til trykt litteratur, noe listene med forslag bærer preg av.

Arbeidsgang
Det er lagt opp til at elevene arbeider med Adams bok minst to skoletimer pr.uke.
I den første timen (evt. de første timene) arbeider en vanligvis bare med tegnspråkdelen, ser ett kapittel på video, samtaler rundt innholdet, diskuterer språklige momenter og gjør evt. andre aktiviteter i tilknytning til kapitlet.
Læreren må i forberedelsene til timen velge ut de problemstillinger og språklige momenter som en av erfaring vet at elevene er modne for å arbeide med. Lærerveiledningen gir her konkrete forslag. Samtidig må en være åpen for elevenes spontane spørsmål og tanker rundt det de har sett på videoen.
Lærerveiledningen går ikke i dybden når det gjelder innholdet i samtalene, men gir noen forslag til hvordan en kan komme i gang med slike samtaler.

I den andre timen (evt. de andre timene) skal en i prinsippet arbeide med den norske teksten. Her må en bruke god tid til å lese/oversette teksten til tegnspråk, men også til å arbeide med enkeltord slik at elevene kan få mulighet til å kjenne igjen og lære disse.

Kanskje vil elevene etter hvert ha utbytte av å lese teksten først, og deretter se den på video. En kan også arbeide parallelt med de to språkene, se et mindre avsnitt av kapitlet på video og deretter lese det samme på transparent (overhead). Arbeidsformen i undervisningsopplegget kan og bør varieres slik at elevene får de utfordringer som gir best læring.

Tegnspråkversjonen og den norske versjonen ligger nær hverandre når det gjelder innhold, slik at en har mulighet til å arbeide med sammenligninger mellom uttrykksformer i de to språkene.
Selv om det i lærerveiledningen er brukt grammatikalske termer, er det ikke meningen at en skal bruke slike termer til elevene i undervisningen. Det må også understrekes at oppstykking av tekstene og arbeid med språklige momenter på et teoretisk plan som elevene ikke er modne for, lett vil kunne ødelegge for den nysgjerrighet og opplevelse som er grunnlaget for lærelyst og leseglede .

Arbeid ikke med flere avsnitt om gangen enn det elevene kan lese hjemme som lekse. Språktimene på skolen gir elevene et grunnlag i lesing, men god lekseoppfølging kan gi barnet den ekstra treningen som må til for å komme videre i prosessen. Foreldrenes innsats når det gjelder å stimulere barnet til å lese har svært stor betydning.

Det er å håpe at denne lærerveiledningen vil fungere som en idébok og en inspirasjon for læreren til å lage et undervisningsopplegg tilpasset egne elever.

En behøver ikke å ta opp
alle momenter på én gang.
Det kommer flere sjanser.

Innledningen og brevet
Oversettelse av samtalen mellom Cathrine og Knut Bjarne

Cathrine: Hei! Jeg heter Cathrine. Navnetegnet mitt er CATHRINE.

Knut Bjarne: Og jeg erKnut Bjarne. Navnetegnet mitt er KNUT BJARNE.

Cathrine: For en stund siden fikk vi et brev.
«Till Cathrine och Knut Bjarne och døva barn i Norge.» Og så adressen.

Knut Bjarne: Brevet var altså til oss to....og til deg som sitter og ser på nå.
Og brevet hadde svenske frimerker.

Cathrine: Ja, brevet var fra en gutt som heter Adam og bor i Sverige.
Nå skal jeg ta det ut. Er du spent?

Knut Bjarne: Brevet er på svensk, men jeg oversetter det til tegnspråk. Greit?

Hei!
Jeg heter Adam. Jeg vil fortelle om
meg selv og skolen min.
Jeg er en døv gutt og jeg bor i Sverige.
Jeg har gult, krøllete hår, runde briller
og 100 fregner.

Klem Adam

Og så har han tegnet seg selv, vil du se?

Cathrine: Han er virkelig søt!

Knut Bjarne: Adam har mange fregner, og derfor har han navnetegnet ADAM.

Cathrine: Men vi fikk ikke bare et brev, vi fikk også en video om Adam. Og den videoen er oversatt til norsk tegnspråk. Du vet norsk tegnspråk og svensk tegnspråk er forskjellige.

Knut Bjarne: Cathrine og jeg skal bytte på å fortelle dere om Adam. Når dere har sett på videoen, kan dere lese akkurat det samme i boka. For i boka er fortellingen oversatt til norsk. Og så er det mange morsomme bilder både på videoen og i leseboka.

Cathrine: Det er så mye spennende Adam forteller om!
Han forteller om klassekameratene sine og om hva som skjer på døveskolen og hvem han er forelsket i og.....

Knut Bjarne: Stopp-stopp! Det der er hemmelig, vet du!
Men kanskje vi skal fortelle dere om det senere...

Cathrine: Nå tror jeg dere begynner å glede dere til å se videoen og lese boka, ikke sant? Ha det bra!

Knut Bjarne: Ha det bra! Vi sees!

Teksten i leseboka:

24.8.

Hei!

Jeg heter Adam.
Jeg vil fortelle om
meg selv og skolen
min.
Jeg er en døv gutt
og jeg bor i Sverige.
Jeg har gult, krøllete hår,
runde briller og
100 fregner.

Klem Adam

Forslag til innledning

For å bygge opp spenningen rundt leseopplegget, kan læreren pakke inn elevenes bøker, videokassetten og brevet fra Adam (skrevet på vanlig brevpapir). Utenpå pakken kan det stå:
Til _. klasse på _____ skole
evt. adressen
Fra Adam

Pakken kan plasseres i klasserommet slik at den er det første elevene får øye på når de kommer inn. Spenning og forventning kan føre til spørsmål og samtale:

* Hvem er pakken til?
* Er den til oss?
* Fra hvem?
* Hvem er Adam?
* Er det noen i klassen som kjenner ham?
* Hva er det i pakken tro?

La alle elevene få kjenne på pakken før den åpnes.

Bruk god tid på å åpne pakken. Les først brevet sammen med elevene og samtal etterpå om hva de **nå** vet om Adam.
Så kan elevene få hver sin bok, få tid til å se på den og finne ut litt mer om hva boka inneholder. Samtalen etterpå kan konkludere med at boka handler om Adam, at det er mange fine bilder i den og at den har norsk tekst som kan leses.
Ta så fram videokassetten. På den står det også ADAMS BOK. Samtal om hvilket språk den kan være på.

Konklusjonen på samtalen bør bli at klassen her har fått **to «bøker» om Adam, en på norsk og en på tegnspråk**. Dette bør en minne elevene på også senere under arbeidet med leseopplegget, slik at elevene kan bli bevisste hvilket språk de arbeider med.

Etter denne innledningen er det naturlig å se det første avsnittet på videokassetten, der Cathrine og Knut Bjarne leser brevet fra Adam og presenterer opplegget.

Teksten i leseboka:

ADAMS FAMILIE

Her er Adams familie. Det er mor, far, lillesøster Hanna og Adam. De er alle sammen døve.
Adams mor heter Birgitta Blom. Hun er kvikk og glad - og veldig pratsom. Hun går ofte i døveforeningen.
Adams far heter Anders Blom. Han er rolig og snill - en ordentlig kosefar.
Om kvelden når Hanna skal sove, sitter far på sengekanten og forteller eventyr. Selv om Hanna bare er tre år, synes hun det er kjempespennende.
Adam synes også det er spennende når far forteller.
Familien Blom bor i et gult rekkehus i Hallonvägen 5. Fra gata til inngangsdøra er det en grusvei. På begge sider av grusveien er det blomsterbed og gressplener.

Innhold og tegnspråk

Kapitlet gir en presentasjon av Adams familie, der både bokstavering av navn og navnetegn blir brukt. Karakteristiske trekk ved foreldrene blir det også fortalt om.
La elevene se hele kapitlet, samtal etterpå om innholdet og finn ut hva de har forstått. Evt. kan en spole videoen tilbake og «fryse» illustrasjonene og ut fra disse snakke om innholdet.
En kan også la elever gjenfortelle avsnitt og på det grunnlaget samtale om innholdet.
Spol deretter båndet tilbake og vis korte sekvenser av kapitlet. Stans opp og samtal om tegnspråklige momenter og detaljer i fortellingen.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

Det må igjen understrekes at de språklige momentene som her er tatt opp er eksempler som læreren kan velge fra, men at det alltid må være elevenes modenhet, behov og interesser som ligger til grunn for de valg læreren tar. Kanskje vil elevene også trekke fram andre deler av teksten som de vil snakke om.

*** Presentasjon, navnetegn (persontegn)**
Snakk med elevene om hvordan døve personer presenterer seg (navnetegn/ evt. bokstavering av navnet).
Navnetegn: Noen navnetegn eller persontegn er standardiserte, f.eks. ANDERS, GUNNAR, KARI, MARIT, ODD, PER og TERJE. Kjenner elevene noen av disse?
Andre navnetegn er individuelle og har oppstått ut fra karakteristika ved personen. Eksempler på dette i teksten er BIRGITTA, ADAM OG HANNA. Kjenner elevene til andre?
Det hender også at navnetegn som opprinnelig oppsto ut fra karakteristiske trekk ved en person, kan «gå i arv» til en annen person med samme navn.
Se også på hvordan dobbelt konsonant markeres ved at bokstaven «trekkes» til høyre.
Eksempel: BIRGI<u>TT</u>A

*** Tegn for familiemedlemmer**
MOR, FAR, LILLESØSTER. Sammenlign med tegnene for STORESØSTER, LILLEBROR og STOREBROR.

*** Oppramsing**
I tegnspråk ramser en ofte opp f.eks. en gruppe mennesker ved å si en persons navn og deretter tegnet for DEN-FØRSTE, så et nytt navn og tegnet for DEN-ANDRE osv.
La elevene ramse opp sine egne familiemedlemmer eller alle i klassen på samme måte.

*** GÅR-OFTE-I DØVEFORENINGEN**
Spør elevene om de vet hva tegnet GÅR-OFTE-I/TIL eller BESØKER-OFTE betyr.
La dem fortelle noe der tilsvarende uttrykk blir brukt, f.eks. at de ofte går til lekeplassen, til fritidshjemmet eller til bestemor.

*** Lokalisasjon**
Når far forteller eventyr på sengekanten, hvor er Hanna plassert og hvor er far plassert? La elevene gjenfortelle og vise dette.

*** TRE-ÅR-GAMMEL**
(flermorfemisk tegn)
Kan elevene si sin egen alder på samme måte?

*** Ulike typer bolig**
Ta utgangspunkt i REKKEHUS, og samtal om andre typer boliger som enebolig, blokk, osv.
Hva slags type hus bor elevene i?

*** Ikke-manuelle deler av tegn**
Se på formidlerens munnstilling når hun forteller om grusveien bort til inngansgsdøra.

Noen spørsmål til innholdet:

(Spørsmålene kan en også bruke som repetisjon før en starter på kapittel 3)

* Hvor mange personer er det i Adams familie?
* Hva heter de?
* Hvor bor de?
* Hvordan ser mor ut?
* Hvordan er hun?
* Hvordan er far?
* Hvor gammel er Hanna?

Norsk

Selv om en nå skal arbeide med norsk, kan det være nyttig å la elevene se tegnspråkversjonen en gang til, som en repetisjon. Her må en imidlertid gjøre en avveining i forhold til hvor grundig en har arbeidet med kapitlet på tegnspråk tidligere. Det kan gå ut over elevenes motivasjon dersom en tværer ut deler av leseopplegget for lenge.

Når alles oppmerksomhet skal samles rundt lesing av en felles tekst, er det nødvendig med en forstørret utgave av teksten. Enten kan teksten i leseboka forstørres (skrives på plakat) eller en kan kopiere teksten fra leseboka på transparenter og bruke overhead.

Se på setning for setning og prøv i fellesskap å komme fram til hva de betyr, altså hvordan de kan oversettes til tegnspråk.
Teksten kan også leses på norsk med tegnstøtte. Noen elever får da flere holdepunkter for å kunne kjenne igjen og etter hvert lære ordene. I tillegg kan lydering av ord være en støtte både i lese- og skriveopplæringen, avhengig av individuelle hørselsmessige forutsetninger. Uansett hvilken metode en velger, er det viktig å kontrollere at elevene har forstått **innholdet** i teksten og kan gjengi det på sitt eget språk.

Elevene vil i leseprosessen stadig møte nye ord, uttrykk og grammatikalske momenter. Det er ikke mulig og heller ikke pedagogisk riktig å forklare alt på en gang. Læreren må velge ut de områdene som en mener er viktige for klassen på dette stadiet i leseprosessen og også ta seg tid til å forklare det som elevene spontant undrer seg over.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** Personlig pronomen**
Hva står han/hun for?
Forklar elevene at en ikke behøver å gjenta navnet på personene hver gang en snakker om dem, men kan bruke han/hun i stedet. Finn eksempler på han/hun i teksten og la elevene finne ut hvem det refereres til.

*** Genitiv**
Hvorfor står det Adams familie?
La elevene finne flere eksempler på genitiv med s. Læreren kan skrive eksemplene på tavla. Senere vil elevene møte genitivsformen med preposisjonen til, f.eks. faren til Calle.

*** Sammensatte ord**
I kapitlet er det flere sammensatte ord: lillesøster, døveforeningen, kosefar, sengekanten, rekkehus, grusvei, inngangsdør, blomsterbed og gressplener.
Se på noen av disse ordene, prøv i fellesskap å finne ut hvilke to ord de består av og skriv ordene både med og uten bindestrek.

*** Navn**

Vis elevene at alle egennavn i teksten skrives med stor bokstav.
I leseboka som på tegnspråkvideoen er de svenske personnavnene og navnetegnene beholdt slik de er i originalversjonen. Det samme gjelder svenske gatenavn. Dette er gjort for å markere at Adam bor i et annet land, og at navn ikke kan oversettes til en mer norsk form. (Kari Nordmann heter Kari Nordmann uansett hvor i verden hun befinner seg.) At noen navn er vanlige både i Sverige og Norge finnes det også eksempler på i boka, f.eks. Anders, Per, Eva og Karin.

Adam bor i Hallonvägen 5. Her vil elevene kanskje oppdage bokstaven ä, et eksempel på at svensk språk har noen bokstaver som er annerledes enn bokstavene å vårt alfabet..

Begge jentenavnene i kapitlet ender på a, slik mange jentenavn også gjør her i Norge, f.eks. Mona, Anna, Rita og Nina. Kjenner elevene noen flere slike navn?

Forslag til supplerende aktiviteter

Tegning/tegnspråk

La elevene tegne familien sin og skrive navn ved hver person. Bildene kan henges opp i klasserommet. Elevene kan så presentere familien sin for de andre i klassen, bokstavere navn og vise evt. navnetegn. Tegningene kan brukes i en tegnspråktime, der en arbeider med personbeskrivelse på tegnspråk.

La elevene tegne huset de bor i. Elevene kan i en tegnspråktime beskrive sin tegning til en klassekamerat, som tegner boligen etter denne beskrivelsen. Læreren kan også beskrive sin bolig, som elevene så tegner.

Norsk

Elevene kan øve på å skrive adressen sin riktig og lime den under tegningen av huset de bor i.

Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 2:7, 2:8 og 2:9.

Litteratur

Bøker

Om ulike familiestrukturer:

Stark, Ulf: Simen
N.W. Damm & Søn a.s. 1998

Peterson, Hans: Anna er både stor og liten
N.W Damm & Søn a.s. 1998

MacLachlan, Patricia: En mor til sommeren
Gyldendal Norsk Forlag 1987

Kästner, Erich: Lise og Lotte - eller omvendt
Gyldendal Norsk Forlag 3. utg. 1974

Hvem er dette?

_____

Hvem er dette?

_____

Hvem er dette?

_____

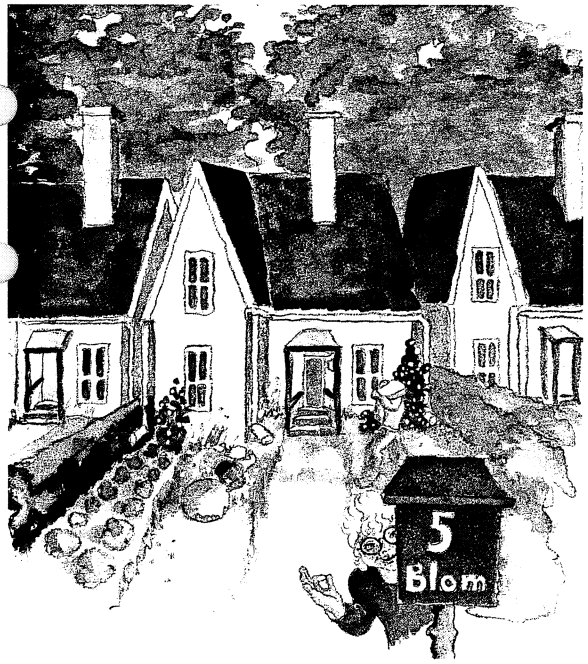

Hvem er dette?

_____

Hvor bor familien Blom?

_____

Hvor gammel er Hanna?

_____

Fargelegg familien Bloms hus.

Skriv navnet ditt her: _____

Adam	**Anders**	**Hanna**	**Birgitta**
Per	**Kari**	**Anna**	**Solfrid**
Nils	**Gunnar**	**Jon**	**Maria**
Ina	**Marit**	**Lars**	**Morten**

Kan du ordne navnene?

jentenavn:	**guttenavn:**
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Skriv navnet ditt her: _____

Skriv ordene som mangler.

1. Adam bor ikke i Norge, han bor i _____

2. Adam er _____, han er ikke hørende.

3. Adams lillesøster heter _____

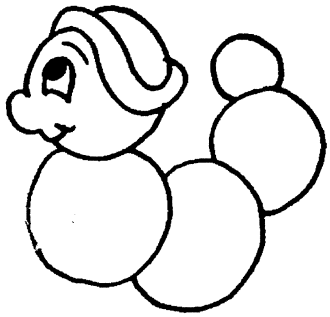
4. Hun er _____ år gammel.

5. Adams mor heter _____

6. Adams far heter _____

7. Familien bor i Hallonvägen _____

8. Rekkehuset de bor i har _____ farge.

Skriv navnet ditt her: _____

Teksten i leseboka:

ADAMS KLASSE

I Adams klasse er det fem barn,
to jenter og tre gutter.
Læreren heter Eva Andersson.
Hun er hørende, men hun kan
tegnspråk flytende.

Ved siden av læreren står
Nesrin Toprak. Nesrin er født i Tyrkia.
Hun har langt, krøllete, kullsvart hår
og mørkebrune øyne. Adam synes at
hun er kjempesøt. Han er forelsket i
henne, men det er hemmelig!

Foran Nesrin står Emma Larsson.
Hun har lyst hår og musefletter og
knallblå øyne. Hun skravler mye
og hun elsker dyr.

Ved siden av Emma står Adam,
men ham kjenner du jo.

Bak Adam står Calle Lundström. Calle og Adam er
bestevenner. Calle er den sterkeste og tøffeste gutten
i klassen. Han bor på en bondegård og elsker å ri.

Foran Calle står Per Öman.
Han er høy og sjenert og elsker å lese bøker.

Innhold og tegnspråk

I kapittel 3 blir klassen til Adam presentert, og det blir også her gitt en liten beskrivelse av hver person.
Etter at elevene har sett kapitlet på tegnspråk, kan det være en fordel å «fryse» klassebildet for å bruke dette som utgangspunkt for samtale om innholdet.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** Bokstavering av navn og navnetegn**

*** Presentasjon av personer ved peking/lokalisasjon**
Vis hvordan formidleren presenterer en person og så markerer hvor personen står ved å peke. (Formidleren plasserer her personene ut fra seerens synsvinkel.)

*** KAN-TEGNSPRÅK-FLYTENDE**
Hvordan uttrykker formidleren lærerens tegnspråkkompetanse?

*** Modifisering av tegn**
Tegns betydning kan endres ved å endre tegnets bevegelse og/eller de ikke-manuelle delene av tegnet.
Eksempler: svart/kullsvart, søt/kjempesøt, blå/knallblå
La elevene få beskrive personene i boka. Har Nesrin svart hår eller er det kullsvart?
Hvordan er øynene til Emma? osv. Kanskje finnes det også eksempler i klasserommet?

*** Tegn for ulike hårtyper og hårfasonger**
Eksempler: Krøller, glatt hår, fall
langt, krøllete hår, -langt, glatt hår, -kort, krøllete hår
musefletter, hestehale, hårtopp i nakken, pannelugg osv.
Hvordan vil elevene beskrive hverandres hår?

*** Forskjellige tegn for å elske/være veldig opptatt av**
Eksempler: Emma elsker dyr, Per elsker å lese bøker, Calle elsker å ri.
Kjenner elevene andre tegn for elske/være veldig opptatt av?

*** Modifisering av tegn**
Gjentagelse av bevegelsen i tegnet
Dette kan uttrykke at noe skjer ofte eller igjen og igjen
Eksempler: RI - RI - RI (Calle elsker å ri) LESE - LESE - LESE -(Per elsker å lese bøker)
Er det noe elevene pleier å gjøre ofte som kan uttrykkes på samme måte?

Noen spørsmål til innholdet:

* Kan læreren tegnspråk?
* Liker Emma dyr?
* Hvor bor Calle?
* Hvem er Adams beste venn?
* Har Nesrin kort hår?
* Hvem er Adam forelsket i?
* Hvordan ser Per ut?

Samtale generelt: Om egen klasse, naboklassen, skolen: Antall elever/gutter/jenter.

Norsk

Som en repetisjon av innholdet, kan elevene få trekke hver sin lapp med navn på en av elevene i Adams klasse og etter tur fortelle det de husker om den personen.

Før elevene går i gang med å lese kapittel 3, kan det være en fordel å gå igjennom en del ord fra teksten på tavla ut fra momenter en tidligere fokuserte på i tegnspråkversjonen.
Læreren kan også ta opp disse ordene under leseprosessen.
Eksempler: Svart. Når en setter kull foran, får ordet en annen nyanse. Det samme gjelder blå/knallblå, søt/kjempesøt, venner/bestevenner.

Forelsket/elsker. Snakk om betydningsforskjellen mellom disse begrepene.

Tekster som skal leses i fellesskap må som nevnt alltid vises i stort format for elevene (plakat eller overhead) for å kunne samle alles oppmerksomhet rundt samme sted i kapitlet. Det kan være en fordel å dekke til teksten under, slik at elevene lettere kan fokusere på den aktuelle setningen eller det aktuelle avsnittet.
Læreren leser en og en setning sammen med elevene, dvs oversetter hele setningen til tegnspråk. Teksten kan også leses på norsk med tegn som støtte, slik at elevene får øvelse i å kjenne igjen enkeltord.
Så kan læreren velge ut enkelte av de sentrale ordene og begrepene som elevene trenger å repetere.
Kanskje vil elevene etterpå komme fram en etter en og lese mens læreren peker på setningene.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** Preposisjoner/preposisjonsuttrykk**
Foran, bak, ved siden av, på den andre siden av
Emma, står hun foran eller bak Nesrin? Hvem står ved siden av Adam? osv.

*** Pronomen**
Hva står **ham** og **du** for i setningen Men ham kjenner du jo?
Hvem refereres det til i setningen Han er forelsket i henne?

*** ö**
Denne bokstaven møter elevene i navnene Lundström og Öman.

*** Stor bokstav**
på begynnelsen av hver setning og ved egennavn.

*** Forsterkning av ord**
søt/kjempesøt, blå/knallblå, svart/kullsvart, venner/bestevenner.

*** Sammensatte ord**
musefletter, bondegård

Forslag til supplerende aktiviteter

Tegnspråk

Øvelse i lokalisasjon

Kopier et bilde av Adams klasse til hver elev. (Bildet kan evt. kopieres i forstørret format slik at det blir lettere å håndtere.)
Klipp ut hodene på bildet. Lag rundinger eller firkanter på et ark i samme antall som elevbilder.
Hver elev får et slikt ark og et sett med elevbilder og skal plassere bildene etter lærerens instrukser. (Bruk evt. litt heftemasse slik at bildene holder seg på plass.)
Senere kan to og to elever arbeide sammen. Den ene lager sitt eget klassebilde og instruerer den andre i hvordan han/hun skal plassere bildene på samme måte. (Her må det være et lite skjermbrett på bordet mellom elevene, høyt nok til at de ikke kan se hverandres ark, men ikke høyere enn at det går an å kommunisere med tegn over det.)
På videoen bruker formidleren seerens synsvinkel når hun lokaliserer elevene på klassebildet. Elevene vil kanskje lokalisere ut fra egen synsvinkel. Bruk den synsvinkelen som er naturlig for elevene.
På kopieringsoriginal 3:5 er det bilder av elevene i Adams klasse. Disse bildene kan brukes på samme måte som beskrevet over.
Bildene kan også brukes til å beskrive ulike hårfasonger.

Norsk

Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 3:6, 3:7, 3:8 og 3:9

Lage perm til oppgavearkene

Bildene av elevene i Adams klasse kan fargelegges og festes med kontaktpapir på en perm der alle arbeidsark i tilknytning til Adams bok settes inn.

Samtale

«Alle er forskjellig, men det er utenpå»

Se på bildet av Adams klasse, og snakk om hva som er forskjellig og hva som er likt hos elevene. La elevene prøve å beskrive hva som er spesielt ved dem selv, og la klasse-kameratene supplere. Hver elev må få vurdere om beskrivelsen stemmer. Samtal om hva elevene er spesielt opptatt av, hva de liker og ikke liker og hva de kan som andre kanskje ikke kan. Snakk om det positive ved at vi er ulike.

Video

Om en døv gutts hverdag, bl.a. på skolen:

Nordiske barneprogram, Danmarks bidrag: Hjemme hos Thim
Døves video 1996

Adams klasse

Skriv riktig navn og riktig ord under hvert bilde.

Per
Emma
Nesrin
Calle
Adam

knallblå øyne
kullsvart hår
høy
sterk og tøff
runde briller
musefletter
sjenert
fregner
mørkebrune øyne
elsker dyr
elsker å ri
elsker å lese bøker

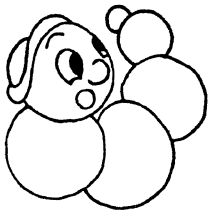

Skriv navnet ditt her: _____

Sett inn ordene som mangler.

I Adams klasse er det to _____ og tre _____.

Nesrin har langt, krøllete, kullsvart _____.

_____ er forelsket i henne.

Emma elsker _____. Hun har _____ hår og knallblå

_____.

Calle og Adam er _____. Calle er den sterkeste og

_____ gutten i klassen. Han elsker å _____.

Per elsker å _____ bøker. Han er ikke liten, han er _____.

Nesrin har _____ øyne.

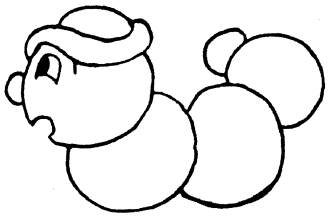
Adam synes at hun er _____.

Du må ikke fortelle at Adam er forelsket i _____, for det er

_____.

hår	kjempesøt	gutter	hemmelig	ri	Adam	dyr	lese	lyst
mørkebrune	tøffeste	jenter	bestevenner	øyne	Nesrin	høy		

Skriv navnet ditt her:_____

Svar på spørsmålene.

1. Er Adams lærer døv? _____

2. Hvem går i Adams klasse? _____, _____,

_____, _____ og _____.

3. Hvem har musefletter? _____

4. Hvem er Adam forelsket i? _____

5. Hvem er Adams beste venn? _____

6. Hvem bor på en bondegård? _____

7. Er Calle sjenert? _____

8. Hvem elsker å lese bøker? _____

9. Hvem elsker dyr? _____

10. Hva elsker du? Tegn eller skriv.

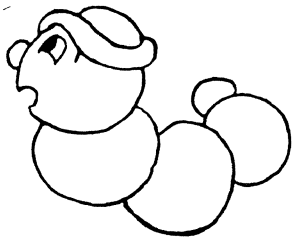
Skriv navnet ditt her: _____

Sett en strek over setninger som er feil.

I Adams klasse er det tre jenter og to gutter.

Læreren er døv.

Læreren kan tegnspråk flytende.

Emma har lyst hår.

Nesrin har musefletter.

Emma har knallblå øyne.

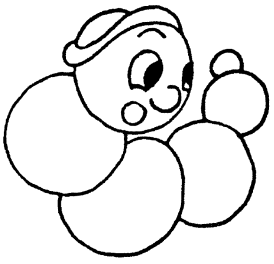
Emma liker ikke dyr.

Nesrin er født i Sverige.

Nesrin har langt, krøllete, kullsvart hår.

Adam er forelsket i Emma.

Calle og Adam er bestevenner.

Calle bor på en bondegård.

Calle elsker å ri.

Per er sterk og tøff.

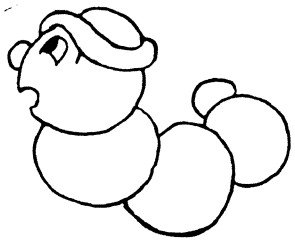
Per er ikke så høy.

Per elsker å lese bøker.

Adam har gult hår.

Adam har ikke briller.

Skriv navnet ditt her: _____

Teksten i leseboka:

FAMILIEN LARSSON

I Emmas familie er det bare Emma som er døv. Alle de andre er hørende.
Emmas familie bor i Nygatan 67 i et gammelt, litt vindskeivt, rødt hus med stakitt rundt. En liten sti slynger seg opp til huset. Litt bortenfor huset står det en hvit hagebenk. Far holder på med å kjøre jord i en stor trillebår.

Mor er også ute. Hun holder på å rake sammen gress.
Emma leker ved siden av henne.

Familien har en hund som heter Loffe. Det er en dachs.
Loffe hopper opp og ned under det store treet og bjeffer.
Ser du hvem som sitter i treet? Det er Emmas lillebror, Ludde.
Han har ofte så kort genser at magen stikker fram. Han er en ordentlig villbasse. Loffe bjeffer fordi Ludde har tatt kjøttbeinet hans og klatret opp i treet med det.

Alle i Emmas familie elsker dyr. Emma har sitt eget dyr.
Det er en brun rotte som heter Orvar.

Ludde har også sitt eget dyr. Det er
en papegøye som heter Pip-Larsson.

Innhold og tegnspråk

Kapitlet kan eventuelt deles i to. Bildet av familien Larsson, huset og hagen kan da «fryses» på skjermen slik at en kan diskutere innholdet i første halvdel ut fra dette. Andre halvdelen av kapitlet er lettere å snakke om også uten bildestøtte.
Når en senere spoler båndet tilbake for å se nærmere på tegnspråket, kan en på forhånd be elevene om å konsentrere seg om ett eller flere av eksemplene under.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** Presentasjon av familien**
Legg merke til hvordan formidleren «holder fast» familien som gruppe med venstre hånd, mens hun presenterer Emma som døv og de andre som hørende.

*** Lokalisasjon**
Se på hvordan formidleren plassere huset, stakitten, benken og stien i forhold til hverandre. Kan elevene lage en lignende beskrivelse av huset der de bor eller av skolen?

***Ikke-manuelle deler av tegn**
TRILLE-ET-TUNGT-LASS-PÅ-TRILLEBÅR
RAKE-GRESS
LEKE-RUNDT-OMKRING
HOPPE-OPP-OG-NED-OG-BJEFFE
KLATRET-FORT-OPP-I TREET
Se spesielt på munnbevegelsene.
Hvordan kan en se at far triller et tungt lass? Er munnbevegelsen forskjellig ved hhv mors og fars aktiviteter?

*** VILL (modifisert tegn)**
Se på intensiteten i tegnet.

*** TYPISK/BRUKER-VANLIGVIS/BRUKER-OFTE**
Legg merke til hvordan formidleren uttrykker at Ludde ofte eller vanligvis bruker så kort genser at magen stikker fram.

***Kategorisering**
Dyr: Hund, fugl
Hunder: Dachs, schäfer, puddel .....
Fugler: Papegøyer, undulater .....

Noen spørsmål til innholdet

* Hvor mange medlemmer er det i Emmas familie?
* Hva slags hus bor de i?
* Hva er adressen deres?
* Hvem er hørende i familien?
* Hvem er døv?
* Husker du hvem som var døve og hørende i Adams familie?
* Hva driver moren og faren til Emma med ute i hagen?
* Hva heter lillebroren til Emma?
* Hvorfor står hunden Loffe og bjeffer ved treet?
* Hva slags dyr er det Emma har?
* Hva heter dyret hennes?
* Hva slags dyr har Ludde?

Samtale generelt

I forbindelse med dette kapitlet er det naturlig å snakke om elevenes egne familier, hvem som er døve og hvem som er hørende i familien.
Hvis noen av elevene har hage hjemme, kan en f.eks. snakke om det å arbeide i hagen, hva som må gjøres der og hvorfor. Kanskje vil det her dukke opp tegn som elevene har plukket opp fra tegnspråkversjonen som det å bære tungt, der kinnene blåses opp.
Mange barn er opptatt av dyr, og elevene bør få fortelle om egne dyr eller om hvilke dyr de ønsker seg.

Norsk

Etter å ha repetert innholdet i kapittel 4, kan en evt. ta opp noen ord fra teksten i leseboka og skrive disse på tavla, f.eks hund (dachs), papegøye, rotte; hage: hagebenk, stakitt, jord, gress osv.
Hensikten med å presentere nøkkelord før elevene begynner å lese teksten, er at de skal få flere holdepunkter for avkoding. Læreren må imidlertid være bevisst på at elevene gjennom dette kan komme til å fokusere mer på enkeltord enn på helheten.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** Overskriften**
Hva forteller overskriften oss?
Hvorfor er det lurt å lese overskriften?

*** Alle de andre er hørende.**
Hvem er alle de andre?

*** døv, hørende**
Se på ordene hører/hørende og hører ikke/døv.

*** Genitiv**
Emmas familie, Emmas lillebror. Sammenlign med hvordan eieforhold uttrykkes på tegnspråk.

*** Kategorisering**
Dyr. Hunder, fugler, fisker ...
Hunder: Dachs, puddel, schäfer ...
Fugler: Papegøye, undulat ...

*** holde på med**
Far holder på med å kjøre jord i en stor trillebår.
Mor holder på med å rake sammen gress.
Elevene har kanskje lært ordet holder i betydningen holder noe i hendene, og vil lett kunne legge den betydningen i ordet også her. Se på setningene i sin helhet og repeter hvordan de ble formidlet på tegnspråk.

Forslag til supplerende aktiviteter

Tegnspråk

Kopieringsoriginalene 4:10 og 4:11 består av bilder som kan klippes ut og brukes som kategoriseringsøvelser innenfor hustyper (som også ble tatt opp i kapittel 2), hunder og fugler. Bildet av treet på kopieringsoriginal 4:14 kan brukes som grunnlag for øvelse i lokalisasjon ved at elevene plasserer Emma. Ludde, mor, far og Loffe etter lærerens instruks. Elevene kan også arbeide parvis med dette. Den ene eleven plasserer sine bilder på arket med treet, og instruerer så den andre eleven i å plassere sine bilder på samme måte. (Elevene må ha skjermbrett mellom seg. Bruk litt heftemasse for å feste bildene.) Til slutt sammenlignes de to bildene.

Norsk

Kopieringsoriginal 4:12 har setninger som passer til bildene på kopieringsoriginalene 4:10 og 4:11.
Elevene kan klippe ut setningene og bildene og lime dem på et ark i riktig kombinasjon.
Andre elevoppgaver på kopieringsoriginalene 4:8 og 4:9.

Tegning

En kopi av familien Larssons hus kan fargelegges og limes på et stort ark eller gråpapir. Elevene kan i fellesskap lage en hage rundt huset. Bildene av Emmas familie på kopieringsoriginal 4:13 kan fargelegges og limes på bildet.
Elevene kan evt. gjøre det samme individuelt på A-3 ark, og senere beskrive sitt bilde for de andre i klassen før de viser det. Tegneoppgave også på kopieringsoriginal 4:14.

Samtale

Familie

Bruk gjerne en time til å samtale om begrepet familie. La elevene fortelle hva de mener at tegnet FAMILIE betyr. Elevene kan kanskje hjelpe hverandre til å utvide begrepet ved å få snakke om ulike familietyper.
Hvis det er barn fra innvandrerfamilier i gruppen, kan det kanskje vise seg at begrepet FAMILIE kan ha litt forskjellig betydning i ulike kulturer.
Spørsmål som er aktuelle å stille i denne sammenhengen er:

* Hvilken funksjon har familien? (Hvorfor lever mange sammen i familie?)
* Hvilken funksjon har andre slektninger? (Hvorfor har vi ofte en spesiell kontakt med tanter, onkler, søskenbarn osv.?)
* Venner - er det viktig å ha? Hvorfor?
* Hva er viktigst, familie, slektninger eller venner? Hvorfor?
* Har alle i familien samme funksjon? (Har noen spesielle oppgaver/ansvar?)
* Hvilke oppgaver kan barn ha ?
* Hvilke oppgaver har foreldre?
* Kan barn hjelpe foreldrene sine?
* Kan søsken hjelpe hverandre?
* Er kjæledyr en del av familien?
* Kan kjæledyr ha noen oppgave i familien?

Kjæledyr
Relasjonen menneske/kjæledyr kan også være et tema det er aktuelt å snakke om. Spørsmål en kan ta opp kan f.eks. være:

* Hva slags dyr kan vi ha som kjæledyr?
* Hvorfor er det noen dyr som passer som kjæledyr og andre ikke?
* Har mennesker i andre land samme slags kjæledyr som vi har?
* Har vi nytte av kjæledyr? På hvilken måte?
* Har kjæledyr nytte av mennesker?
* Hvis en har et kjæledyr, hva har en da ansvar for?

Eieforhold
Et annet tema som kan være interessant å samtale om når det gjelder dyr og mennesker, er eieforhold.

* Hva kan vi eie?
* Kan en person eie en hund? en elefant? en løve? en maur?
* Kan en eie et annet menneske? Hvorfor/Hvorfor ikke?
* Eier du foreldrene dine?
* Eier foreldrene dine deg?
* Hvis du mener at de gjør det, hvor lenge eier de deg?
* Hva er forskjellen på å eie og å låne?
* Kan en eie noe sammen med andre? Gi eksempler.
* Kan en eie noe alene? Gi eksempler.

Bildene på kopieringsarkene kan også brukes i denne sammenhengen.
* Hvilke av bildene viser noe vi kan eie?
* Hvilke av bildene viser noe vi ikke kan eie?

Litteratur

Bøker

Om ulike familiestrukturer:
Se forslagene under kapittel 2.

Om kjæledyr:
BARNAS FØRSTE: Hund og katt
J.W. Cappelens Forlag as 1995

Männikö, Lise: Skilpadda vår
J.W. Cappelens Forlag 1994

Boie, Kirsten: King-Kong - det hemmelige marsvinet
N.W. Damm & Søn as 1990

Scheen, Kjersti: Nattkatten
N.W. Damm & Søn as 1998

Helfjord, Mette og Lancelot, Toril B.: Min kattebok
N.W. Damm & Søn as1990

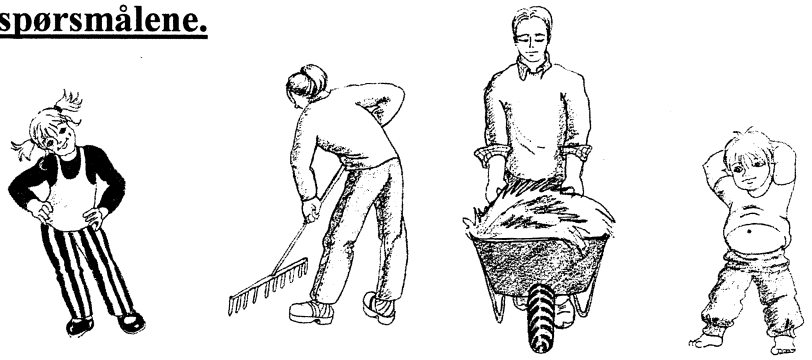
Nilsen, Tove: Hvordan en gris kan bli til mer enn én mus
J.W. Cappelens Forlag as 1997

Sett kryss ved riktig eller feil.

	Riktig	Feil
Emma er døv.	☐	☐
Emmas mor og far er også døve.	☐	☐
Emma har en liten søster.	☐	☐
Emma har en liten bror.	☐	☐
Han heter Ludde.	☐	☐
Familien Larsson bor i et nytt hus.	☐	☐
Huset er rødt.	☐	☐
Familien Larsson har en katt.	☐	☐
Familien Larsson har en hund.	☐	☐
Hunden heter Loffe.	☐	☐
Emma har tatt Loffes kjøttbein.	☐	☐
Emma har en rotte som er brun.	☐	☐
Ludde har en papegøye som heter Pippi.	☐	☐

Skriv navnet ditt her: _____

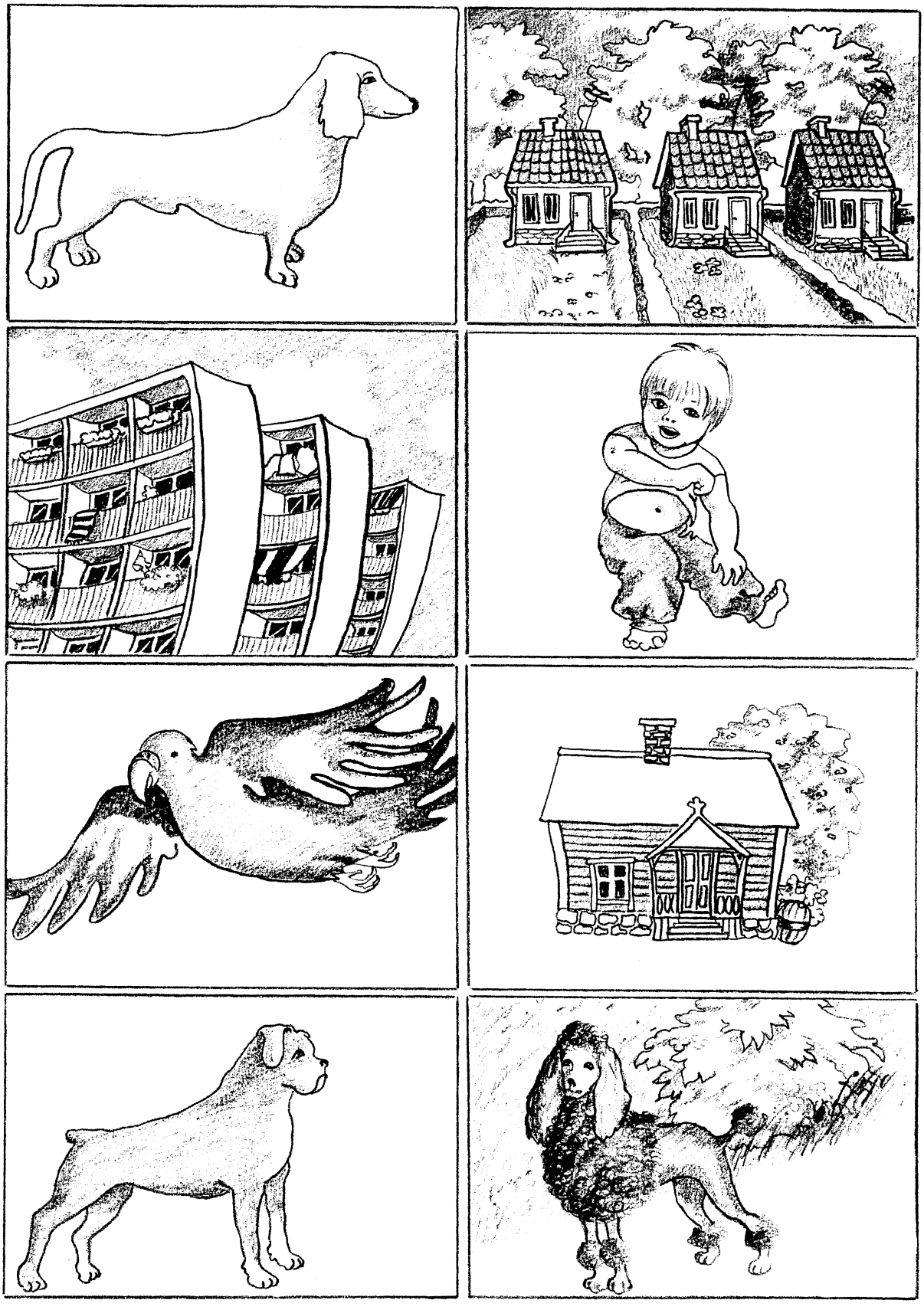
Se på bildet og svar på spørsmålene.

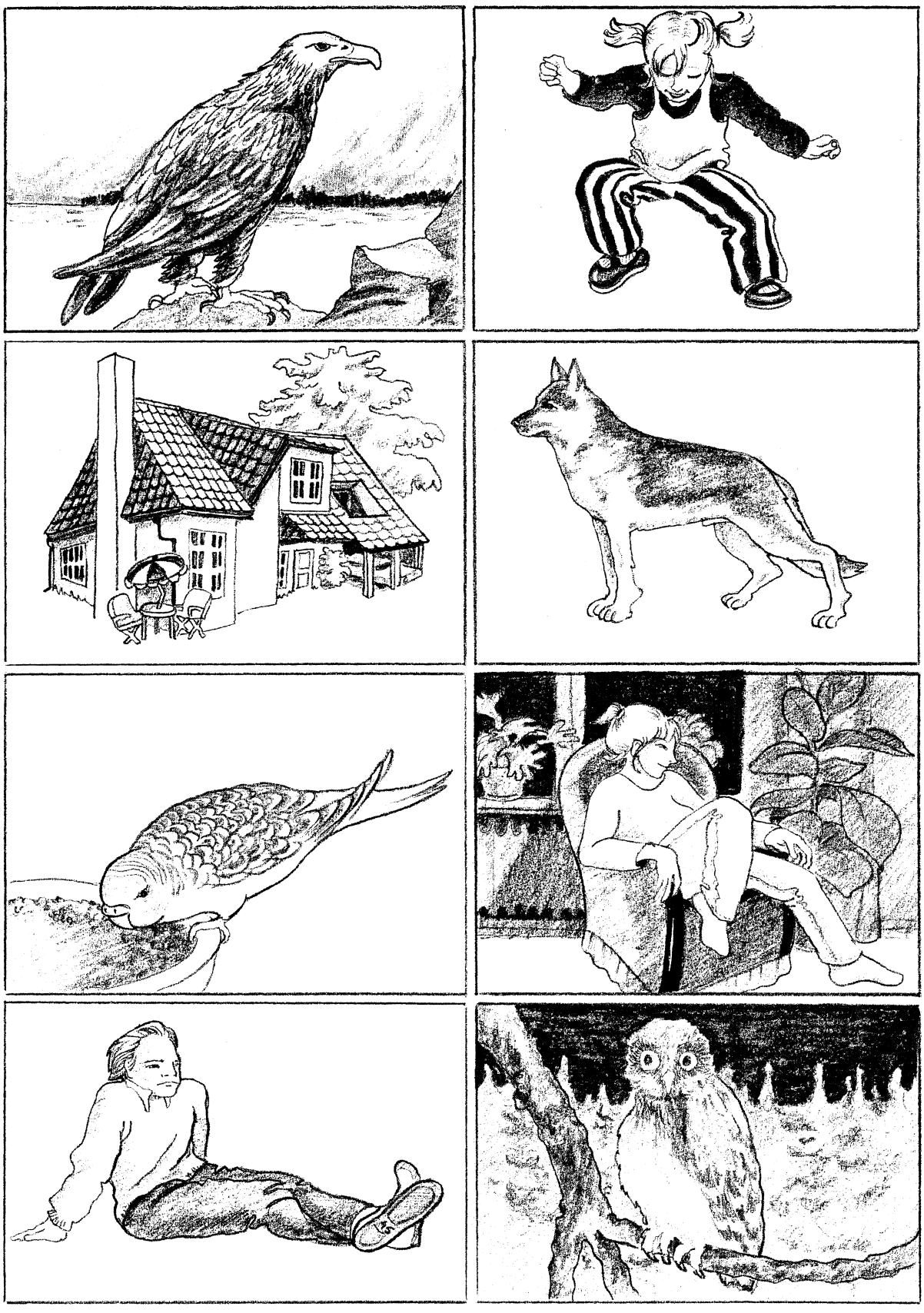

1. **Hvor mange personer det i Emmas familie?** _____
2. **Hvem er døv?** _____
3. **Hvem er hørende?** _____
4. **Hvilken farge har huset?** _____
5. **Er huset nytt?** _____
6. **Hva gjør far?** _____
7. **Hva gjør mor?** _____
8. **Hva gjør Emma?** _____
9. **Er det vinter eller sommer?** _____
10. **Hva heter familiens hund?** _____
11. **Hvor er Ludde?** _____
12. **Hva har han i hånda?** _____
13. **Hva slags dyr har Emma?** _____
14. **Hva heter dyret?** _____
15. **Hva slags dyr har Ludde?** _____

Skriv navnet ditt her: _____

Bilder som kan brukes som utgangspunkt for samtale eller klippes ut og kombineres med setningene på kopieringsoriginal 4:12.

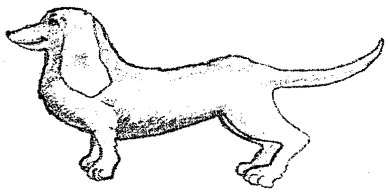

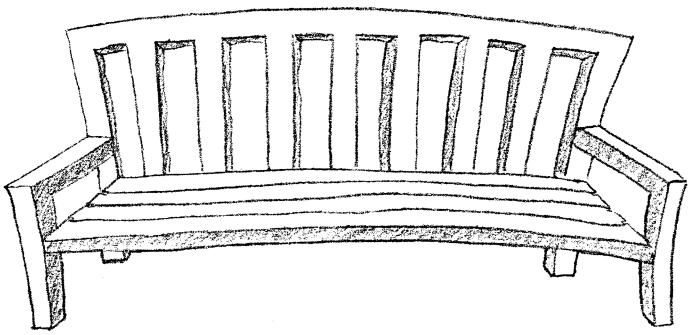
Setninger som kan klippes ut og kombineres med bildene på sidene foran.

En ugle sitter på en gren.	Her er Loffe. Loffe er en dachs.
En undulat spiser frø.	Her er noen høye blokker.
Her er en ny enebolig.	Ludde er en villbasse.
Pip-Larsson flyr.	En puddel har krøllete pels.
Her er et lite, gammelt hus.	Mor sitter i lenestolen.
Emma hopper og spretter.	Far er sliten.
Her er en stor ørn.	En schäfer-hund kan se og høre godt.
En bokser har kort pels.	Her er tre rekkehus.

Samtalebilder.
Hva eller hvem viser bildene?

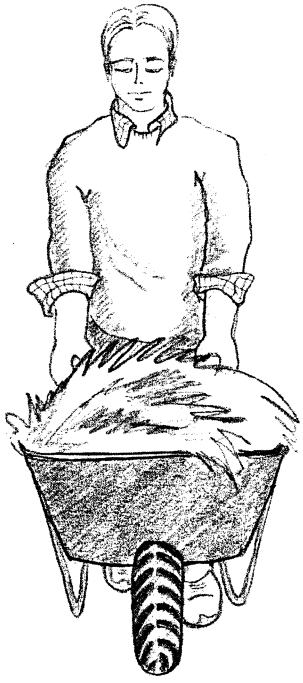

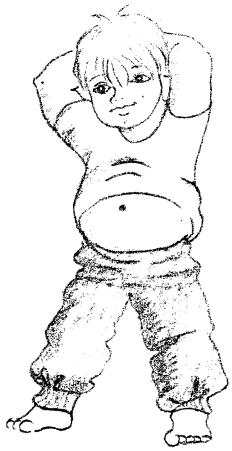

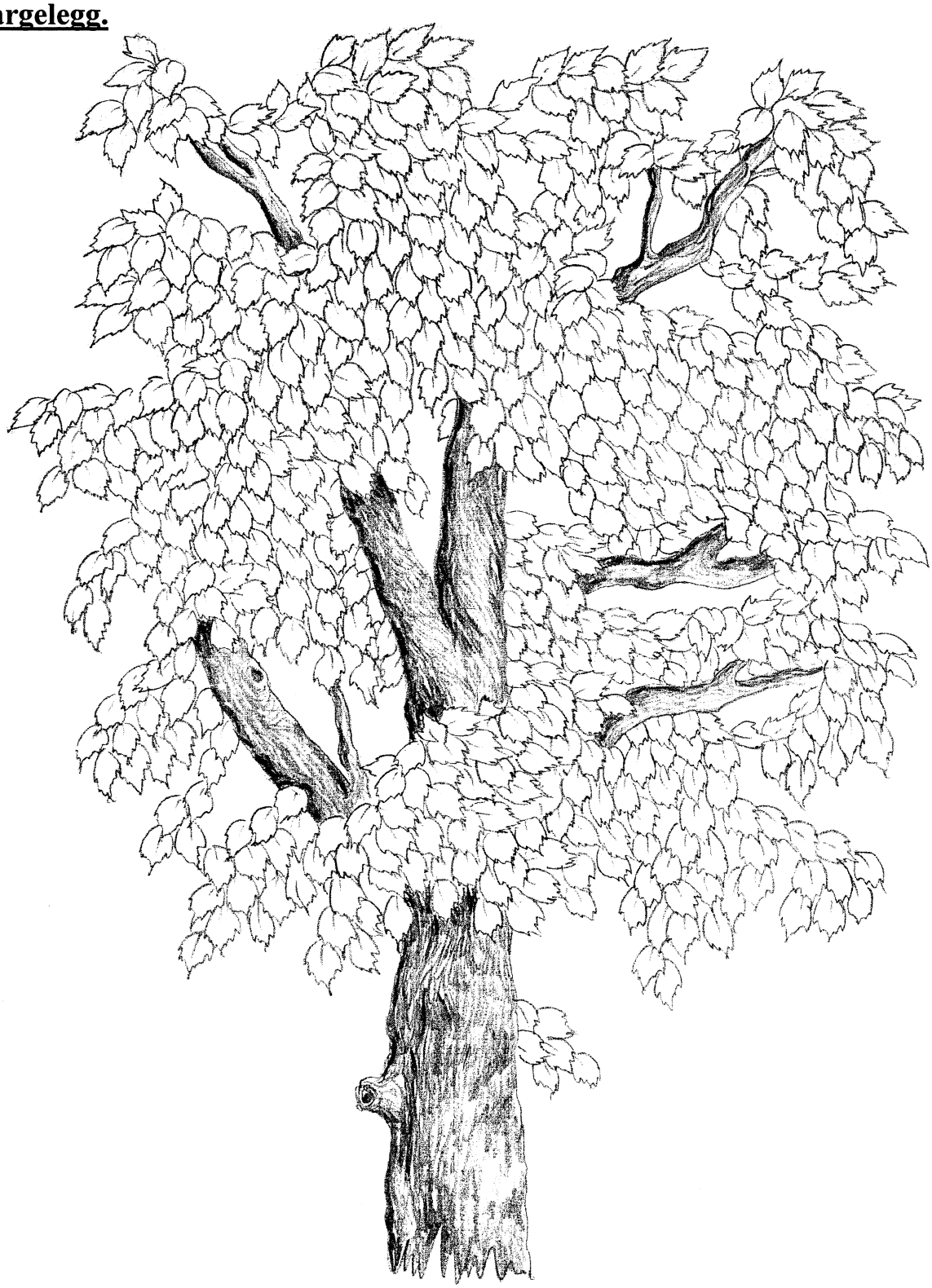

Her ser du det store treet i hagen hos familien Larsson.
Hvem sitter i treet og hvem står under treet?
Tegn og fargelegg.

Skriv navnet ditt her:_____

Teksten i leseboka:

FAMILIEN LARSSONS DYR

Loffe, Orvar og Pip-Larsson er som regel gode venner.
Derfor får Pip-Larsson ofte lov til å smake på Loffes vann
og Orvar får lov til å smake på Pip-Larssons fuglefrø.

Og av og til får Loffe smake på Orvars ost.

Men hvis Orvar legger seg i Loffes kurv,
blir Loffe rasende.
Da biter han Orvar i halen. Da blir Orvar sint og
løper inn i fugleburet der Pip-Larsson sitter, og da
blir Pip-Larsson forskrekket og flakser ut av buret
og er så uheldig å skite i smørskåla som står på bordet,
men DA.....

kommer mor løpende og hyler:
-Ta med alle de forferdelige dyrene deres UT!
På en slik dag bør en ikke besøke familien Larsson.

Innhold og tegnspråk

«Familien Larssons dyr» bygger på forrige kapittel, «Familien Larsson.»
Repeter litt fra kapittel 4 før elevene får se det nye kapitlet.
«Familien Larssons dyr» er innholdsmessig slik bygget opp at en bør se hele kapitlet under ett uten avbrytelser.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** SPISE, DRIKKE**
Tegnene SPISE og DRIKKE varierer ut fra hvem som spiser eller drikker og hva som spises og drikkes. I dette kapitlet kan en se tre forskjellige tegn; når rotta spiser fuglefrø, når papegøyen drikker og når hunden spiser ost.
Spør om elevene husker hvordan de forskjellige dyrene spiste/drakk i dette avsnittet.
La elevene vise hvordan en gutt spiser et eple, suppe, is i kremmerhus og is med skje.
Hvordan drikker han brus rett fra flasken og hvordan drikker han med sugerør?
Kanskje har elever eller lærer flere eksempler som viser varianter av tegnene SPISE og DRIKKE?

***SMAKE-PÅ**
Se på hvordan formidleren uttrykker at dyrene smaker på mat/drikke i motsetning til å spise opp/drikke opp.

*** Oppramsing**
Se på hvordan formidleren i starten nevner de tre dyrene, det ene dyret etter det andre, holder denne gruppen med dyr «fast» i venstre hånd og henviser til dem senere både med peking og blikk.

*** Modifisering av tegn**
Se på tegnene SINT/RASENDE, FLAKSER og HYLER. Sier intensiteten noe om følelsene hos den det fortelles om?

*** Årsak og virkning**
Ta opp hvordan en hendelse (det at Orvar legger seg i Loffes kurv) fører til en reaksjon som fører til en ny reaksjon osv.

*** FAMILIE**
Spør hvilket tegn elevene bruker for begrepet familie. Bruker de det samme tegnet som formidleren?

Noen spørsmål til innholdet

* Hva heter de tre dyrene i familien Larsson?
* Hvem eier hvilket dyr?
* Hvordan er dyrene mot hverandre vanligvis?
* Hvordan viser de at de er gode venner?
* Hvordan starter bråket mellom dem?
* Hvorfor blir mor så sint?
* Hvorfor bør en egentlig ikke besøke familien Larsson på en sånn dag?

Samtale generelt

Snakk om elevenes egne dyr og ansvar for disse (avhengig av om/i hvilken grad dette ble tatt opp i forbindelse med forrige kapittel).

Norsk

Teksten i dette kapitlet vil muligens ikke være så vanskelig for elevene å lese, siden mange av ordene fra forrige kapittel gjentas.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** Genitivs -s**

Finn ut om elevene husker hva s etter et navn betyr, og om de kan finne eksempler i teksten. (Loffes vann, Pip-Larssons fuglefrø, Orvars ost, Pip-Larssons bur)

*** smake på**

Snakk om at disse to ordene brukes i forskjellige sammenhenger på norsk. På tegnspråk endrer tegnet seg etter hvem som smaker og hva det smakes på.

*** får**

Ordet får kan ha ulik betydning etter i hvilken sammenheng det forekommer.
I dette kapitlet betyr ordet får lov til.

*** da**

Ordet da forekommer flere ganger i beskrivelsen av hendelsesforløpet. Hvordan uttrykker formidleren dette på tegnspråk?

*** Forsterking av ord**

Snakk om hvorfor DA og UT er skrevet med store bokstaver i teksten.

*** Direkte tale**

Forklar at den lille streken som ser ut som et minustegn, viser at en person sier noe. Kjenner elevene andre markeringer av utsagn?

*** Utropstegn**

Utropstegn forekommer her for første gang i denne boka. Forklar hva dette markerer.

Forslag til supplerende aktiviteter

Tegnspråk

Tegneserie
Elevene kan i fellesskap eller individuelt lage en tegneserie av hendelsesforløpet. La dem etterpå fortelle om bildene.

Drama
Kapitlet egner seg godt til å dramatiseres med en gruppe på fire elever (de tre dyrene og moren). En kan bruke enkle rekvisitter. Et belte, tørkle eller en snor kan være halen på rotta. Papegøyen kan sitte på en pult som illuderer buret og som rotta kan hoppe opp på. Svampen kan være ost osv.

Lek
En elev spiller et dyr som spiser eller drikker, og de andre elevene skal gjette hvilket dyr dette er. Den som gjetter riktig, får lage neste oppgave.

Tegnspråk/norsk
Spill
Til dette kapitlet hører det et lite bildelotto. Brikkene med tekst skal plasseres på riktig bilde. Hensikten med spillet er at elevene skal få trening i verbene spiser og drikker, som på norsk ser likedan ut i ulike sammenhenger, og som på tegnspråk varierer etter hvem som spiser og drikker og hva som spises og drikkes.
Før en begynner spillet, bør tegningene og ordbrikkene gjennomgås i fellesskap.

Norsk
Lete-i-teksten-konkurranse
Finn det lengste ordet i teksten. (Svar: forferdelige)
Finn det korteste ordet i teksten. (Svar: i eller å)
Hvor mange genitiv-s kan du finne? (Svar: 4)
Hvilke av dyrene er firbeinte? (Svar: Loffe og Orvar)
Hvilke farger er det på Pip-Larssons fjær? (Svar: blå, røde og hvite)
Hvor mange «talestreker» finner du i teksten? (Svar: 1)
Hvor mange utropstegn finner du? (Svar: 1)

Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 5:5, 5:6 og 5:7.

Litteratur
Om kjæledyr: Se forslagene i tilknytning til kapittel 4

Sett kryss.

	riktig	feil
Loffe, Orvar og Pip-Larsson er som regel gode venner.	☐	☐
Av og til får Orvar smake på Pip-Larssons fuglefrø.	☐	☐
Av og til får Pip-Larsson smake på Loffes vann.	☐	☐
Loffe får aldri smake på Orvars ost.	☐	☐
Loffe liker godt at Orvar ligger i hans kurv.	☐	☐
Hvis Orvar ligger i hundekurven, blir Loffe rasende.	☐	☐
Hvis Orvar ligger i hundekurven, biter Loffe ham i øret.	☐	☐
Hvis Orvar ligger i hundekurven, biter Loffe ham i halen.	☐	☐
Hvis Loffe biter Orvar i halen, blir Orvar sint.	☐	☐
Hvis Orvar blir sint, hopper han opp i buret til Pip-Larsson.	☐	☐
Hvis Orvar hopper opp i buret til Pip-Larsson, blir Pip-Larsson glad.	☐	☐
Hvis Orvar hopper opp i buret til Pip-Larsson, blir Pip-Larsson forskrekket.	☐	☐
Da flakser Pip-Larsson ut av buret.	☐	☐

Pip-Larsson er uheldig og skiter på gulvet. ☐ ☐

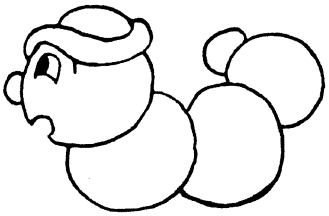
Mor synes det er morsomt når dyrene bråker. ☐ ☐

Hvis Loffe, Orvar og Pip-Larsson bråker, må Emma og Ludde ta dem med ut. ☐ ☐

Det er hyggelig å besøke familien Larsson på en slik dag. ☐ ☐

Bråket starter med at _____ ligger i _____ kurv.
Tegn det.

Skriv navnet ditt her: _____

Hvor mange dyr er med i denne fortellingen?

_____

Er dyrene alltid gode venner?

_____

Hvem får av og til smake på Loffes vann?

_____

Hvem får av og til smake på Pip-Larssons fuglefrø?

_____

Hvem får av og til smake på Orvars ost?

_____

Hvem får aldri ligge i Loffes kurv?

_____

Hva sier mor hvis Loffe, Orvar og Pip-Larsson bråker?

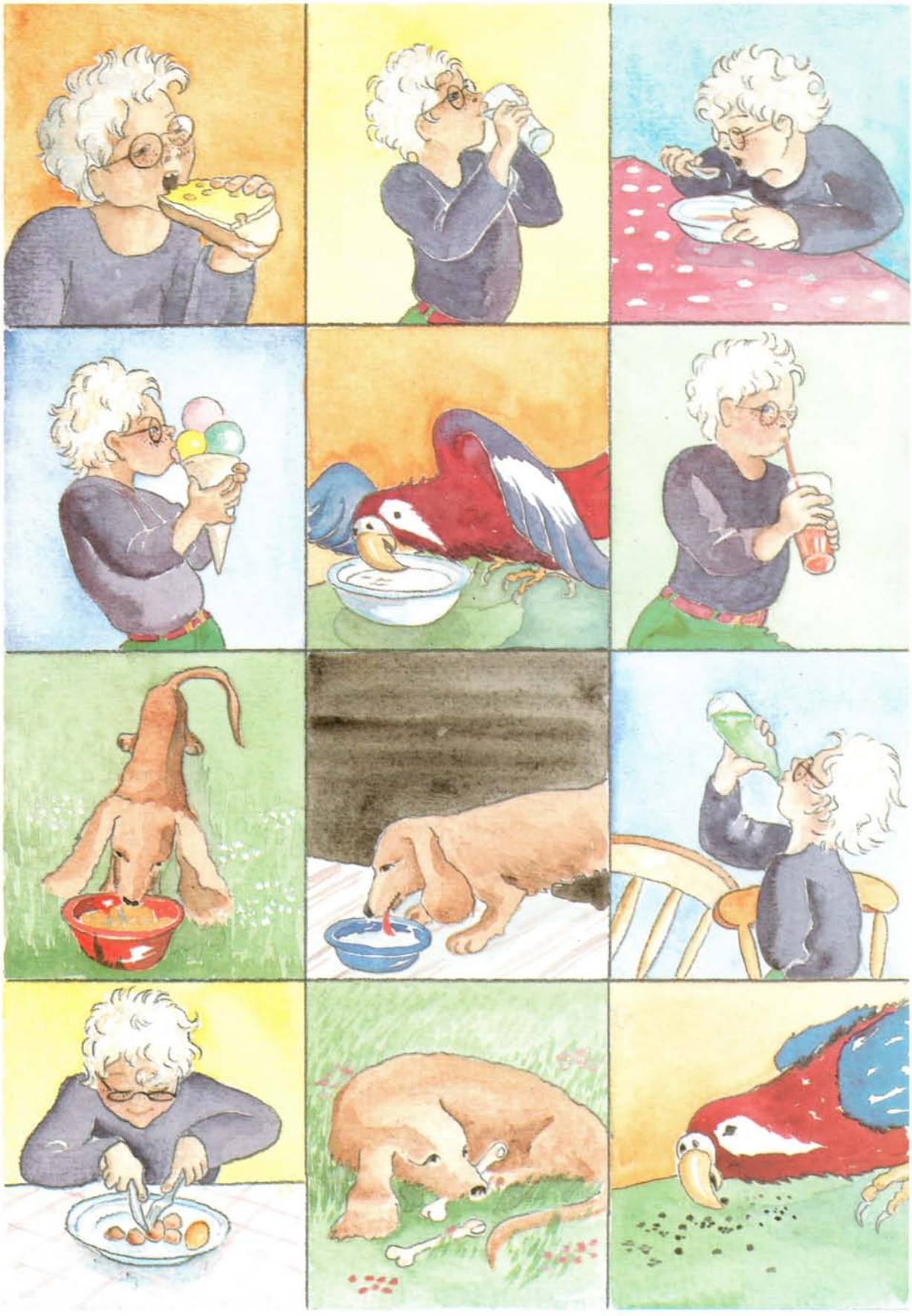
_____

_____

Hvem må ta med dyrene ut?

_____

Skriv navnet ditt her: _____

Adam spiser en brødskive.	**Adam drikker melk.**	**Adam spiser suppe.**
Adam spiser is.	**Pip-Larsson drikker vann.**	**Adam drikker rød saft.**
Loffe spiser maten sin.	**Loffe drikker vann.**	**Adam drikker brus.**
Adam spiser kjøttboller.	**Loffe gnager på et bein.**	**Pip-Larsson spiser fuglefrø.**

Kapitlet «Da jeg besøkte Nesrin» er svært langt og er her i lærerveiledningen derfor delt i tre deler.

Teksten i leseboka, del 1:

Adam forteller:
DA JEG BESØKTE NESRIN

En dag fortalte læreren at Nesrin ikke kom på skolen fordi hun hadde fått røde hunder.
- Hva? Er det sant? Har Nesrin fått en liten, rød hund? spurte Calle.
Men **jeg** visste at røde hunder er en barnesykdom, for jeg hadde røde hunder i fjor. Jeg husker det så godt, jeg hadde røde prikker over hele kroppen og feber og var veldig syk.

Læreren spurte om noen ville gå hjem til Nesrin med matteboka hennes. Jeg rakte opp hånda.
- Det kan jeg gjerne gjøre. Jeg kan jo ikke bli smittet, for jeg hadde røde hunder i fjor, og Nesrin bor ikke så langt fra meg.
- Fint, sa læreren og ga meg boka. Jeg puttet den i veska.
Egentlig var det nokså langt å gå til Nesrin, men det sa jeg ikke noe om. Jeg savnet henne og ville så gjerne besøke henne. Men det med Nesrin må du altså ikke fortelle til noen!

Da skolen var slutt, gikk jeg av gårde til Nesrin.
Jeg hadde aldri vært på besøk hos henne før, men jeg visste hvor hun bodde.
Jeg ble mer og mer nervøs jo nærmere jeg kom. Det føltes som om jeg hadde sommerfugler i magen og gelé i beina.

Nesrin bor i et område med blokker. Hun bor i blokken lengst til høyre, i femte etasje.
Da jeg kom fram til blokken, gikk jeg inn i heisen, trykket på femte og kjørte opp. Heisen stoppet, og jeg gikk ut. Der var det en lang gang med mange dører. Jeg begynte å lese på navneskiltene, ett etter ett. På det lengst til høyre sto det Toprak. Der var det altså Nesrin bodde!

Jeg trakk pusten og ringte på med bankende hjerte. Moren til Nesrin åpnet døra.

Innhold og tegnspråk

Før elevene får se avsnittet på video, bør læreren snakke med elevene om forskjellige typer barnesykdommer. Når alle elevene vet hva røde hunder er, vil de lettere kunne se det komiske i at Calle tror at Nesrin har fått en rød hund.
Forklar også at det nå er Adam som forteller denne historien, at han er jeg-personen.
Dette gjelder mange kapitler i boka; det er alltid Adam som er jeg-personen.

Se hele avsnittet uten avbrekk fram til bildet der moren til Nesrin åpner døra.
Bildet av moren i døråpningen kan evt. fryses.

Det er mange samtaletemaer i dette avsnittet, og kanskje er det behov for en del avklaringer.

* Hvorfor kan ikke Adam bli smittet?
* Kjenner dere til vaksiner mot forskjellige sykdommer?
* Hvorfor misforsto Calle det med Nesrin og røde hunder?
* Læreren spør om noen kan gå hjem til Nesrin og levere matteboka hennes. Kunne læreren i klassen her ha gjort det samme, eller bor elevene alt for langt fra hverandre?
* Er det forresten sant at Adam bor i nærheten av Nesrin?
* Adams nervøsitet var ganske intens. Har dere selv opplevd følelesen av å ha «sommerfugler i magen og gelé i beina»?
* Hvordan ser Nesrins boligområde ut? Kjenner dere til et slikt blokkområde?

Som en ser er det mange tråder å gripe fatt i, og kanskje vil en trenge en ekstra tegnspråktime til etterarbeid av del 1.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** Tidstegn**
Tidstegn med artikulasjonssted på tidslinje A (fra rett bakenfor skulderen og framover i rommet foran kroppen):
I-FJOR, FOR-TO-ÅR-SIDEN, FOR-TRE-ÅR-SIDEN, FOR-LENGE-LENGE-SIDEN, OM-ETT-ÅR, OM-TO-ÅR OSV
Hvor gamle var elevene i fjor, for to år siden? Hvor gamle vil de være f.eks om ett år, om to år, og hvilken klasse vil de gå i da?

*** RØD HUND**
Calle trodde at Nesrin hadde fått en rød hund. Hvorfor trodde han det?

*** JEG**
Repeter hvem som forteller historien.

*** VET**
Se på de ikke-manuelle delene av tegnet VET. Adam uttrykker med stor selvsikkerhet at han vet at røde hunder er en barnesykdom.

*** RØDE-PRIKKER-OVER-HELE-KROPPEN, FEBER, SYK**
Intensiteten i tegnene viser at Adam var svært syk. Hvordan ville elevene oppfatte dette hvis læreren modifiserer tegnene (mindre intensitet)?

*** SMITTE**
Snakk med elevene om hva tegnet betyr, og hvordan tegnet vil endre seg etter hvem som blir smittet av hvem; JEG-BLIR SMITTET-AV-DEG, DU-BLIR SMITTET-AV-MEG.

*** I-NÆRHETEN-AV/LANGT-UNNA**
Bor Nesrin i nærheten av Adam, eller bor hun langt unna?
Kjenner elevene noen som bor i nærheten av dem selv eller i nærheten av skolen?
Hvordan vil de uttrykke dette?

*** HOLDE-SKJULT/ IKKE FORTELLE NOE OM**
Hvilket tegn bruker formidleren for å vise at Adam ikke fortalte sannheten om avstanden fra der han bor til Nesrin?

*** HOLDE-MUNN/IKKE-FORTELLE**
Hvilket tegn bruker formidleren når han ber elevene om ikke å fortelle at Adam er forelsket i Nesrin?
Kan elevene andre måter å be noen holde munn eller ikke fortelle på? Er det noen måter som er hyggeligere enn andre?

*** NERVØS/HA-SOMMERFUGLER-I- MAGEN/ GELÉ-I-BEINA**
Se på tegningen med sommerfuglene og beina som dirrer. Spør om Adam virkelig har sommerfugler i magen og gelé i beina. Kanskje har elevene opplevd situasjoner som har gitt dem lignende følelser?

*** BLOKKER**
Vet alle elevene hva dette tegnet betyr?
(I forbindelse med kapittel 2 ble ulike boligtyper tatt opp.)

*** LENGST-TIL HØYRE**
Formidleren lokaliserer her ut fra egen synsvinkel
Er elevene sikre på hva som er høyre og hva som er venstre? La dem vise sin høyre hånd, sitt venstre kne, sitt venstre øye osv.

*** I-FEMTE-ETASJE** (flermorfemisk tegn)
Hvordan uttrykker formidleren dette? Hvordan uttrykkes FØRSTE-ETASJE, ANDRE-ETASJE osv.? Kjenner elevene noen som bor i blokk? I hvilken etasje bor vedkommende?

*** KJØRE-OPP-MED-HEIS, HEIS-STOPPER**
Se på hvordan formidleren formidler dette med ansikt og kropp.

*** Proform**
Når formidleren formidler at moren kom ut, bruker han proform.
Hvordan ville elevene uttrykke f.eks. at både moren og faren kom ut?

Norsk

Repeter kort avsnittet som elevene tidligere har sett på video.
Les teksten i fellesskap.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** Overskriften**
Hva forteller overskriften om innholdet i kapitlet?
Forklar at dagens avsnitt er en innledning til historien og forteller hva som skjedde før Adam besøkte Nesrin.

*** jeg**
Hvem er jeg i teksten? Hvem forteller historien?

*** Preteritum**
Dette kapitlet er skrevet i fortid (preteritum). Noen av elevene kjenner kanskje igjen en del verb i fortidsform. På dette stadiet har det liten hensikt å gå utførlig inn i bøyning av verb og bruke grammatikalske betegnelser, men det er nødvendig å gjøre elevene oppmerksomme på at noen ord (gjøre-ord/verb) endrer seg slik og dermed betyr at noe har skjedd før. (vet /visste, har/hadde, spør/spurte osv.)
(I tegnspråkversjonen markeres fortid med at formidleren starter med FØR.)

*** røde prikker over hele kroppen**
Husker elevene hvordan dette ble uttrykt på tegnspråk?

*** veldig syk**
På norsk uttrykkes dette med to ord, på tegnspråk kan en uttrykke det samme ved å modifisere tegnet SYK.

*** Å ha sommerfugler i magen og gelé i beina**
Uttrykket er foreslått tatt opp også i tegnspråktimen. Repeter/snakk med elevene om hva dette uttrykket egentlig betyr.

*** lengst til høyre**
Hvordan uttrykker formidleren dette på tegnspråk? Er elevene sikre på hva som er høyre og hva som er venstre nå?

*** i femte etasje**
Husker elevene hvordan dette ble uttrykt på tegnspråk?
Hvorfor står det femte og ikke fem?

*** kjørte opp (i heis)**
Hvordan uttrykte formidleren dette på tegnspråk?
På norsk brukes kjøre i mange ulike sammenhenger. På tegnspråk endres tegnet etter hva man kjører eller kjører med.
Eksempler: Kjøre bil, kjøre traktor, kjøre opp med heis, kjøre ned med heis osv.

Forslag til supplerende aktiviteter

Tegnspråk

Kopieringsoriginalene 6:10 og 6:11 kan brukes til å arbeide med «etasje-tegn». Still spørsmål til elevene, f.eks.:
I hvilken etasje er det et vindu med to blomsterpotter i? I hvilken etasje kan du se et vindu med to hengelamper i? I hvilken etasje er det en gardin som flagrer i vinden? osv.
Læreren kan også på forhånd fargelegge noen av gardinene og gi elevene tilsvarende ark som de skal fargelegge etter lærerens instruks. Eksempler: I andre etasje, i vinduet lengst til høyre, skal du farge gardinene blå. I tredje etasje, i vinduet lengst til venstre, skal du farge gardinene gule osv.
En kan også la elevene være «lærere», eller la dem arbeide sammen to og to. Da må de sitte rett overfor hverandre med et lavt skjermbrett mellom seg. Den ene eleven beskriver hvordan han har fargelagt sitt bilde, og den andre fargelegger sitt bilde etter beskrivelsen. Til slutt kan bildene sammenlignes. Er bildene like? Hvis ikke, hvorfor ble det misforståelse?

Samtale

Snakk med elevene om det å bli nervøs, grue seg for noe.
Har dere vært nervøse noen gang?
Hvorfor blir en nervøs?
Er det ubehagelig å være nervøs?
Kan det være litt spennende eller morsomt å være nervøs?
«Smitter» nervøsitet?
Finnes det mennesker som aldri er nervøse?
Kan dyr være nervøse?

Drama

Handlingen i dette avsnittet egner seg godt for dramatisering.
For noen elever vil det kanskje være en fordel å dramatisere avsnittet før de går i gang med å lese det. Da vil de kunne ha bedre mulighet til å forstå betydningen av ord eller setninger i stykket.

Tegnspråk/norsk

Sammenlign tall for mengder og ordenstall. Se på hvordan de skrives på norsk, og hvordan de uttrykkes på tegnspråk. (Kopieringsoriginal 6:9)

Norsk

Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 6:7, 6:8 og 6:9

Litteratur

Om barnesykdommer

Et hefte med forklaringer og gode bilder:
Monn, Eirik, prof. dr. med.og Bruun Johan N. prof. dr. med:
Smittsomme barnesykdommer med utslett
Løwens kemiske Fabrik A/S Oslo 1998

Sett kryss.

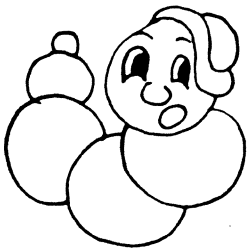
	riktig	feil
Nesrin var ikke på skolen fordi hun var syk.	☐	☐
Nesrin hadde røde hunder.	☐	☐
Calle trodde at Nesrin hadde fått en rød hund.	☐	☐
Adam visste at røde hunder er en barnesykdom.	☐	☐
Adam hadde røde hunder for tre år siden.	☐	☐
Calle ville gå hjem til Nesrin med matteboka hennes.	☐	☐
Adam og Nesrin bor i nærheten av hverandre.	☐	☐
Adam ville gjerne gå hjem til Nesrin med matteboka.	☐	☐
Adam savnet Nesrin.	☐	☐
Nesrin bor i et lite, rødt hus.	☐	☐
Nesrin bor i en blokk.	☐	☐
Adam syklet til Nesrin.	☐	☐
Nesrin bor i syvende etasje.	☐	☐
Det er ikke heis i blokken.	☐	☐

	riktig	feil
Adam gikk hjem.	☐	☐
Adam kjørte med heisen til femte etasje.	☐	☐
Han leste på navneskiltene.	☐	☐
Han fant ikke navneskiltet med Toprak på.	☐	☐
Det var Nesrins far som åpnet døra.	☐	☐

Tegn noe du syntes det var morsomt å lese om.

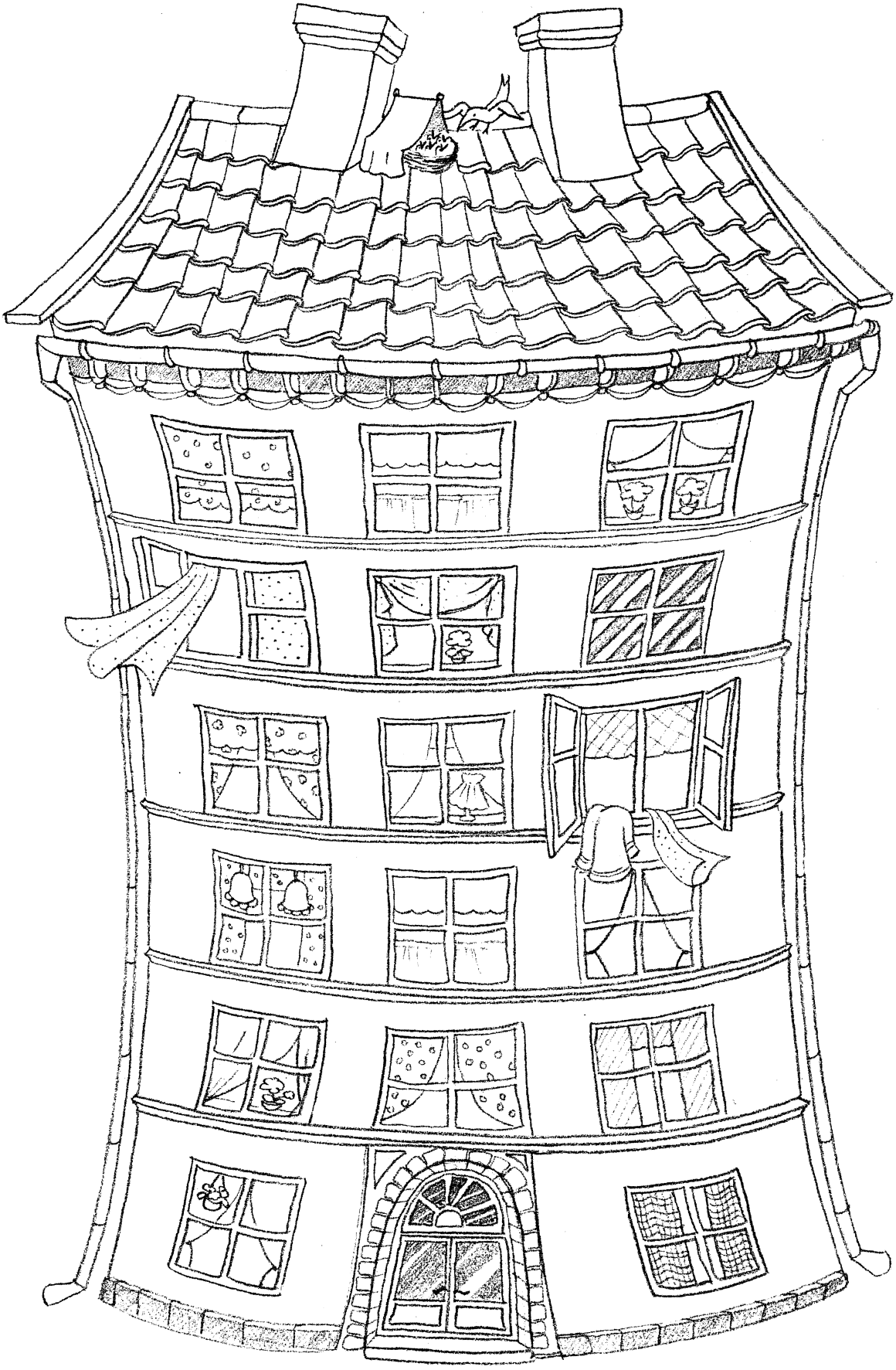
Skriv navnet ditt her:_____

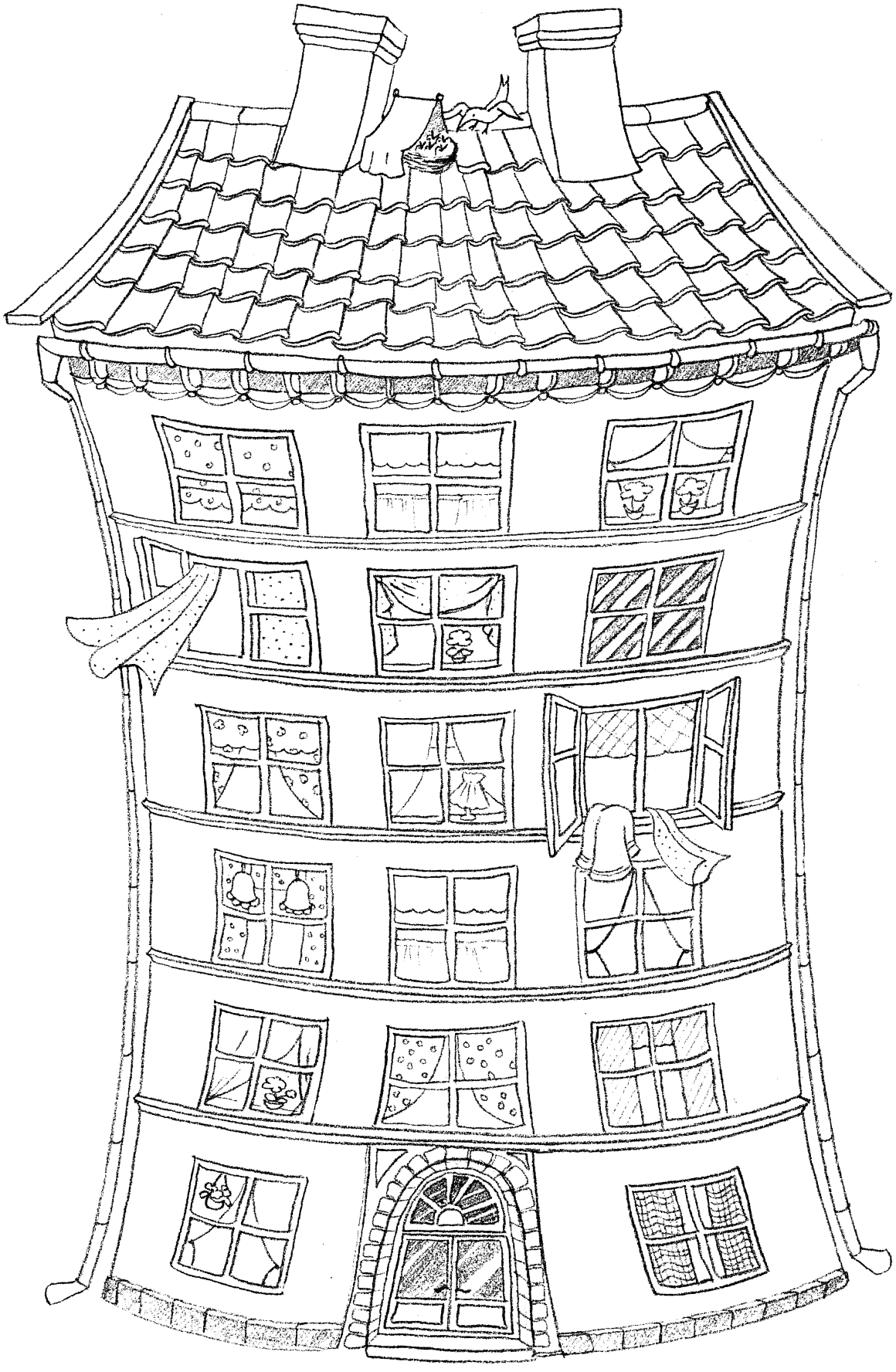
Skriv tallene og ordenstallene med bokstaver.

TALL	ORDENSTALL
8 åtte	8. åttende
2 _____	2. _____
4 _____	4. _____
7 _____	7. _____
1 _____	1. _____
5 _____	5. _____
3 _____	3. _____
6 _____	6. _____
9 _____	9. _____

Skriv navnet ditt her: _____

Teksten i leseboka, del 2:

- Hei! Er det du som heter ADAM? spurte hun og stavet navnet mitt langsomt med håndalfabetet.
- Ja, det er jeg som heter Adam, svarte jeg og brukte navnetegnet mitt.
- Jeg kommer med matteboka til Nesrin, sa jeg med langsomme og tydelige tegn.
- Å, så snill du er! Kom inn!

Inne i entréen var det fullt av barn som løp omkring, og på kjøkkenet sto det tre damer og bakte.

Der kom Nesrin. Hun var full av røde prikker, men hun så søt ut allikevel.
- Har du så mange søsken? spurte jeg forbauset.
- Nei - nei, svarte Nesrin og lo. Jeg har bare fire små søsken. De andre er søskenbarna mine.

Vi gikk inn i stua. Der sto det en sofa med en lenestol på hver side. Jeg så meg forundret omkring. Det var jo ingen bilder på veggene! Men på gulvet var det et tykt, mykt teppe som det var deilig å gå på.

Tegnspråk

En kan velge å se det første avsnittet om igjen eller starte der moren til Nesrin åpner døra.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** Tilpasning av språk**

Legg merke til at moren til Nesrin staver A D A M, og at han selv bekrefter navnet med navnetegnet sitt.
Adam bruker langsomme bevegelser når han snakker med moren. Samtal om hvorfor han gjør det.

***Endring av synsvinkel**

Se på hvordan blikkretningen skifter etter hvem som sier noe. Når moren sier noe, er blikket vendt nedover, og når Adam sier noe, er blikket vendt oppover.
La gjerne et par elever gjenta dialogen fra videoen. (Vis ett og ett utsagn på videoen som elevene gjentar.)

***Tegn for ulike rom i en bolig**

Tegnene GANG, KJØKKEN og STUE forekommer i dette avsnittet. Kjenner elevene til eller bruker de selv andre tegn for noen av disse rommene?
Hvilke andre rom er det i en bolig?

***LØPE-OMKRING**

Kan en se på tegnet om det var noen få eller mange barn som løp omkring?
Hvordan vises forskjellen?

*** FULL-AV-RØDE-PRIKKER**

Se på intensiteten i tegnene.

*** SØT**

Hvilket tegn for søt bruker formidleren? Hvilket tegn bruker elevene?

*** Påkalle oppmerksomhet**

Snakk om hvordan døve personer påkaller hverandres oppmerksomhet når de har noe å fortelle.
Hvordan gjøres dette hvis en ønsker oppmersomhet fra flere personer?
Fra en som står like ved?
Fra en som står lengre unna?
Gjør hørende dette på samme måten?
Hva gjør hørende for å få oppmerksomhet, tro?

***SØSKENBARN**

Kjenner elevene det tegnet formidleren her bruker? Kanskje er de mer vant med å bruke tegnet for fetter og kusine, der den manuelle delen utføres likt, mens munnstillingen er forskjellig?
Har elevene søskenbarn?
Hvem er foreldre til dine søskenbarn?

*** VI-TO**
Er det forskjell på hvordan begrepet vi uttrykkes når det dreier seg om to personer, tre personer eller flere personer?

*** GÅ-VED-SIDEN-AV-HVERANDRE**
Her brukes proform som beveges framover. Hvem representerer proformene her, hvem går ved siden av hverandre?

*** NAKNE-VEGGER**
Se hvordan formidleren uttrykker at det ikke var ett eneste bilde på veggene.

*** NYTE-Å-GÅ-PÅ-MYKT-TEPPE**
Teppet er ikke bare mykt, det er veldig mykt og en sann nytelse å gå på.
Hvordan vises dette?
Hvordan går vi på en gjørmete vei? På en myk eng? I dyp snø?

Norsk

Repeter kort del 2 som elevene har sett på video. Les deretter teksten i fellesskap.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** Utropstegn, spørsmålstegn, talestrek**

-Hei! Er det du som heter Adam?
-Å, så snill du er! Kom inn!
Skiller elevene mellom tegnsetting og bokstaver?
Vet de hva utropstegn, spørsmålstegn og talestrek betyr?
I dette kapitlet er det flere eksempler på direkte tale som innledes med en talestrek. Kanskje har elevene lært en annen måte for tegnsetting ved direkte tale. Klargjøring kan være nødvendig.

*** Genitiv med preposisjonen til**

I tidligere kapitler er det brukt genitiv -s. Her møter elevene en annen form for genitiv ved bruk av bestemt form av substantivet og preposisjonen til.
Moren til Nesrin .....
...matteboka til Nesrin

*** ...og stavet navnet mitt langsomt med håndalfabetet.**

En kan lese dette tegn for tegn for å øve inn ordbildene på norsk. En bør også oversette hele sekvensen til den tegnspråklig helhet som elevene har sett på videoen (A-D-A-M).
Det samme gjelder de neste sekvensene: -Ja, det er jeg som heter Adam, svarte jeg og brukte navnetegnet mitt. (JA - ADAM (navnetegn) pek (jeg))
-Jeg kommer med matteboka til Nesrin, sa jeg med langsomme og tydelige tegn.
På tegnspråk blir her selve utsagnet formidlet langsomt og tydelig.

*** full av røde prikker**

Hvordan ble dette uttrykt på tegnspråk?

Det lille ordet så

*** så**

..hun så søt ut
Er det Nesrin eller Adam som ser (iakttar) her?
Hvis elevene ikke får tak i helheten i uttrykket, vil de lett kunne misforstå og tro at dette har noe med å se ut/titte ut å gjøre.

*** så**

-Å, så snill du er!
Har du så mange søsken?
Her brukes så i en helt annen betydning og har en forsterkende funksjon.

*** så**

Jeg så meg forundret omkring.
En tredje variant av ordet så, her i en betydning som kanskje er mer kjent for elevene.

*** søsken/søskenbarn**
Begrepene kan være ukjente for noen elever. Kanskje er de vant til å bruke bror/søster og fetter/kusine. Det kan være nødvendig med en repetisjon, selv om noe av dette er blitt tatt opp i tegnspråktimen tidligere.

*** de andre**
De andre er søskenbarna mine.
Hvem henviser Nesrin til når hun sier de andre?

*** ingen**
Det var jo ingen bilder på veggene!
Hva betyr ingen? Var det ett bilde, flere bilder eller null bilder på veggene?

Forslag til supplerende aktiviteter

Tegnspråk

Øvelse i å formidle en dialog

Avsnittet egner seg godt for dramatisering.
Etter dramatiseringen kan en av elevene gjenfortelle det som ble spilt på tegnspråk.
Dialogen må være tydelig.
På samme måte kan en la elevene parvis få spille små, korte hverdagshendelser som inneholder en tydelig dialog. Læreren kan styre dette ved å gi elevene roller de skal spille og et emne de skal snakke om. Emnet kan f.eks være en mor med en treåring som absolutt vil ha is, eller en mor med en treåring som ikke vil gå og legge seg.
Når to elever har spilt dette for de andre, kan en av tilskuerne gjengi situasjonen og dialogen på tegnspråk. Elevene vil her kunne få trening i å bruke blikkretning riktig.
For noen elever vil det kanskje være vanskelig å gjengi hendelsen og dialogen sittende på en stol. De vil gjerne selv agere og mime det de har sett. Men dette skal være en språkøvelse der elevene bruker tegnspråk. Altså: Vennligst bli sittende!

Forming/tegnspråk

Elevene kan innrede en eske (f.eks. en skoeske) som stua hjemme. Møbler kan lages av små esker, kartong, stoff, kork, garn o.l.
Når innredningen er ferdig, kan den brukes i tegnspråktimen som øving i lokalisasjon.
La en elev først beskrive hvordan møblene i stua er plassert. De andre elevene prøver å gjengi det eleven har fortalt. Til slutt kan de se på miniatyrutgaven om de har gjengitt riktig.

Tegnspråk/norsk

Sofaer står, tepper ligger og bøker kan både stå og ligge. Hvordan henger nå dette sammen?
Arbeid med tegnspråkets håndformer og skriftlig bruk av verbene ligge og stå.
Legg en bok på bordet. La elevene beskrive hvor og hvordan den ligger (flat b-hånd).
Hvordan uttrykkes dette på norsk?
Skriv på tavla: **Boka ligger på bordet.**
Sett boka i bokhylla, og la elevene vise hvilken håndform de vil bruke nå, og hvordan dette uttrykkes på norsk.
Bildet på kopieringsoriginal 6:20 forestiller et barnerom der det vrimler av ting som ligger eller står. La elevene velge en ting hver og fortelle hvordan den er plassert, og oversett setningene til norsk sammen.
Eksempler: **Sykkelen står på gulvet.**
Eplet ligger på stolen.
Åtte lekebiler står parkert på gulvet.

Norsk

Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 6:18 og 6:19.

Skriv svar.

Hvem åpnet døra da Adam ringte på?

_____

Hva så Adam inne i entréen?

_____

Hvem var på kjøkkenet?

_____

Hvor mange barn er det til sammen i Nesrins familie?
(Tenk deg godt om!)

_____

Tegn en sofa med en lenestol på hver side:

Skriv navnet ditt her: _____

Husker du alfabetet?

Sett inn de bokstavene som mangler.

a	**b**	**c**	**_**	**e**	**f**	**_**	**_**	**i**	**j**	**k**	**_**	**m**
_	**o**	**_**	**q**	**r**	**_**	**t**	**_**	**v**	**_**	**x**	**y**	**_**
æ	**_**	**_**										

Hvor mange bokstaver i alt? _____

Bokstav nr. 1 er a_ **Bokstav nr. 5 er __** **Bokstav nr. 8 er __**

Bokstav nr. 12 er __ **Bokstav nr. 15 er __** **Bokstav nr. 20 er __**

Bokstav nr. 22 er __ **Bokstav nr. 25 er __** **Bokstav nr. 29 er __**

Hemmelige ord

Finn ordene ut fra den plass bokstavene har i alfabetet.

1 - 4 - 1 - 13 **14 - 5 - 19 - 18 - 9 - 14** **19 - 28 - 20**

_____ _____ _____

13 - 1 - 20 - 20 - 5 - 2 - 15 - 11 **2 - 5 - 19 - 28 - 11**

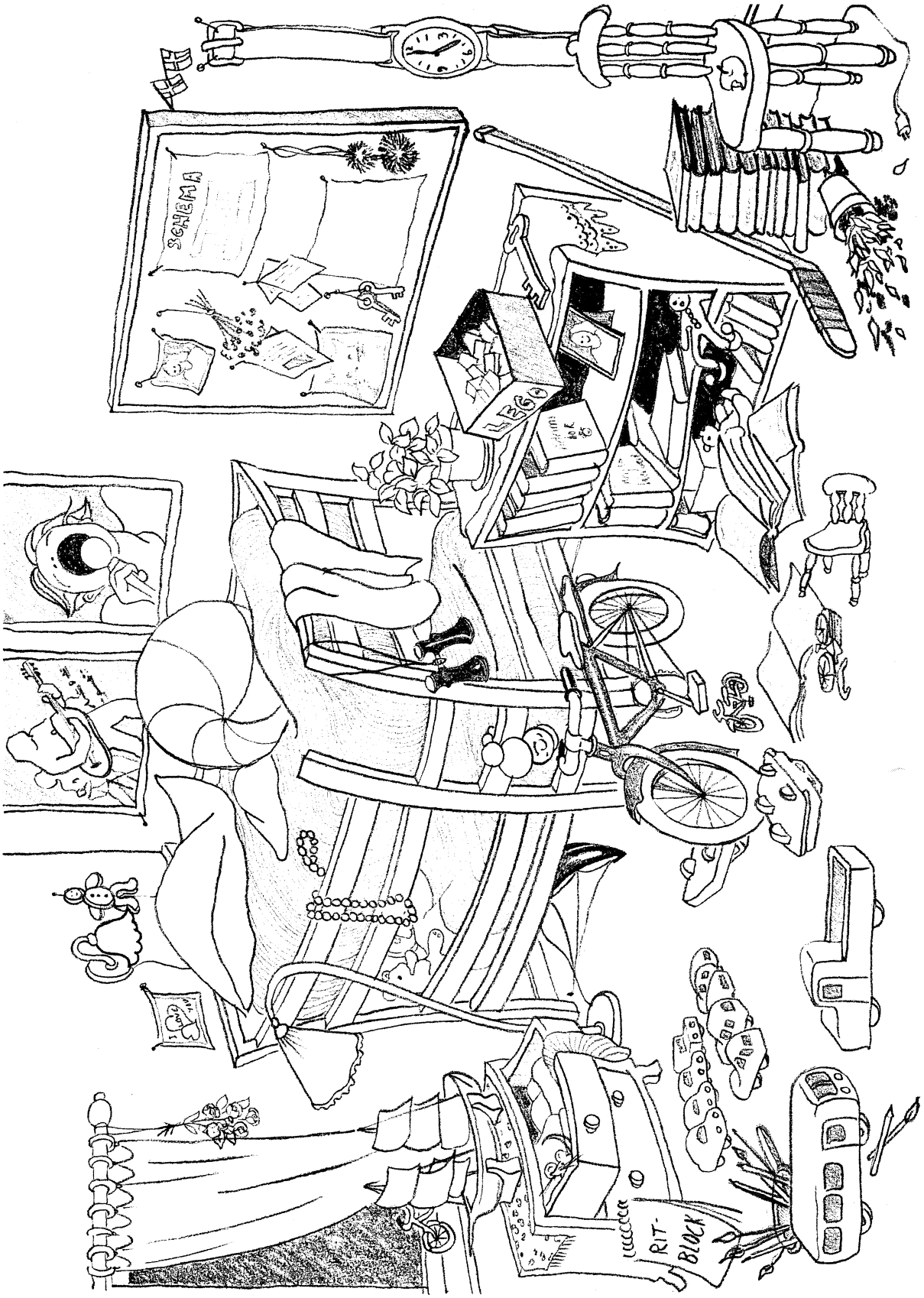
_____ _____

Hemmelig beskjed

1-4-1-13 5-18 6-15-18-5-12-19-11-5-20 9 14-5-19-18-9-14

_____

Skriv navnet ditt her: _____

SCHEMA
LEGO
RIT-
BLOCK

Teksten i leseboka, del 3:

Plutselig fikk jeg øye på en gammel kone som satt på huk på gulvet.
- Hvem er det? spurte jeg forsiktig.
- Det er bestemoren min, svarte Nesrin. Henne er jeg kjempeglad i!
Hun løp bort til bestemoren og ga henne en god klem.

Bestemoren sa noe til Nesrin. Jeg forsto ikke hva hun sa, men jeg så at Nesrin rødmet.
- Hva sa hun? spurte jeg.
- Hun synes at du er søt, svarte Nesrin.
Nesrin fortalte at bestemoren bare kunne snakke ett språk, tyrkisk.
Kan du også tyrkisk? spurte jeg forundret.
- Næh, jeg kan bare munnavlese litt, svarte Nesrin.
Så spurte hun: - Vil du se fotoalbumet mitt?
Det ville jeg gjerne. Nesrin løp og hentet albumet.

Vi satte oss ved siden av hverandre og begynte å bla.
Nesrin fortalte at hun hadde bodd i Tyrkia da hun var liten.
- Det vet jeg da, sa jeg og kikket på bildene.
- Hva er det? spurte jeg forundret og pekte på ett av bildene.
På bildet var det noen menn som lå på kne på et teppe og bøyde hodene sine ned mot gulvet. Nesrin fortalte at de lå og ba.
- Du er kristen, så du ber til Gud, men jeg er muslim, så jeg ber til Allah, forklarte hun.
- Å ja, sa jeg

Vi bladde videre. På ett bilde var det mange sauer.
- Da jeg var liten, bodde jeg i et hvitt murhus, og der hadde vi mange sauer, forklarte Nesrin.
Alt Nesrin fortalte var så spennende
at tiden gikk veldig fort. Jeg så på klokka.
- Oj! Er den så mye? Og mor som ikke
vet at jeg er her! Jeg må skynde meg hjem!

Innhold og tegnspråk

Det siste avsnittet i kapitlet «Da jeg besøkte Nesrin» berører språklige, kulturelle og religiøse forskjeller mellom Adams og Nesrins familier. Her ligger det mange samtaletemaer. Derfor vil det kanskje være behov for mer enn én time om en skal få tid til å arbeide både med innholdet og språket.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** PLUTSELIG-FÅ-ØYE-PÅ**
Se på den manuelle og den ikke-manuelle delen av tegnet.
Hvorfor ble Adam så forbauset, tro?

*** SPØRRE-FORSIKTIG**
Hvordan viser formidleren at Adam spør forsiktig? Se på den manuelle og de ikke-manuelle delene av tegnet.
Kan elevene tenke seg hvorfor Adam spør på en så forsiktig måte i denne situasjonen?

*** BESTEMOR**
Kanskje bruker elevene et annet tegn for bestemor, eller de er vant til å bruke farmor eller mormor.

*** SITTE**
Forskjellige måter å sitte på.
Hvordan sitter bestemor?
På det første bildet sitter hun på huk, på det neste sitter hun på kne.
Øv på å uttrykke forskjellige måter å sitte på: SITTE-PÅ-HUK, SITTE-PÅ-KNE, SITTE-PÅ-EN-STOL, SITTE-I-EN-LENESTOL, SITTE-MED-BEINA-I-KORS osv.

*** VÆRE-KJEMPEGLAD-I**
Hvordan uttrykkes det å være glad i noen, å være kjempeglad i noen, å elske noen?
I hvilke sammenhenger passer disse forskjellige tegnene?
Se på det tegnet formidleren bruker til slutt for å understreke hvor glad Nesrin er i bestemoren sin.

*** GI-NOEN-EN-GOD-KLEM**
Hvem var det Nesrin ga en god klem? Hvordan kan en se at det er bestemoren som får en klem? Se på hvor bestemoren er lokalisert, og hvordan dette styrer retningen av Nesrins klem.

*** RØDMER**
Snakk om hva tegnet betyr. Spør elevene om hvorfor Nesrin rødmet.

*** ETT SPRÅK**
Se hvordan formidleren markerer at bestemor bare kan ett språk.
Hvordan vil elevene uttrykke at de bare har f.eks to blyanter i pennalet, bare én genser på seg, bare tre bøker i ranselen?

*** TYRKISK**
Her vil det være naturlig å snakke om ulike språk og hvor de brukes mest.
Hvilke(t) språk kan elevene? Læreren? Foreldrene?
Hvilket språk brukes på videoen? I leseboka?
Har Tyrkia eget tegnspråk, tro?

*** KUNNE-MUNNAVLESE-LITT**
Se på hvordan tegnet endrer retning etter hvem som munnavleser hvem.
Se også på forskjellen ved å kunne munnavlese relativt greit og det som Nesrin uttrykker her: KUNNE-MUNNAVLESE-LITT.

*** LØPE-OG-HENTE**
Se på håndform, retning og tempo. Hvordan ville elevene uttrykke at Nesrin gikk langsomt bort og hentet albumet?

*** RELIGION, MUSLIM, KRISTEN, BE (som muslim), BE (som kristen), ALLAH**
Flere av disse begrepene kan være ukjente for elevene, slik at det er nødvendig å bruke tid til forklaring.(Se også forslag til supplerende aktiviteter.)

Norsk

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** Markering av direkte tale**

Hvis ikke talestrek i forbindelse med direkte tale er tatt opp tidligere, er det mange eksempler på slik markering i dette avsnittet. Dessuten står det spurte jeg, svarte Nesrin, sa jeg, forklarte hun osv.

Noen steder er det lagt til et adverb: spurte jeg forsiktig, spurte jeg forundret.

Ta opp de forskjellige måtene utsagn blir uttrykt på.

Skriv et par utsagn på tavla både uten og med adverb for å vise forskjellen både på norsk og på tegnspråk.

Eksempler: -Hvem er det? spurte jeg. -Hvem er det? spurte jeg forsiktig.

*** Spørreord**

I dette avsnittet finnes spørreordene hvem og hva. Kan elevene flere spørreord?

Sammenlign spørresetninger på norsk og på tegnspråk.

*** rødmet**

Elevene kan kanskje slutte seg til betydningen av dette verbet, siden det er avledet fra ordet rød.

*** Navn på land og språk**

Ordene Tyrkia og tyrkisk forekommer i dette avsnittet. Siden tegnene TYRKIA og TYRKISK kun skilles ved en liten endring av munnstillingen, kan elevene oppfatte disse begrepene som betydningslike. Sammenlign med Norge/norsk, Sverige/svensk osv.

*** et/ett**

Nesrin fortalte at bestemoren bare kunne ett språk - tyrkisk.

På norsk er markeringen av ett språk markert med at et får en ekstra -t. Se på hvordan denne markeringen uttrykkes på tegnspråk.

*** Utrop**

Oj!

Utropet må sees i sammenheng med at Adam oppdager at klokka er så mye, og at han dermed uttrykker forskrekkelse. I en annen sammenheng kunne Oj! være uttrykk for beundring. Å lære å se sammenhengen i en tekst er avgjørende for leseforståelsen.

Forslag til supplerende aktiviteter

Tegnspråk

Samtale

Religion - hva er det?

* Hvorfor har mennesker en religion?
* Er det noen bygninger vi forbinder med religion?
* Har elevene vært i en kirke, en moské?
* Kanskje er det elever i klassen med forskjellig religiøs tilknytning? Hva er likt? Hva er forskjellig?
* Hvis vi i Norge synes andre lands religiøse skikker er merkelige, hva synes andre om våre religiøse skikker, tro?

Kultur - hva er det?

Det er kanskje enklest å starte med matkultur. Snakk om hovedernæring i forskjellige deler av verden.

* Hvor spises det mye ris? Spaghetti? Poteter? Hirse og mais?
* Hvordan kler folk seg i forskjellige land? Hvorfor kler de seg slik?
* Tegn huset som Nesrin bodde i i Tyrkia eller vis evt. et bilde av et tyrkisk bolighus. Sammenlign huset med blokken hun bor i nå eller med en vanlig, norsk enebolig. Hvorfor er hus i varmere land annerledes enn hus i Norge?

* Har døve og hørende samme kultur? Hva er likt og hva er forskjellig?

Språk

* Har alle mennesker språk? Hva ville skje om vi ikke hadde språk?
* Snakk om at land har forskjellige språk og at hvert land har et eget tegnspråk.
* Hva gjør vi når vi reiser i et fremmed land og ikke kan språket der?
  Hva gjør hørende?
  Hva gjør døve?

Temaene religion, kultur og språk er svært omfattende. Husk å ta utgangspunkt i noe elevene kjenner til fra før og tilpass omfanget av samtaleemnene til elevenes nivå.

Norsk

Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 6:27, 6:28 og 6:29

Litteratur

Bøker

Om døve barn i andre land:
Christersson, Gunilla: Supansa, en döv flicka i Thailand»
SIH Läromedel Örebro
Christersson; Gunilla: Philip, en döv pojke i Kenya
SIH Läromedel Örebro

Om hørende barn fra andre land:
Foss, Chriss: Vet du hvem.....
Universitetsforlaget AS 1987

Nygaard, Jens Jørgen: Jeg er muslim
Forlaget Forum A-S København 1991

Björk, Christina og Anderson, Lena: Mapias bok
Tiden Norsk Forlag 1979

Spørreord

Hvem **Hva** **Hvor** **Hvorfor**

Sett inn riktig spørreord i setningene.

_____ heter du?

_____ bor du?

_____ gammel er du?

_____ er syk i dag?

_____ var du ikke på skolen i går?

_____ er hun så sint?

_____ er boka di?

_____ mange elever er det i klassen?

_____ liker du best, epler eller bananer?

_____ ler han?

_____ er den mannen med svart hatt?

Lag to spørsmål selv.

_____

_____

Skriv navnet ditt her: _____

Land og språk

Land	Språk
Norge	norsk
Sverige	svensk
Danmark	dansk
Finland	finsk
England	engelsk
Tyrkia	tyrkisk
Kan du flere? _____	_____
_____	_____

Sett inn riktig ord i setningene.

Pekka bor i Finland. Han snakker _____.

Kari bor i _____. Hun snakker norsk.

Ali bor i _____. Han snakker tyrkisk.

Gunilla bor i Sverige. Hun snakker _____.

Peter bor i _____. Han snakker engelsk.

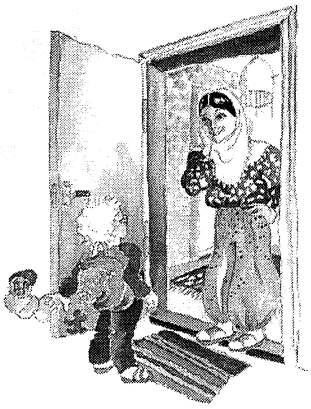
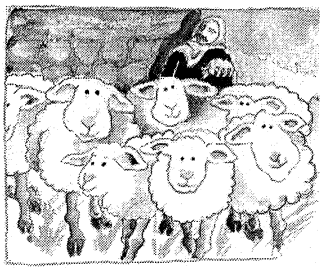
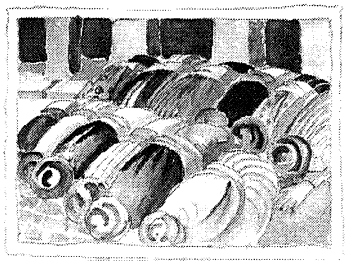
Tina bor i _____. Hun snakker dansk.

_____

_____

Skriv navnet ditt her: _____

Skriv riktig tall ved bildene.

1. I Tyrkia hadde Nesrins familie mange sauer.
2. Nesrin har bare fire søsken. De andre er søskenbarna hennes.
3. Nesrins mor åpnet døra.
4. Nesrin hadde røde hunder.
5. Mennene ber til Allah.
6. - Jeg vil gjerne gå hjem til Nesrin med matteboka hennes.
7. Nesrin bor i et område med blokker.
8. Nesrin er veldig glad i bestemor.

Skriv navnet ditt her: _____

Teksten i leseboka:

SKOLEMATEN

Her i Sverige får vanligvis skolebarna varm mat til lunsj.
Da strømmer vi til den store spisesalen. Vi må stå i kø for
å få servert maten. Skolematen er nesten alltid god, men
fisk og flesk smaker pyton! Alle i klassen er enige i det.
De voksne sier at vi må spise litt av det allikevel. Bare
Nesrin slipper å spise flesk, fordi hun er muslim.
Du vet vel at muslimer ikke har lov til å spise svinekjøtt?

En dag sto jeg i køen i spisesalen. Det er to damer som øser opp
mat til oss. Den ene er høy og tynn. Hun er hørende og kan ikke
tegnspråk.
Den andre damen er liten og tykk og heter Karin. Men hun kan
tegnspråk, fordi hun har en døv sønn på tre år.
Nå var det min tur. Jeg satte brettet mitt på disken.
- Hvor mye flesk vil du ha? spurte Karin.
- Jeg skal ikke ha noe flesk, svarte jeg.
- Jasså, og hvorfor ikke det? spurte Karin forbauset.
- Fordi jeg er blitt muslim, løy jeg.

- Det var synd, sa Karin, for i morgen er det pølser til lunsj,
men da kan du jo ikke spise det heller.
- Joda, svarte jeg fort. Jeg er muslim bare på mandag.

Innhold og tegnspråk

De fleste norske barn er vant til å ha med seg matpakke på skolen og er kanskje ikke klar over at det i Sverige og i andre land er vanlig å spise varm mat til lunsj - også på skolen. Derfor kan det være nødvendig å snakke om dette før elevene får se kapittel 7 på video.
Kapitlet bygger ellers videre på de kunnskaper elevene fikk om muslimer i kapittel 6, «Da jeg besøkte Nesrin».
Hvis noen av elevene ikke er klar over at pølser som regel inneholder svinekjøtt, vil de miste poenget i denne fortellingen. En bør derfor på forhånd forklare hva slags kjøtt som ofte brukes i pølser.
Hvis elevene ikke oppfatter poenget i fortellingen første gang de ser den, må de få se ihvertfall den siste delen om igjen, fra KØ MIN TUR.....
Repeter samtalen mellom Adam og Karin, og la evt. en eller flere elever gjenfortelle dialogen.
Utover samtale om hvorfor muslimer ikke spiser svinekjøtt, vil elevene sikkert komme inn på hva slags mat de liker og ikke liker, om sunn og usunn mat og kanskje også om tykke og tynne personer.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** LUNSJ**
Kjenner elevene det tegnet formidleren bruker?
Spiser vi varm lunsj på skolene i Norge?
Når spiser elevene lunsj på skolen her? Og hvor spiser de den?
Hva kaller vi måltidet som spises først om morgenen?
Midt på dagen?
Etter skoletid?
Om kvelden?

*** FLESK**
Det finnes flere tegn for flesk eller fett. Er alle elevene klar over hva flesk er? Hvilket tegn bruker de i så fall? Her kan en også komme inn på hva en ellers bruker svinekjøtt til: Den for mange tradisjonelle ribba på julaften, koteletter, skinke osv.

*** Oppramsing**
Hvordan uttrykker formidleren at det er to matretter Adam ikke liker, fisk og flesk?
Er det noen matretter elevene ikke liker? Liker spesielt godt? La dem fortelle ved å bruke oppramsing på samme måte som på videoen.

*** SMAKE-PYTON**
Det finnes flere måter å uttrykke at noe ikke smaker godt eller smaker ille på. Formidleren og bildet i boka viser et tegn som levner liten tvil om hva Adam synes om fisk og flesk.
Spør elevene hva de sier hjemme hvis de får servert noe de ikke liker, og om det evt. finnes tegn som passer bedre å bruke, om det er andre måter å uttrykke seg på hvis en er gjest og skal være høflig.

*** SPISE LITT LITEN-MENGDE**
Samtal om hvordan mengden (haugen på tallerkenen) kan angi hvor lite eller mye en må spise. Legg merke til formidlerens øyne og munnstilling når han angir LITEN MENGDE.

*** STÅ-I-KØ**
Tegnet kan modifiseres og slik betegne køens lengde.
Hvor har elevene opplevd å stå i kø? Var køen lang eller kort? Beveget den seg langsomt eller raskt framover?

*** HØY TYNN/LITEN TYKK**
Legg merke til de ikke-manuelle delene av tegnene, hvordan formidleren hhv suger kinnene inn/blåser dem opp når han beskriver damenes utseende.

*** Endring av synsvinkel**
Dialogen mellom Adam og Karin er et eksempel på at endring av synsvinkel (rolleskift) kan angis ved blikkretning. La elevene gjenfortelle dialogen med spesiell vekt på blikkretning.

*** LØY**
Hvilket tegn bruker formidleren her? Kan elevene si det samme med et annet tegn?

NB!
På videoen er det norske navnetegnet KARIN brukt en gang. Det er en språklig glipp.
Hvis elevene legger merke til dette, må det forklares at tradisjonelle tegn ofte er så godt innarbeidet at de brukes automatisk.

Noen spørsmål til innholdet:

* Hva slags mat er det Adam og de andre i klassen ikke liker?
* Hvorfor slipper Nesrin å spise flesk?
* Hvem arbeider i spisesalen?
* Er Karin døv eller hørende? (Dette sies ikke eksplisitt i fortellingen på videoen, men kommer fram i sammenhengen allikevel.)
* Hvorfor kan Karin tegnspråk?
* Hvor gammel er sønnen hennes?
* Når i uken skjedde det som fortelles, på hvilken ukedag?
* Var det sant at Adam var blitt muslim?
* Hvorfor løy han?

Norsk

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** fisk**
Kjenner elevene forskjellige fiskeslag?

*** Sammensatte ord**
I teksten forekommer det flere sammensatte ord: skolebarn, spisesal, skolemat, svinekjøtt og tegnspråk. Se på hvilke to ord disse er satt sammen av. Det vil kunne være til hjelp i leseprosessen om elevene lærer å se hvordan enkelte lange ord er satt sammen av to (eller flere) ord de kjenner.

*** smake pyton**
Elevene husker kanskje hvordan dette ble uttrykt på tegnspråk.
Kan de andre uttrykk på norsk for noe som ikke smaker så godt?
- smaker ikke godt
- smaker vondt
- smaker ekkelt osv.

*** lunsj**
Hva heter de forskjellige måltidene på norsk? (Jmf. det som ble tatt opp i tegnspråktimen om samme tema.)

*** Jeg satte brettet mitt på disken.**
Se på hvordan formidleren uttrykker denne setningen på tegnspråk.

*** spurte forbauset/svarte fort**
Direkte tale med «talestrek» foran er blitt tatt opp tidligere. Det som kommer etter utsagnet, angir hvordan talen blir framført. Det er altså nødvendig å kaste et blikk på det som står etter utsagnet for å kunne gjengi utsagnet riktig.
Hvordan blir dette uttrykt på tegnspråk?
- Jasså, og hvorfor ikke det? spurte Karin forbauset.
- Joda, svarte jeg fort, jeg er muslim bare på mandag.

Forslag til supplerende aktiviteter

Tegnspråk

Personbeskrivelse
Damene som serverer lunsjen kan være utgangspunkt for arbeid med personbeskrivelse. La elevene få bildet på kopieringsoriginal 7:9, der en ser ulike personer som står i kø for å kjøpe pølser.
Læreren beskriver en av personene på bildet, og elevene skal finne ut hvem dette er.
Elevene kan også arbeide parvis på samme måte.

Navn på ukedagene
Repeter ukedagene. Se på kalenderen og la elevene finne ut hvilke datoer f.eks mandagene faller på den måneden, den 2., den 9 osv.
SIST-MANDAG
Sist mandag, hvilken dato var det?
NESTE-MANDAG
Neste mandag, hvilken dato blir det?

Norsk/matlaging

Matretter
La elevene fortelle om sine livretter og hvilke retter de ikke liker. Skriv rettene opp på tavla og les dem sammen med elevene. Etterpå kan elevene lage en tegning av de forskjellige rettene og skrive på tegningen hva rettene heter.
Reklamemateriell med bilder av mat kan brukes, f.eks. til å lage en plakat.
Elevene kan også lage en enkel rett på skolekjøkkenet. Det er en fin sosial aktivitet og gir trening i å lese og følge en oppskrift.

Norsk

Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 7:7 og 7:8.

Samtale generelt

* Er det noe slags mat som alle elevene er enige om smaker godt?
* Er det noe slags mat som ingen i klassen liker?
* Kan smaken endre seg, slik at det en før ikke likte nå smaker godt? Og omvendt?
* Er det noe slags mat (eller drikke) som voksne ofte liker, men som barn vanligvis ikke liker?
  Og omvendt?
* Kjenner elevene til matretter fra andre land?

Litteratur

Kokebøker for barn:

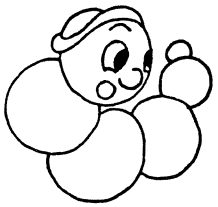
Wilkes, Angela: Min første kokebok
N.W. Damm & Søn as - Teknologisk Forlag 1991

Wilkes, Angela og Drew, Helen: Min første bakebok
N.W. Damm & Søn as - Teknologisk Forlag 1992

Om mat fra ulike land:

UNICEF: SMÅ KOKKER
Oppskrifter fra hele verden, tilrettelagt for barn
Bearbeidet og illustrert av Eve Tharlet

Sammensatte ord

Skriv ordene med bindestrek.

skolebarn *skole - barn*

spisesal _____

skolemat _____

svinekjøtt _____

tegnspråk _____

Bare rot!
Kan du ordne setningene?

nesten god Skolematen alltid er

_____

og smaker Fisk pyton flesk

_____

i enige klassen Alle det i er

_____

må litt allikevel Alle spise

_____

å Nesrin flesk spise slipper

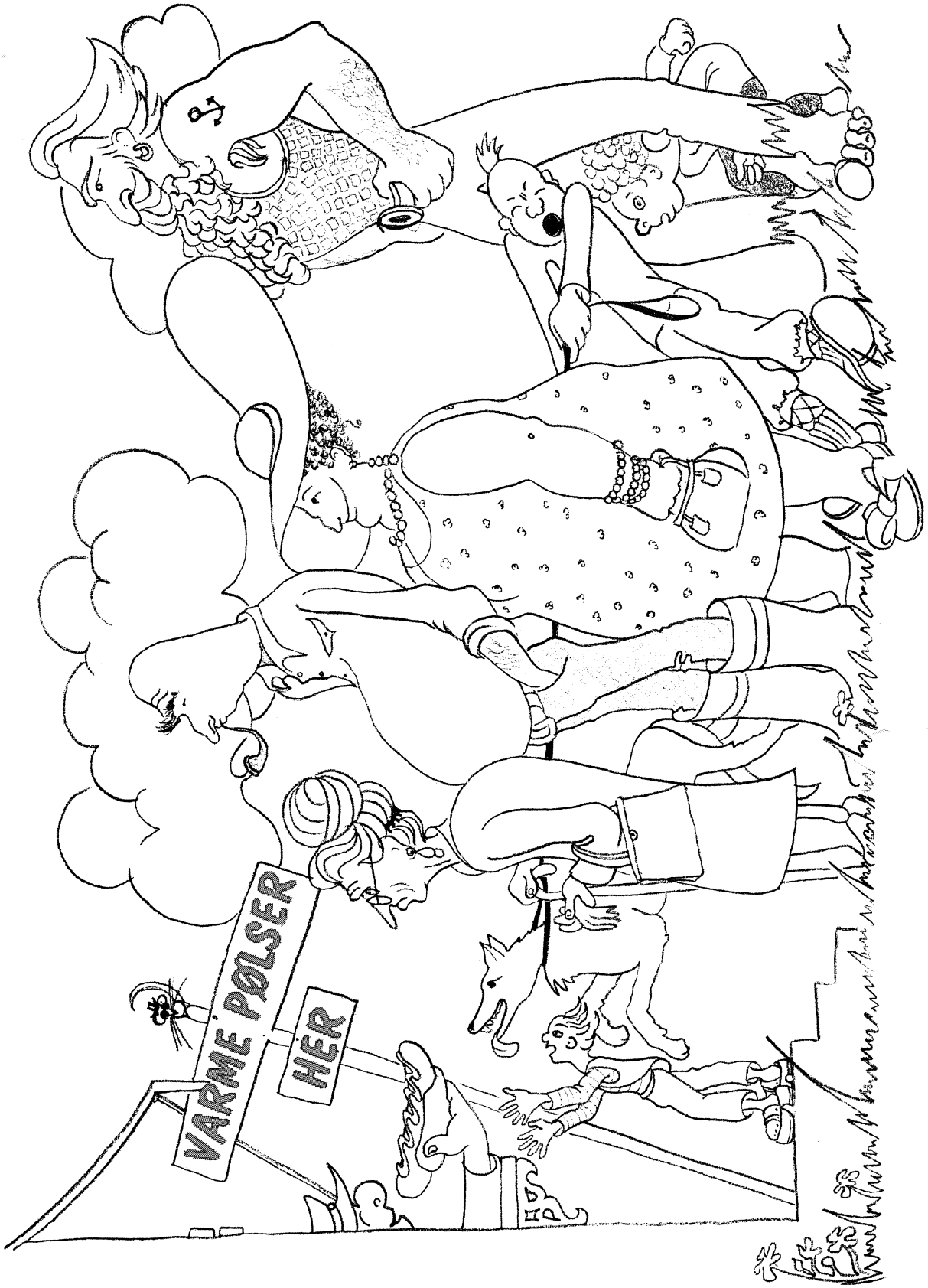
_____

Skriv navnet ditt her: _____

Sett kryss.

	riktig	feil
Skolematen er alltid dårlig.	☐	☐
Adam liker ikke fisk og flesk.	☐	☐
De andre i klassen liker fisk og flesk.	☐	☐
Nesrin spiser ofte flesk.	☐	☐
Karin er høy og tynn.	☐	☐
Karin kan ikke tegnspråk.	☐	☐
Karin har en døv sønn.	☐	☐
Han er fem år gammel.	☐	☐
Nesrin er muslim.	☐	☐
Muslimer har ikke lov til å spise svinekjøtt.	☐	☐
Adam liker pølser.	☐	☐
Elevene skal få pølser til lunsj på onsdag.	☐	☐
Det er sant at Adam er muslim.	☐	☐

Skriv navnet ditt her: _____

VARME PØLSER
HER

Teksten i leseboka:

SVARTE BRILLER

Læreren vår har nesten alltid røde briller på seg. Men av og til er hun i dårlig humør, og da bruker hun svarte. Jeg husker godt en matematikktime. Vi satt og regnet minusstykker, og læreren sto og hjalp Per.

Calle og jeg satt og lurte på hva vi skulle gjøre på fritidshjemmet etter skoletid.
- Kanskje vi skal spille ishockeyspill? spurte jeg.
- OK, men først skal jeg spille med Per, for det har vi avtalt. Så kan vi spille etterpå, svarte Calle.

Plutselig ble læreren kjempesint.
- Slutt å skravle! skrek hun med rasende tegn. Det er ikke pause nå, det er matematikk! Forstår .....
Akkurat da hun sa tegnet «FORSTÅR»,.fikk hun fingeren borti brillene så de fløy av gårde.

Calle og jeg så på hverandre og begynte å fnise.
Det så så komisk ut da brillene fløy av gårde.
Læreren tok opp brillene sine og stirret olmt på oss.
Men så måtte hun også le.

- Unnskyld meg, jeg er visst i dårlig humør i dag, sa hun.
- Det er greit. Og vi skal slutte å skravle og jobbe med matematikk nå, sa jeg.
Så begynte vi å regne.

Innhold og tegnspråk

Før en viser dette kapitlet på video, kan en snakke med elevene om begrepene dårlig humør og godt humør. Det går også an å se det første avsnittet, stoppe ved bildet og snakke om lærerens dårlige humør og det at hun bytter briller etter humøret.
Når klassen har sett hele kapitlet og samtalt om det, kan elevene får dramatisere fortellingen.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** DÅRLIG HUMØR/GODT HUMØR**
Se avsnittet ovenfor.

*** ALLTID/NESTEN ALLTID/AV-OG-TIL**
Snakk om nyansene som disse begrepene angir. Bruk konkrete eksempler.

*** HUSKER-GODT**
Hvordan uttrykker formidleren dette på videoen? Kan elevene andre tegn for å huske?
I hvilke sammenhenger brukes det ene eller det andre tegnet?

*** SPILLE-ISHOCKEYSPILL/SPILLE-ISHOCKEY**
Bruk uttrykkene i hele setninger og snakk om hvilke to forskjellige tegn for SPILLE en bruker i disse sammenhengene.

*** Lokalisasjon ved blikkretning**
Hvem spør om de skal spille ishockeyspill, Calle eller Adam?
Og hvem svarer?

*** Uttrykk for følelser**
KJEMPESINT
Se på tegnet som formidleren bruker. Diskuter nyanser som IRRITERT, LITT SINT, KJEMPESINT/RASENDE.

*** FLØY-AVGÅRDE**
Hvordan ville tegnet sett ut hvis det var en hatt som fløy avgårde?
Eller et papirark?

*** LE-UNDERTRYKT**
Samtal om hvordan det føles å bli så lattermild at en ikke klarer å holde seg.
Hvilke tegn bruker elevene for å fnise, humre litt, le og gapskratte?
I hvilke situasjoner har de opplevd å være sprekkferdige av latter?

*** STIRRE-OLMT**
Hvordan er lærerens ansiktsuttrykk og kroppsholdning når hun stirrer olmt på Adam og Calle?

Norsk

Elevene i en klasse er ofte på ulike nivå i leseprosessen. Noen kan sikkert lese mye av tekstene i leseboka, andre kan gjenkjenne de ordene som forekommer hyppigst og noen få av de nye ordene. Husk at for elever tidlig i leseprosessen blir Adams bok en presentasjon av norsk tekst. Fordi elevene har sett kapitlet på tegnspråk først og det er blitt snakket om innholdet, vil de fleste allikevel kunne få en viss forståelse av deler av teksten og ikke minst bli bevisste på at tegnspråk og norsk er to forskjellige språk.
Gjennomgå teksten setning for setning og se på hvilke ord som hører sammen. Kanskje er det til hjelp for å gjenkjenne og huske ordbilder at teksten gjennomgås ord for ord. Uansett hvilken metode som fungerer best i gruppen, må en passe på at elevene får med seg hele meningsinnholdet. Gå evt. tilbake på videoen og se på hvordan setningen ble uttrykt på tegnspråk.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** Overskriften**
Det er viktig at elevene vennes til å lese overskriften før de går i gang med teksten. Slik kan de få en liten ledetråd om hva teksten handler om.
Å få inn rutiner på å lese overskrifter/instrukser, er av stor betydning når elevene skal løse oppgaver på egenhånd. Dette gjelder alle fag i skolen.

*** alltid/nesten alltid/av og til/sjelden**
Skriv en setning der disse adverbene blir brukt på tavla og samtal om meningsforskjellen.
Eksempel: Maten i kantina er alltid god. Bytt ut alltid med nesten alltid; av og til og sjelden og se på meningsforskjellen.

*** Sammensatte ord**
Også i dette kapitlet er det flere eksempler på sammensatte ord:
matematikktime, minusstykker, fritidshjem, skoletid og ishockeyspill.

*** spille**
Verbet spille kan ha ulik betydning etter den sammenheng det opptrer i. Det var forslag om å ta opp tegnet SPILLE i to ulike sammenhenger i tegnspråktimen.
Se på det samme på norsk. Bruk verbet i hele setninger.
Eksempler: Adam og Calle skal spille ishockeyspill.
Adam og Calle skal ikke spille ishockey.

*** Utropstegn**
Skriv utropstegnet opp på tavla og la elevene prøve å finne det i teksten. Se på hvilke sammenhenger det står i. (Slutt å skravle! Det er ikke pause nå, det er matematikk!)
Sier læreren dette på en rolig måte? Kanskje vil en sammen med elevene kunne komme fram til at utropstegn brukes når det er noe en vil understreke sterkt, f.eks. når en roper.

*** fløy av gårde**
Brillene fløy avgårde.
Husker elevene hvordan dette ble uttrykt på tegnspråk?

Forslag til supplerende aktiviteter

Drama

Kapitlet egner seg godt til å dramatisere. Det kan gjøres etter at elevene har sett fortellingen på tegnspråk. På den måten kan det bli enklere for dem å forstå dialogene i den trykte teksten. Bruk et par gamle briller, resten av rekvisittene finnes i klasserommet.

Tegnspråk/norsk

Til dette kapitlet hører det et memoryspill som skal gi trening i verbet SPILLE/spille i ulike sammenhenger. Spillet kan brukes på ulike måter. Platen med bildene kan f.eks. ligge midt på bordet slik at alle ser den. En elev trekker et kort med tekst, leser/oversetter teksten til tegnspråk og legger det på riktig bilde på platen.

Norsk

Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 8:6 og 8:7.

Samtale

Glade farger og triste farger

Be elevene om å finne fram fargene sine og dele dem i to hauger, en med glade farger og en med triste farger. Elevene må oppfordres til å gjøre dette uten å se på hverandre.
Kanskje vil det være helt ulike oppfatninger om hva som er glade og hva som er triste farger. La elevene fortelle hvorfor de oppfatter f.eks. rød som en glad farge.
Det er viktig at den enkeltes synspunkter blir akseptert, at det her ikke er snakk om riktige eller feil svar. Noen farger oppfattes kanskje som verken glade eller triste, eller både glade og triste. Kanskje har elevene minner som de forbinder med en bestemt farge?

Å være i dårlig/godt humør

* Hva kan gjøre oss i dårlig humør?
* Er det av og til slik at dårlig humør «smitter»?
* Må en alltid vise at en er i dårlig humør, eller går det an å skjule det?
* Hva kan gjøre oss i godt humør? Kan det også «smitte»?

Repeter litt om hva elevene vet om læreren fra tidligere kapitler:

- at hun er hørende
- at hun kan tegnspråk flytende
- at hun fortalte at Nesrin hadde røde hunder
- og at hun ga Adam matteboka til Nesrin.

Etter å ha sett/lest dette kapitlet vet elevene også at læreren som regel har røde briller på seg, at hun av og til har svarte og at hun kan være sint.

* Hvorfor var læreren i dårlig humør denne dagen, tro?
* Hva skjedde med læreren til slutt i kapitlet?
* Se på det siste bildet i kapitlet der Adam ser opp på læreren. Tror du Adam og læreren har det ok sammen?

Litteratur

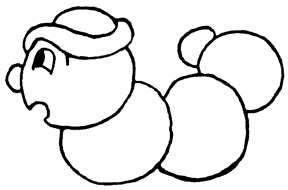
Bøker

Om følelser:
BARNAS FØRSTE: SINT OG GLAD
J.W. Cappelens Forlag a.s 1995

Brandenberg, Aliki: Følelser
Den norske Bokklubben A/S 1989

Bergström, Gunilla: Lykkelige Albert Åberg
J.W. Cappelens Forlag a.s 1985

Bare rot!
Kan du ordne setningene? Husk stor bokstav og punktum.

og satt elevene minusstykker regnet

_____

i læreren humør var dårlig

_____

pratet Calle sammen Adam og litt

_____

ble veldig plutselig sint læreren

_____

kjeftet på hun to guttene de

_____

brillene da mistet sine læreren

_____

sammen le alle etterpå å begynte

_____

Skriv navnet ditt her: _____

Sett kryss ved de setningene som passer til bildene.

☐ - Hva skal vi gjøre etter skoletid?

☐ - Jeg skal spille ishockeyspill med Emma.

☐ - Løp ut og lek!

☐ - Slutt å regne minusstykker!

☐ - Det er matematikk nå! Forstår....

☐ Calle og Adam begynte å fnise.

☐ Læreren ble enda sintere.

☐ Læreren begynte også å le.

☐ - Kan vi få fortsette å skravle?

☐ - Vi skal slutte å skravle nå.

☐ - Vi skal regne matematikk nå.

Skriv navnet ditt her:_____

Mamma spiller tennis.	**Guttene spiller ishockey-spill.**	**Jenta spiller piano.**
Gutten spiller kort.	**Læreren spiller tromme.**	**Jenta spiller ishockey.**
Barna spiller teater.	**Jenta spiller gameboy.**	**Guttene spiller fotball.**
Gutten spiller golf.	**Jentene spiller ludo.**	**Barna spiller boccia.**

Teksten i leseboka:

FØDSELSDAGSSELSKAPET

I dag har Calle fødselsdag, så vi har spist is på skolen.
Calle skal ha selskap på lørdag. Han har invitert meg,
Nesrin, Emma, fetteren sin Ole og en gutt i 2. klasse.

Vi viste invitasjonskortene våre til læreren.
- Å, så hyggelig, sa hun og smilte.
Men plutselig begynte Per å gråte.
Læreren gikk bort til ham og spurte:
- Hvorfor er du lei deg? Er det ikke morsomt med selskap da?
- Jo, men jeg er ikke invitert, hikstet Per.

I friminuttet gikk vi ut, men læreren og Calle ble igjen i klasserommet.
Hva tror du de pratet om?

Da friminuttet var over, kom alle inn i klasserommet igjen.
Calle skrev noe på en lapp og ga den til Per.
Hva som sto på lappen, behøver jeg nok ikke å fortelle.

Innhold og tegnspråk

Dette kapitlet handler om hvordan det føles å være utenfor fellesskapet, et emne som det dessverre ofte er aktuelt å ta opp i skolen. Teksten åpner for at elevene selv skal tenke videre på hva læreren og Calle snakket om i friminuttet, og hva det sto på lappen som Per får av Calle.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** Vi har spist is på skolen**
Har elevene fått ispinner på skolen? Hva viser formidleren?
Jmf. ulike tegn for å spise/drikke som ble tatt opp i kapittel 5.

*** Oppramsing**
Formidleren ramser opp hvem som er invitert til selskapet ved å peke med venstre hånd på en og en finger på høyre hånd etter hvert som gjestenes navn nevnes.
Hvordan vil elevene ramse opp elevene i klassen, eller elevene i en annen klasse?
Hva er mest høflig, å nevne seg selv først, slik Adam gjør, eller å nevne seg selv til sist?

*** FÅ INVITASJONSKORT**
Hvordan viser formidleren at Adam (jeg-personen) får invitasjonskortet?

*** VISTE INVITASJONSKORTET TIL LÆREREN**
Se på blikkretning, håndform og bevegelse.
Hvordan vil elevene fortelle at Adam viser kortet til f.eks. lillesøsteren sin?

*** LÆREREN GIKK BORT TIL HAM (Per)**
Per er lokalisert til høyre for formidleren.
Hvordan viser formidleren at læreren gikk bort til Per?

*** ALLE GIKK UT/ ALLE KOM INN**
Se på håndform, bevegelse og munnstilling. Her er det bevegelsesretningen som viser om elevene går ut eller kommer inn.

*** BLE-IGJEN**
Calle og læreren ble igjen i klasserommet
Se på formidlerens munnstilling.

Noen spørsmål til innholdet

Se på bildet av gratulasjonskortet som Per hadde laget til Calle. Tror du Per hadde skrevet det hjemme? Det lå jo i en konvolutt.....

* Hvorfor tror du Per hadde skrevet kort til Calle?
* Hvorfor regnet læreren med at Per var invitert til selskapet?
* Hva sa læreren til Calle i pausen, tro?
* Og hva sto det på lappen som Calle ga til Per?

Samtale generelt

Mobbing kan i perioder forekomme i alle aldersgrupper i en eller annen form og i større eller mindre grad. Temaet er derfor aktuelt å samtale om. Når en elevgruppe består av noen få elever, slik som i Adams klasse, har den som stenges ute få muligheter til å velge andre venner. Små grupper er i så måte ekstra sårbare.
Samtalen om mobbing må styres av læreren på en slik måte at situasjonen føles trygg for alle. Med fortellingen som utgangspunkt, vil en kanskje etter hvert kunne komme inn på situasjonen i egen klasse.
Noen problemstillinger:

* Hvordan tror dere Per følte seg? Hva var verst for ham?
* Hvorfor hadde ikke Calle invitert Per? Hva tror dere?
* Skal en alltid invitere alle i klassen?
* Hadde det vært bedre om Calle hadde invitert alle guttene og ikke jentene? Hvorfor/Hvorfor ikke?
* Hvordan tror dere at Calle hadde følt seg hvis situasjonen var omvendt, at han ikke var blitt invitert?
* Hvorfor er det lurt av og til å tenke seg en slik omvendt situasjon?
* Er det andre situasjoner der noen kan føle seg utenfor? Gi eksempler.
* Hva skal en gjøre hvis en føler seg utenfor, f.eks. hvis en ikke får være med å sparke fotball i friminuttet eller hvis to av ens venner vil prate hemmelig sammen?
* Tror dere at det finnes noen som aldri har følt seg utenfor en eller annen gang?
* Hva kan en gjøre hvis en ser at en annen elev aldri får være med i leken?
* Kan en være venner med alle? Hvis nei, hvorfor ikke det?

Det er fire tegninger på slutten av dette kapitlet som en kan lage transparenter av (Kopieringsoriginal 9:9 - 9:12). To av dem viser ensomhet og to viser fellesskap.
La elevene fantasere rundt bildene. Hva kan ha skjedd før denne situasjonen, og hva vil skje senere? Kanskje kan det bli en hel fortelling?

Drama

Ut fra elevenes fortellinger kan en lage små rollespill om det å være utenfor/ være med i et fellsskap.

Norsk

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** så**
..så vi har spist is på skolen
Har så i denne sammenhengen noe med synet å gjøre?
Forklar at så her betyr derfor.

- Å, så hyggelig!
Hvordan vil elevene uttrykke dette utsagnet?
Har så noe med synet å gjøre her?
Forklar at så i denne sammenhengen forsterker ordet hyggelig: veldig hyggelig.
Hvordan uttrykte formidleren dette på tegnspråk?

*** Stor bokstav**
Hvorfor brukes stor bokstav i Calle, Nesrin, Emma og Ole, men liten bokstav i fetter og gutt?

*** Oppramsing**
Se på hvordan navnene på de som er inviterte i selskapet er adskilt med komma, unntatt den siste som får og foran seg. Hvordan ble dette gjort på tegnspråk?
Ville elvene ha ramset opp i samme rekkefølge, eller ville de ha gjort det på en annen måte? (Jmf. det som ble nevnt i tegnspråkdelen, om å nevne seg selv først.) Skriv elevenes forslag på tavla.

*** vi**
Vi viste invitasjonskortene våre til læreren.
Hvem er vi i denne sammenhengen?

*** over**
Da friminuttet var over,...
Hva betyr over i denne setningen? Hvordan uttrykker formidleren dette på tegnspråk?

Forslag til supplerende aktiviteter

Norsk/tegning

Tegn et brevark/kort på tavla og skriv en gratulasjonshilsen sammen med elevene.
Og /eller la elevene skrive gratulasjonskortet selv og dekorere det.
Kopieringsoriginalen 9:6 kan også brukes.

Tegnspråk/norsk

Forminsk en (eller flere) av tegningene på kopieringsoriginal 9: 9 - 9:12 og lim den øverst på et ark. Elevene kan så fortelle om bildet, slik de gjorde i tegnspråktimen. Da må læreren oversette fortellingen til norsk på tavla og elevene skrive av teksten på sine ark, eller elevene skriver tekst til bildet selv.

Litteratur

Video

Nordiske barneprogram: Islands bidrag
Lisa Ruth har fødselsdag, men de andre i familien har visst glemt det.....
Døves video 1996

Bøker

Om å ha fødselsdag:
Skote, Inger: På fødselsdagen min!
Aschehoug 1993

Milne, A.A.: Tussi har fødselsdag
Gyldendal Norsk Forlag 1976

Idébøker:
Holm, Dagny: Bursdagsboka
Schibsted 1989

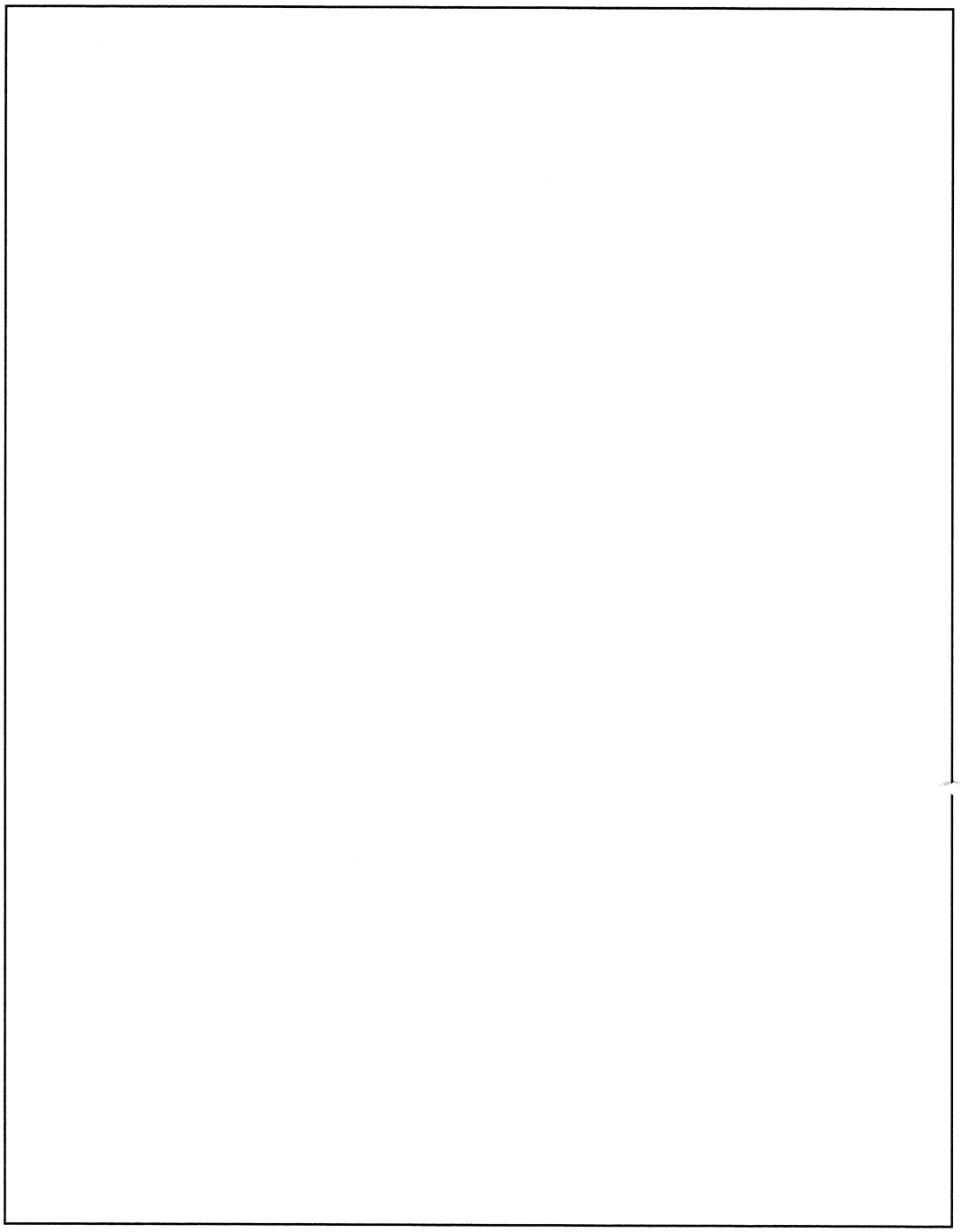
Prøysen, Elin: HURRA FOR MEG!
Hjemmet Mortensens Forlag AS 1993

Om å være utenfor:
Eriksen, Helge Gunerius: Ingen ser meg
N.W. Damm & Søn a.s 1993

Om å være ensom og få en venn:
Lindgren, Barbro: Historien om den lille mannen
Tiden Norsk Forlag 1982

Reuterswärd, Maud: Så ensom som Ida
Aschehoug & Co 1982

Skriv et fint gratulasjonskort til en venn.
Dekorer det med farger.

Skriv navnet ditt her: _____

Fyll ut.

Jeg har fødselsdag den _____.

Da blir jeg _____ år.

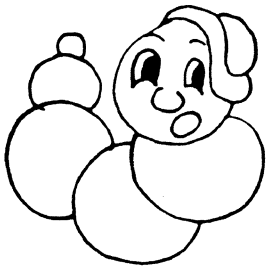
Jeg gleder _____ veldig til fødselsdagen min.

Jeg gleder meg til å få _____.

Jeg gleder meg også til å ha _____.

Da skal vi spise _____ og drikke _____.

Etterpå skal vi _____.

Laaaaaange ord

Kan du dele ordene i to og skrive dem med bindestrek?

fødselsdagskort _____

fødselsdagsselskap _____

sjokoladekake _____

invitasjonskort _____

klasserommet _____

Skriv navnet ditt her: _____

Tegn og fargelegg flere ballonger og flagg.

Skriv navnet ditt her: _____

Samtalebilde

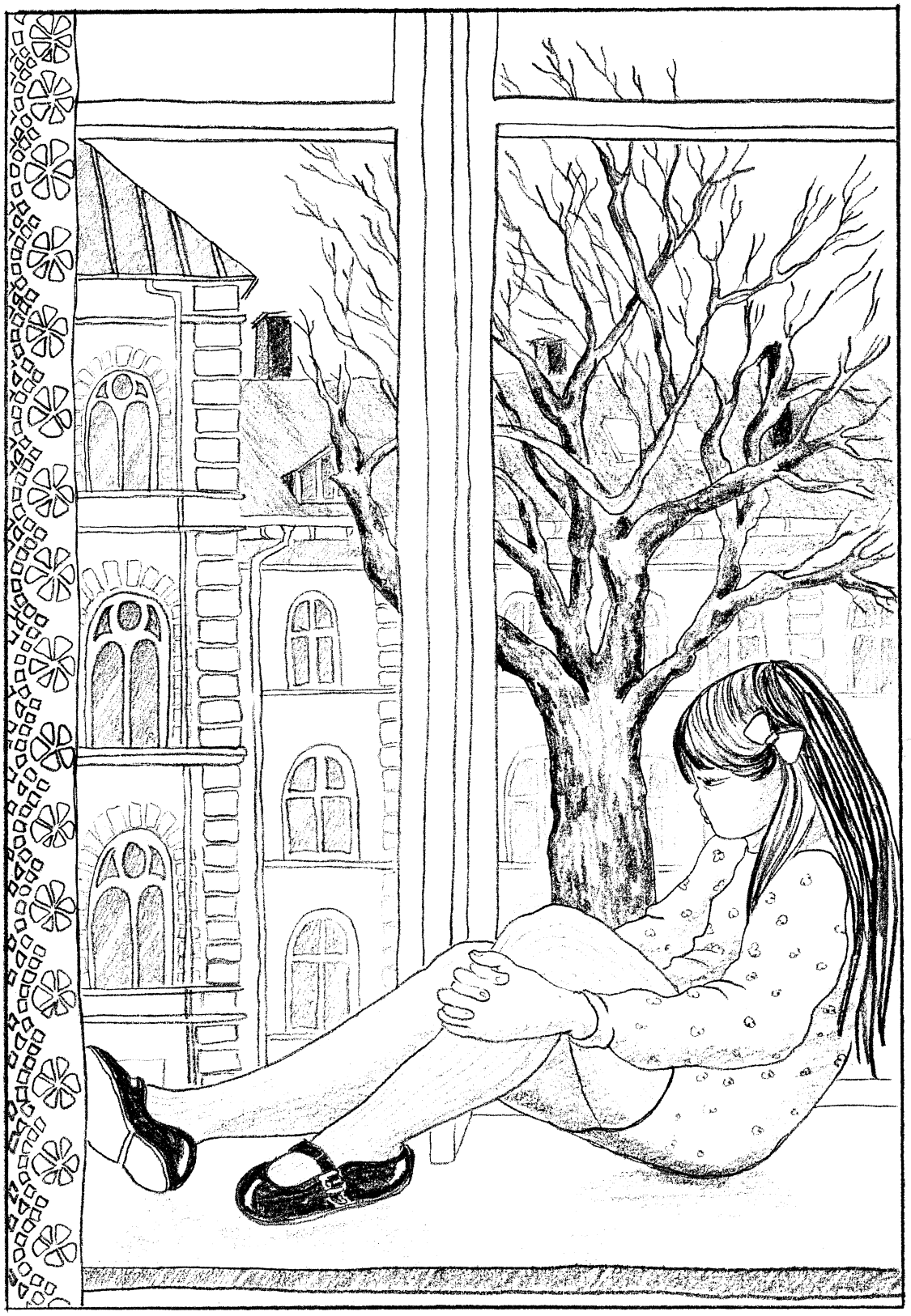
Samtalebilde

Samtalebilde

Samtalebilde

Teksten i leseboka:

EMMAS HØREAPPARAT

Emma sitter og spiser frokost. Hun er veldig søvnig.
Hun ser på klokka. Hjelp! Den er alt sju! Drosjen kommer snart! Emma skynder seg å pakke veska. Mor prikker henne på skulderen.
- Husk høreapparatet! sier hun.
Emma løper inn på rommet sitt for å hente det.

Men - høreapparatet er borte!
- Det var merkelig! tenker Emma. Hm! Det er sikkert Ludde som har tatt det!
Men hvor er Ludde?

Emma leter etter Ludde. Hun er irritert. Der er han! Under senga til mor!
- Er det du som har tatt høreapparatet mitt? spør hun?
- Nei, det har jeg ikke gjort, svarer han.
- Hvorfor gjemmer du deg under senga da? spør Emma.
- Jeg gjemmer meg ikke, sier Ludde, jeg bare leker at det er natt på spøkelsesslottet.

Nå kommer mor.
- Ro dere ned! sier hun. Hva er det dere krangler om?
- Han har tatt høreapparatet mitt! sier Emma.
- Det har jeg **ikke** det så! protesterer Ludde.
Mor ser på Emma.
- Husker du hvor du la høreapparatet i går? spør hun.
- På skrivebordet som jeg pleier, svarer Emma irritert.

Mor står litt og tenker. Så ser hun seg rundt og oppdager Loffe.
- Se! Hva er det Loffe tygger på? spør hun.
- Oj! Det er jo høreapparatet mitt! roper Emma forskrekket.
- Slipp! Slipp! roper mor strengt til Loffe.
Men det er for sent. Loffe spytter ut batteriet, men høreapparatet har han allerede spist opp.
Han kryper skamfull under senga.

Innhold og tegnspråk

Dette kapitlet har et innhold som pleier å appellere til elevenes humor. Illustrasjonene hopper mellom fantasi og virkelighet, så bare ut fra disse er det mye å snakke om.
(Alle bildene er ikke med på videoversjonen.)

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** SPISER FROKOST**
Kan en ut fra måten formidleren sier dette på, gjette seg til hva Emma spiser?

*** Endring av hastighet**
Hvordan viser formidleren at Emma først er veldig søvnig og så at hun får det veldig travelt? (langsomme/kjappe bevegelser)

*** LØPER-INN (PÅ ROMMET SITT)**
Se på den manuelle delen av tegnet og på munnstillingen.

*** ER-BORTE**
Se på håndform, bevegelse og munnstilling.
Kan elevene finne andre situasjoner der de vil bruke dette tegnet?

*** HAR-TATT**
Se på håndform, bevegelse og munnstilling (TYV).

*** LETER (IRRITERT)**
Emma leter etter Ludde. Hun er irritert.
Hvordan er Emmas ansiktsuttrykk mens hun leter? Se på videoen.

*** DER-ER-HAN (BEFINNER-SEG-DER)**
Se på hvordan dette uttrykkes på tegnspråk. Lag spørsmål til elevene om hvor bestemte ting befinner seg i klasserommet.

*** JEG-HAR IKKE-GJORT-DET**
I hvilke situasjoner vil elevene bruke dette tegnet? Finn eksempler.

*** KOMMER**
Proformen vil endres etter hvem eller hva som kommer. I dette tilfellet er det mor som kommer. Hvordan vil elevene uttrykke at to personer kommer?

*** KRYPER-SKAMFULL-UNDER-SENGA**
Se på formidlerens blikk, kroppsholdning og bevegelser som viser hvor skamfull Loffe er.
Hvordan ville elevene uttrykke det hvis han hadde vært stolt over å ha fortært høreapparatet?

Norsk

Selv om dette kapitlet strekker seg over åtte sider, er selve teksten såpass kort at det skulle være mulig å lese hele fortellingen i ett. Hvis elevene ikke klarer å lese så mye, kan en dele kapitlet i to før Nå kommer mor.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** Sammenligning tegnspråk/norsk**
Emma leter etter Ludde. Hun er irritert.
Nei, det har jeg ikke gjort, svarer han.
Hvordan ble disse setningene uttrykt på tegnspråk?

*** Pronomen**
Kapitlet har flere eksempler på bruk av pronomen:
Mor prikker henne på skulderen.
Hva står henne for her?
Hun ser på klokka. Hjelp! Den er alt sju!
Hva viser den til?
- Husk høreapparatet! sier hun. Emma løper inn på rommet sitt for å hente det.
Hva viser det til?

*** Genitiv**
I kapitlet er det ett eksempel på genitivs -s og ett på genitiv med til:
Emmas høreapparat - senga til mor.

*** Emma sitter og spiser frokost.**
Mor står litt og tenker.
Hvordan er disse setningene formidlet på tegnspråk?
Sitter og står er her ikke uttrykt eksplisitt, men handlingen, som strekker seg over tid, vises ved at hovedverbet gjentas.

*** skynde seg/gjemme seg**
Emma skynder seg å pakke veska.
- Hvorfor gjemmer du deg under senga da? spør Emma.
- Jeg gjemmer meg ikke, sier Ludde.
Gjør elevene oppmerksom på at det refleksive pronomen endrer seg etter hvem som handler (subjektet).

Forslag til supplerende aktiviteter

Drama/tegnspråk

Fortellingen egner seg godt både til å dramatiseres og til å gjenfortelles.
Ved gjenfortelling er det viktig å vise endring av synsvinkel ved blikk og kroppsholdning.

Samtale

Fantasi eller virkelighet?
Bruk illustrasjonene i boka som utgangspunkt.

* Hadde Emmas høreapparat virkelig fått bein å gå på og til og med røde gummistøvler?
* Kan høreapparater ha øyne, munn og bein i virkeligheten?
* Var det virkelig et spøkelsesslott under senga til mor?
* Tror du Ludde følte at det var et ekte spøkelsesslott han lekte i, selv om han visste at det bare var senga til mor?
* Finnes det ordentlige spøkelsesslott?
* Finnes det spøkelser?
* Hender det at en er redd for spøkelser selv om en sier at spøkelser ikke finnes?
* Går det an å fantasere om noe som ikke finnes i virkeligheten?
* Kan dere noen eventyr med slike fantasier?
  (Troll, hekser som kan forvandle mennesker til dyr, trylleformularer: Bord, dekk deg! osv.)
* Går det an å fantasere om noe som kan skje i virkeligheten?
  (F.eks. om å reise til et annet land og se og oppleve mye spennende. Eller om å utføre en heltedåd og bli omtalt i avisen.)
* Kan en blande fantasi og virkelighet?

På kopieringsoriginal 10:9 har illustratøren blandet fantasi og virkelighet. Bildet viser også grensetilfeller, noe som kunne vært sant, men som i beste fall er temmelig utrolig.
Vis bildet på overhead, slik at klassen kan samtale om det i fellesskap.

Norsk

Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 10:6, 10:7 og 10:8.

Litteratur

Om fantasi:

Video

Eventyr og fortellinger 2
Baron von Munchhausen-historier: På andejakt
Hesten i kirketårnet
Ulv etter sleden
Ål Folkehøyskole 1991

Bøker

Oakley, Graham: Forvandlingsboka (bildebok, bilder i ulike kombinasjoner)
Det Norske Samlaget 1988

Nordquist, Sven: Revejakten
N.W. Damm & Søn a.s. 1986

Nygren, Tord: Den røde tråden (bildebok)
N.W. Damm & Søn a.s.1989

Swift, Jonathan: Gullivers opplevelser i Lilliput
Bonnier Carlsen Forlag 1994

Sett inn riktig ord.

meg deg seg

Jeg gjemmer _____ bak stolen. Du gjemmer _____ i skapet.

Ludde gjemmer _____ under senga. Emma gjemmer _____ bak døra.

Far gjemmer _____ inni kjøkkenbenken. Mor gjemmer _____ bak sofaen.

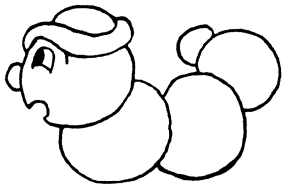
Har du gjemt _____ nå? Har Emma gjemt _____ nå? Har far gjemt _____ nå? Har Ludde gjemt _____ nå? Og hva med mor, har hun gjemt _____ ?

Har alle gjemt _____ nå?

Tenk deg at du skal gjemme deg på et lurt sted.
Hvor vil du gjemme deg? Tegn og skriv.

Skriv navnet ditt her: _____

Svar på spørsmålene.

Emma sitter og spiser frokost. Hvor mange er klokka?

_____

Hvorfor må hun plutselig skynde seg?

_____

Hva sier mor til henne?

_____

Er høreapparatet på Emmas rom?

_____

Hvor er Ludde?

_____

Har Ludde tatt høreapparatet?

_____

Hvem har tatt høreapparatet da?

_____

Tror du Loffe får vondt i magen?

_____

Skriv navnet ditt her: _____

Kan du ordne setningene?

frokost Emma og spiser sitter

_____

er sju klokka

_____

kommer snart drosjen Emma seg så skynde må

_____

ikke kan høreapparatet finne hun

_____

tror Emma det tatt har at Ludde

_____

er Emma irritert Ludde på veldig

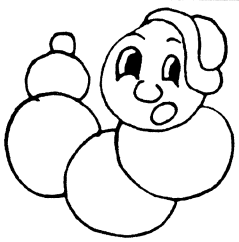
_____

ikke men har tatt han høreapparatet

_____

er som Loffe det tatt høreapparatet har

_____

FY LOFFE!

Skriv navnet ditt her: _____

Samtalebilde: Fantasi eller virkelighet?

Teksten i leseboka:

HOS BESTEMOR OG BESTEFAR

Bestemor og bestefar er døve. Jeg liker veldig godt å besøke dem. De har alltid god tid. Vi pleier å sitte i sofaen og prate og prate i timevis. Det er det koseligste jeg vet.
Jeg pleier å fortelle dem om skolen og alt Calle og jeg finner på sammen. Jeg forteller om Nesrin også, men jeg har ikke fortalt at jeg er forelsket i henne. Og jeg forteller om Emma og den umulige lillebroren hennes og alle dyrene deres.

Bestemor og bestefar pleier å fortelle om da de var små og gikk på døveskole. Bestemor gikk på Skådalen skole i Oslo, og bestefar gikk på Manillaskolan i Stockholm. De møtte hverandre på et idrettsstevne for døv ungdom i Oslo.
Norsk tegnspråk og svensk tegnspråk er forskjellig, men de kunne prate med hverandre allikevel. De ble forelsket.
Senere giftet de seg og bosatte seg i Sverige.
I begynnelsen syntes bestemor at det svenske håndalfabetet var litt vanskelig.

Da bestemor og bestefar var små, bodde nesten alle de døve elevene på døveskolen. De sov på kjempestore saler der sengene sto på rekke og rad. Bestemor og bestefar forteller at det var moro å bo på skolen, fordi det var mange elever der som kunne prate med hverandre på tegnspråk, og fordi de ofte fant på revestreker.
En gang ville bestefar og kameraten hans, Anton, lure jentene.
- Det er ordentlige spøkelser på loftet, sa de til dem.

Om kvelden da alle hadde lagt seg for å sove, tok de to guttene laknene sine over hodet og listet seg inne på jentenes sovesal. De flakset med armene, og jentene hylte av skrekk. Men da kom det en nattevakt løpende. Hun rev laknene av guttene.
- Jasså, det er dere to! ropte hun sint.
Neste dag måtte de to guttene skure hele gulvet i den store sovesalen som straff.

Innhold og tegnspråk

Dette kapitlet gir en forbindelseslinje til Norge, siden Adams bestemor er født og oppvokst her. Innholdet er noe utvidet i forhold til den svenske originalteksten.
Idéen om at bestemoren er fra vårt eget land er hentet fra den danske utgaven.
Temaer som er aktuelle å ta opp i arbeidet med dette kapitlet er det svenske og det norske håndalfabetet og døveskolen i gamle dager.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** MANILLASKOLAN, SVERIGE, STOCKHOLM**
SKÅDALEN SKOLE, NORGE, OSLO
Bruk kart og finn ut hvor skolene ligger.

*** LIKER GODT**
Se på håndform og bevegelsesretning.

*** GOD-TID**
Formidleren bruker to ulike tegn for å formidle at besteforeldrene har god tid.
Hvilke to tegn bruker han?

*** PRATE-I-TIMEVIS**
Et eksempel på at en handling strekker seg over tid; verbet gjentas flere ganger.
Hvordan vil elevene formidle at de har lekt og lekt eller gått og gått i timevis?

*** FINNER-PÅ**
Har elevene eksempler på noe de har funnet på? Kanskje en god idé de har fått en gang de kjedet seg?

*** SENGENE-STO-I-TO-RADER**
Se på håndform og bevegelse.
Hvordan vil elevene formidle at det er to senger som står ved siden av hverandre, to senger som står vis-à-vis hverandre, mange sykler som står på rekke og rad?
Bruk tavla, lag enkle skisser.

*** FANT-PÅ-REVESTREKER**
Legg spesielt merke til de ikke-manuelle delene av tegnet (ansikt/munnstilling).

*** EKTE SPØKELSER**
Snakk om hva dette kan bety, hva kan et ordentlig spøkelse være? Er det slik at noen spøkelser bare er fantasi, mens andre er virkelige?

*** PÅ LOFTET**
Se på formidlerens blikkretning.

*** ALLE-HADDE-LAGT-SEG**
Eksempel på tegn som uttrykker flere ting samtidig (flermorfemisk tegn). (LAGT-SEG beveges i sirkel for å omfatte alle.)

*** SKREKK HYLER**
Legg merke til intensiteten i formidlingen og rekkefølgen følelse (skrekk) reaksjon (hyling). I den norske teksten vil elevene møte en annen rekkefølge: ..hylte av skrekk.

*** NATTEVAKT**
Dette er et begrep som for noen elever kan være ukjent, siden det etter hvert er blitt færre elever som bor på internat ved døveskolene. Samtal om hva en nattevakts oppgave er, og hvorfor det er nødvendig å ha nattevakt på et internat.

KJEFTE/JASSÅ/DERE-TO
Se på de ikke-manuelle delene av utsagnet (ansikt, øyne, bekreftende nikk). Det er tydelig at nattevakten ikke ble spesielt forbauset over at det var akkurat de to guttene som befant seg under laknene.

*** MÅTTE (FINNE-SEG-I)**
Kjenner elevene dette tegnet? I hvilke situasjoner vil de bruke det?

*** SKURE-HELE-GULVET**
(modifisert tegn)
Se på hvordan tegnet VASKE/SKURE gir informasjon om både den store gulvflaten og varigheten av handlingen.

*** STRAFF**
Forklar hvordan elever kunne bli straffet før i tiden, både hjemme og på skolen (NB! også på skoler for hørende), og hvorfor det ble gjort, hva de voksne mente det kunne tjene til.
Hva slags straff brukes i dag hvis elever ikke følger regler? Hva slags straff kan voksne som gjør noe galt få?

*** STOR/LITEN**
I kapitlet fortelles det at elevene på døveskolen i gamle dager sov på kjempestore sovesaler. Tegnene STOR og LITEN modifiseres etter hva som beskrives både ved håndform, bevegelse, kropp, øyne, ansikt og munn. Kopieringsoriginal 11:13 er en tegning som kan brukes til å øve på tegnene STOR og LITEN i ulike sammenhenger.
Vær spesielt nøye med at elevene bruker riktige munnbevegelser.

Ulike håndalfabet

Kapitlet gir en ypperlig mulighet til å få repetert alfabetet og bli kjent med et håndalfabet som er helt ulikt det norske. Kanskje vil det være nødvendig å bruke to timer til å arbeide med dette temaet, og senere repetere med jevne mellomrom. Vårt eget alfabet bør elevene kunne, det er nyttig både i tegnspråk og i norsk.
Oppgavene som er foreslått her, kan utvides og endres etter elevenes behov og interesse.

*** Det norske enhåndsalfabetet**
Kopieringsoriginal 11:9
Noen av bokstavene presenteres i to ulike versjoner. Hvilken versjon er elevene vant til å bruke?

*** Lære alfabetet utenat**
Prøv/øv.

*** Det norske tohåndsalfabetet**
Kopieringsoriginal 11:10
Kjenner elevene dette alfabetet? Bruker de det av og til? Har de sett noen som bruker det? I hvilken situasjon?
Hva er lettest å avlese på avstand, enhånds - eller tohåndsalfabetet?
Lag små avlesningsøvelser for elevene, f.eks. ved å bokstavere elevenes fornavn, etternavn, navn på familiemedlemmer etc.

*** Det svenske håndalfabetet**
Kopieringsoriginal 11:11
Bruk god tid til å øve på de enkelte bokstavene. Noen håndformer er annerledes enn håndformer i norsk tegnspråk.
I tillegg er det noen bokstaver som skrives annerledes enn i det norske alfabetet. Kan elevene finne disse?
Kan de huske å ha sett dem før? (Hallonvägen 5, der Adam bor, Calle Lundström, Per Öman)
La elevene øve på å bokstavere navnet sitt med det svenske håndalfabetet.
Gi elevene et ark med navn (f.eks. fra egen klasse og fra Adams klasse), og la dem arbeide parvis med å bokstavere/avlese navnene.

*** Det internasjonale håndalfabetet**
Kopieringsoriginal 11:12
Vurder om dette skal tas opp her, eller om det vil virke forvirrende å få presentert så mange ulike håndalfabet. Dersom en velger å ta det opp, er det viktig å samtale om hvorfor det er bra å ha et internasjonalt håndalfabet, - i hvilke situasjoner vi kan ha nytte av det.

Norsk

Dette kapitlet er en fortelling uten dialoger. Mange av ordene i teksten har elevene kjennskap til fra tidligere kapitler, så for noen vil kanskje enkelte avsnitt ikke være så vanskelig å lese. Hvis elevene har sett kapitlet på video på forhånd, vil det også kunne være en hjelp til å få sammenheng i teksten.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** Overskriften.**
Hva forteller overskriften oss her?

*** jeg**
Hvem forteller i dette kapitlet?

*** Pronomen**
I teksten er det flere eksempler på bruk av personlige pronomen både i subjektsform, objektsform og genitiv.
Jeg liker veldig godt å besøke dem. De har alltid god tid. Jeg forteller om Nesrin også, men jeg har ikke fortalt at jeg er forelsket i henne.
Og jeg forteller om Emma og den umulige lillebroren hennes og alle dyrene deres.
Samtal om hvem pronomenene refererer til.

*** pleier**
Dette ordet forekommer to ganger på den første siden. På tegnspråk bruker formidleren tegnet FAST i denne sammenhengen.

*** god tid**
Hvordan kan dette oversettes til tegnspråk? Se evt. på videoen.

*** finner på**
..og alt Calle og jeg finner på sammen.
Hvordan blir dette uttrykt på tegnspråk?

*** Stor bokstav ved egennavn**
Kan elevene forklare hvorfor Skådalen, Manillaskolan, Oslo og Stockholm skrives med stor bokstav?

*** fortelle om**
Dette er et uttrykk som forekommer flere ganger i kapitlet, og som det er nyttig å kunne.

*** sammensatte ord**
Det er mange eksempler på dette i kapitlet. Hvis elevene klarer å se hvilke ord som er satt sammen, vil det kunne være en hjelp både i lese- og skriveprosessen.

*** sengene sto på rekke og rad**
Hvordan kan dette oversettes til tegnspråk?

*** kamerat/venn/venninne**
Snakk om at kamerat som oftest brukes om gutter/menn, at venninne brukes om jenter/kvinner og at venn kan brukes om begge kjønn.
(En noe forenklet forklaring, men begreper vil utvides etter hvert som elevene møter dem i ulike sammenhenger.)

*** fant på revestreker**
Revestrek er et begrep i norsk som har utgangspunkt i oppfattelsen av reven som en luring (ha en rev bak øret, lur som en rev). Tilsvarende fast uttrykk der reven blir brukt som metafor finnes ikke i tegnspråk. Hvordan formidles dette uttrykket på videoen?
Forklar hvorfor uttrykket revestreker brukes på norsk. Elevene kan sikkert flere eventyr om den lure reven som en kan vise til.

*** ordentlige spøkelser**
Hvordan kan en oversette dette til tegnspråk?

*** nattevakt**
Kan elevene ut fra teksten se om nattevakten var mann eller kvinne?

*** rev laknene av guttene**
Her møter elevene bokstavkombinasjonen r e v i en helt annen betydning enn reven i eventyret eller reven i skogen. Sett gjerne en ring rundt de fire ordene slik at det blir lettere å se dem som en enhet. Spør hva nattevakten gjorde da hun så to figurer med laken over hodet. Da kan kanskje elevene slutte seg til hvordan denne gruppen av ord kan oversettes til tegnspråk.

*** Jasså, det er dere to!**
Måten det lille ordet jasså uttales på kan inneholde mye informasjon (forbauselse, ironi, interesse, sinne osv.) Vær nøye med at elevene får slike nyanser med når de skal lese / oversette teksten til tegnspråk. La gjerne elevene dramatisere fortellingen eller deler av den som en støtte for språkarbeidet.

*** Elevoppgaver**
Kopieringsoriginalene 11:14 - 11:18.
Fasit til kryssordet, kopioriginal 11:14:
1. OSLO
2. TEGNSPRÅK
3. DØVE
4. STOCKHOLM
5. FORELSKET
6. LOFTET
7. SOVESAL
8. NATTEVAKT

Det hemmelige ordet blir: SPØKELSE

Forslag til supplerende aktiviteter

Besøk av eldre døve

Ta kontakt med den lokale døveforeningen og inviter en eldre døv person som har gått på døveskole og kan fortelle om sin skoletid.

Samtale

Til dette kapitlet finnes det et par transparenter med bilder fra døveskolen i gamle dage. Vis bildene og samtal om dem.

Hvordan var det før i tiden, da bestemor og bestefar var små?
(Elevene må ha noe bakgrunnsinformasjon for å kunne samtale om dette.)

* Hvordan føltes det å komme til skolen for første gang, tro?
* Tror dere at de små barna forsto hvorfor de plutselig ikke skulle bo hjemme hos foreldrene mer?
* Hvordan tror dere det var å bo på døveskolen?
* Hvordan tror dere det var i skoletimene?
* Hvor ofte tror dere barna fikk lov å reise hjem til foreldrene?
* Hva var det beste ved døveskolen, tro?
* Og hva var kanskje det verste?

Tegnspråk

Lek med håndformer

Elevene står i en ring. En elev får bestemme hvilken håndform som skal brukes, f.eks. «haikehånd». En etter en skal elevene nå finne tegn med denne håndformen: TØFF, GRUSOM, STOR, IS, SKÅDALEN, BEST osv. Den eleven som har feil forslag eller ikke finner noe tegn, går ut. Fortsett leken md en annen håndform.

Norsk/tegnspråk

La elevene få en strimmel hver med en setning fra kapitlet.
Øv på å lese/oversette setningen til tegnspråk med de elevene som ikke klarer det selv.
Start videoen. Nå må elevene reagere når formidleren formidler akkurat deres setning. (Det må være to lærere; den ene følger med elevene, den andre følger med på videoen og stopper den når en elev sier fra.)
Eleven leser sin strimmel. Spol litt tilbake og se om det er samsvar mellom den skrevne teksten og tegnspråkteksten.

Litteratur

Videoer

Døve mennesker før oss
Døves Forlag A/s 1990

Litt om skolen i gamle dager:
Bjørnson, Bjørnstjerne: En glad gutt
Døves video 1997

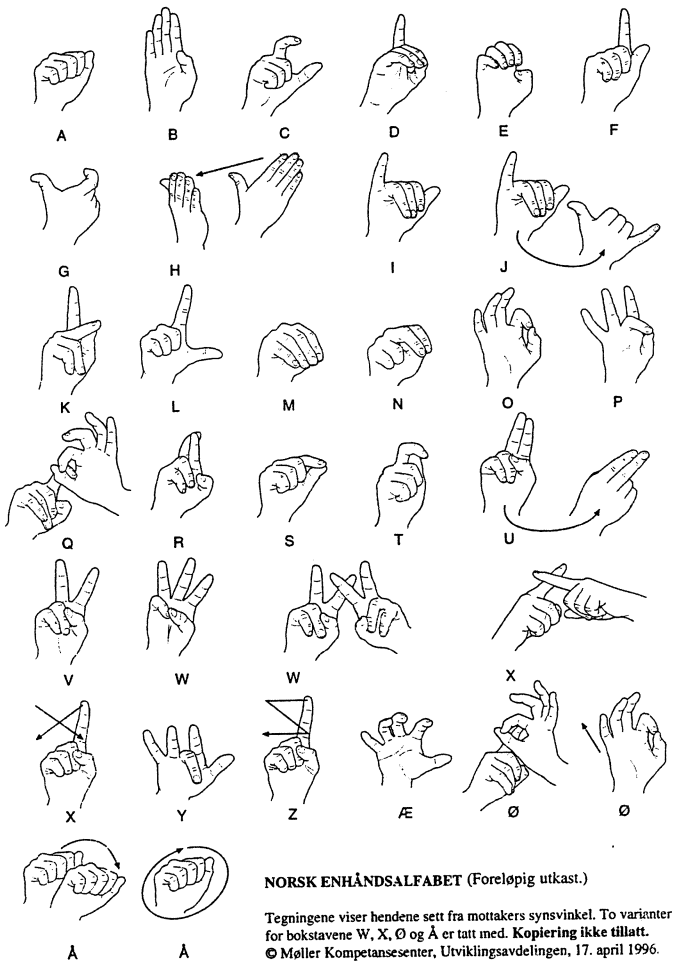
Bøker

Barn i manns minne
Et utvalg barndomsminner fra rundt århundreskiftet, redigert av Gudny Dalflyen
Det Norske Samlaget 1975

Aanrud, Hans: Sidsel Sidserk og andre kjerringemner
Bokklubbens Barn 1976

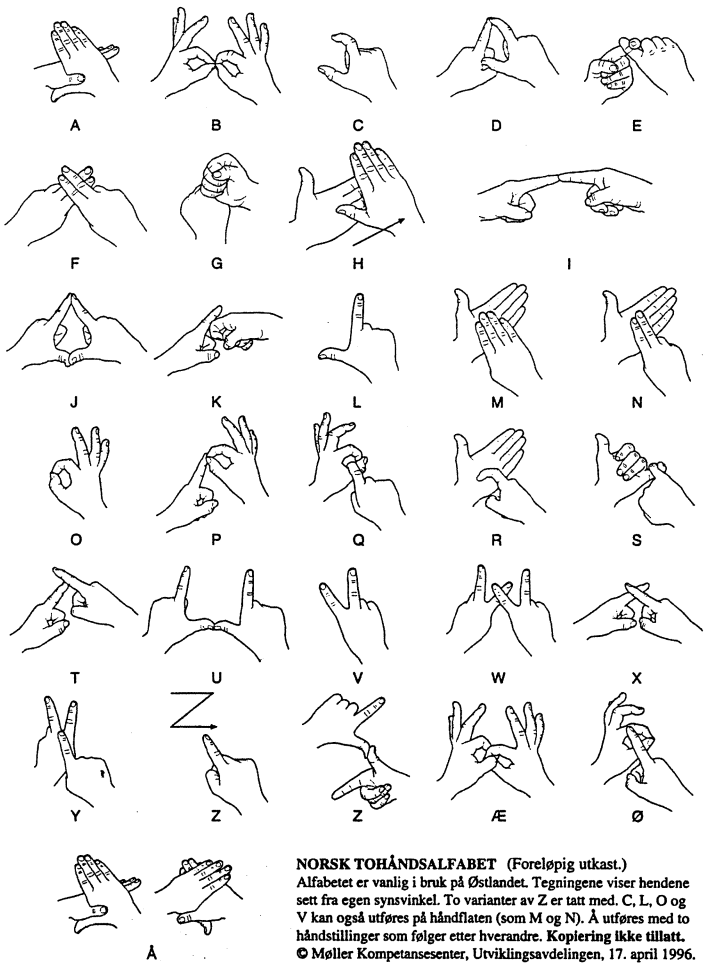
DET NORSKE ENHÅNDSALFABETET

NORSK ENHÅNDSALFABET (Foreløpig utkast.)

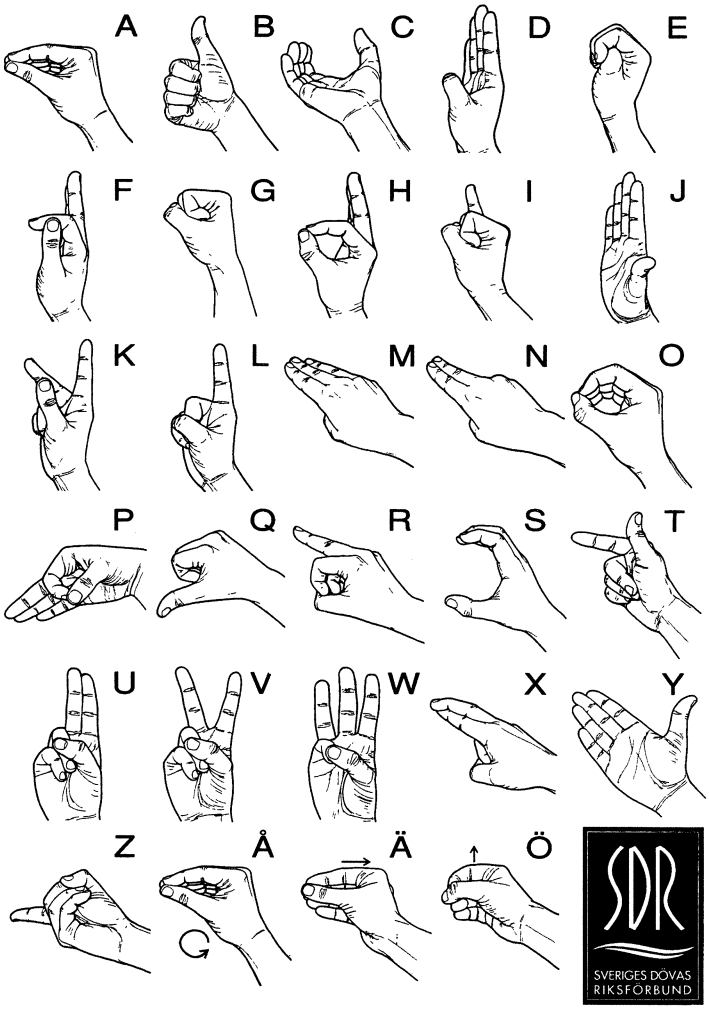
Tegningene viser hendene sett fra mottakers synsvinkel. To varianter for bokstavene W, X, Ø og Å er tatt med. **Kopiering ikke tillatt.**
© Møller Kompetansesenter, Utviklingsavdelingen, 17. april 1996.

DET NORSKE TOHÅNDSALFABETET

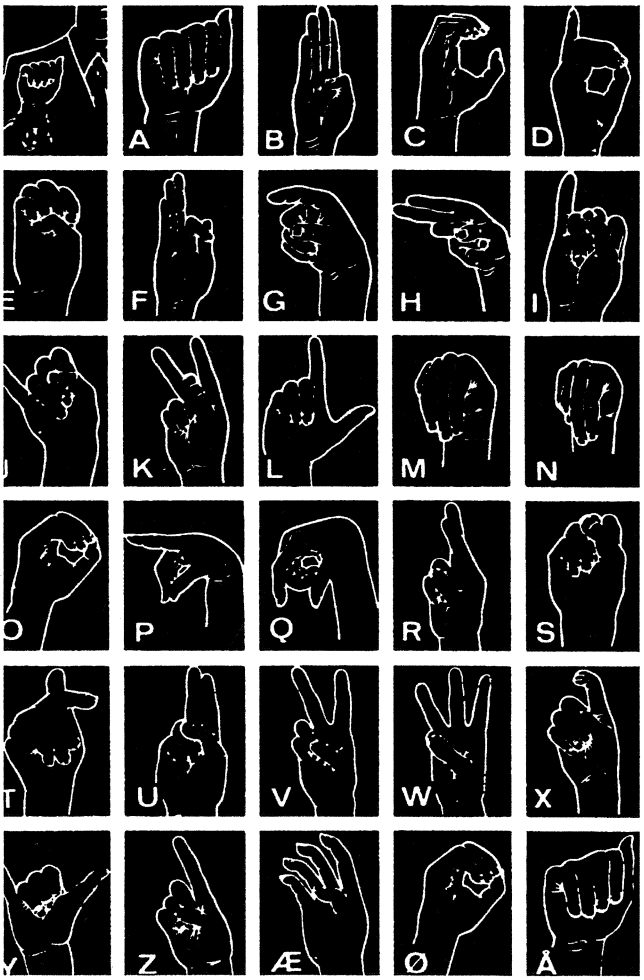

NORSK TOHÅNDSALFABET (Foreløpig utkast.)
Alfabetet er vanlig i bruk på Østlandet. Tegningene viser hendene sett fra egen synsvinkel. To varianter av Z er tatt med. C, L, O og V kan også utføres på håndflaten (som M og N). Å utføres med to håndstillinger som følger etter hverandre. **Kopiering ikke tillatt.**
© Møller Kompetansesenter, Utviklingsavdelingen, 17. april 1996.

SVENSKA HANDALFABETET

DET INTERNASJONALE HÅNDALFABETET

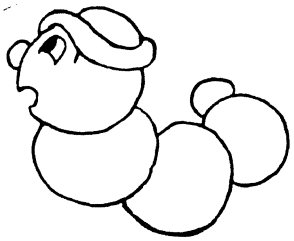

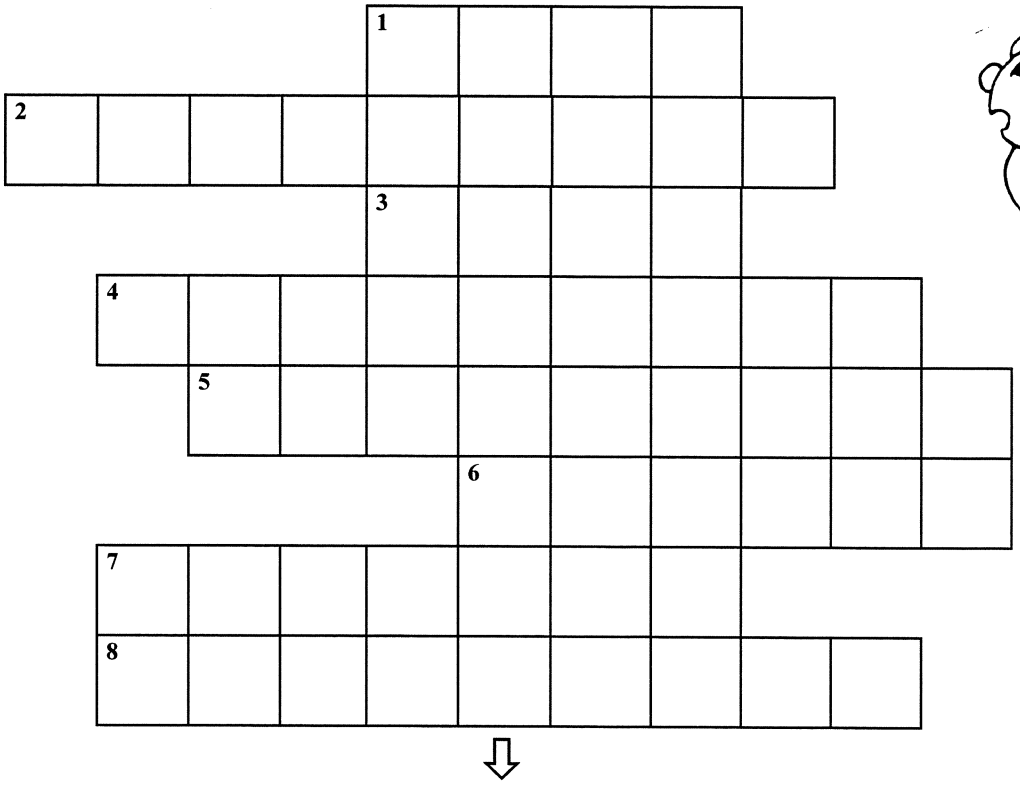
Vi øver på å beskrive

Kryssord

Kan du finne det hemmelige ordet? Bruk store bokstaver.

Det hemmelige ordet er:_____

1. Skådalen skole ligger i _____ by.

2. Norsk tegnspråk og svensk _____ er forskjellige språk.

3. Adams besteforeldre er ikke hørende, de er _____.

4. Manillaskolan ligger i _____ by.

5. Adam vil ikke fortelle at han er _____ i Nesrin.

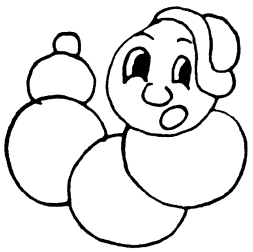
6. Bestefar og Anton sa at det var ordentlige spøkelser på _____.

7. De listet seg inn på jentenes _____.

8. Da kom det en sint _____.

Skriv navnet ditt her: _____

Se på bildet i leseboka av Adam, bestemor og bestefar i sofaen.

Hvor mange bilder er det på veggen? _____

Hvor mange planter er det? _____

Hvor mange briller kan du se? _____

Hvor mange sofaer er det? _____

Hvor mange lamper er det? _____

Hvilken farge har bestemors tøfler? _____

Er sofaen blomstrete eller stripete? _____

Hvilken farge har Adams genser? _____

Hvilken farge har lampen? _____

Hvilken farge har bestemors hår? _____

Hvilken farge har Adams bukse? _____

Hvor mange personer er det på bildet? _____

Hvem er yngst? _____

Hva tror du Adam forteller om?

_____

_____

_____

Skriv navnet ditt her: _____

Sett kryss.

	riktig	feil
Adams bestemor og bestefar er døve.	☐	☐
Adam liker ikke å besøke bestemor og bestefar.	☐	☐
Bestemor gikk på døveskole i Oslo.	☐	☐
Bestefar gikk også på døveskole i Oslo.	☐	☐
Bestemor og bestefar møtte hverandre på toget.	☐	☐
Norsk tegnspråk og svensk tegnspråk er ikke like.	☐	☐
Bestemor og bestefar giftet seg.	☐	☐
De bosatte seg i Sverige.	☐	☐
Bestemor syntes at det svenske håndalfabetet var veldig lett helt fra begynnelsen.	☐	☐
Bestemor og bestefar har alltid mye å gjøre.	☐	☐
Adam, bestemor og bestefar prater mye sammen.	☐	☐
Adam har fortalt dem at han er forelsket i Nesrin.	☐	☐

Skriv navnet ditt her: _____

Les.

Da kom en nattevakt løpende.
Hun rev laknene av guttene.
- Jasså, det er dere to! ropte hun sint.

Tegn det du leste ovenfor. Fargelegg tegningen din.

Skriv navnet ditt her: _____

Sett inn ordene som mangler.

Adam liker godt å _____ bestemor og bestefar. De har alltid god _____. Ofte sitter alle tre i _____ og prater og prater. Adam pleier å _____ om skolen og om vennene sine. Men han forteller ikke at han er _____ i Nesrin. Og bestemor og bestefar forteller om da de var små og gikk på _____. Da bestemor var liten, bodde hun ikke i Sverige, men i _____. Hun og bestefar møttes første _____ på et idrettsstevne for døv ungdom. De kunne prate med hverandre selv om de hadde forskjellige _____. Bestemor og bestefar giftet seg. De bosatte seg i _____. Bestemor syntes ikke at det svenske håndalfabetet var _____.

Norge forelsket tegnspråk gang sofaen Sverige lett besøke døveskole tid fortelle

Skriv navnet ditt her: _____

Spisesalen på Skådalen skole rundt 1936

Bildet er utlånt av Thorbjørn Johan Sander

Fra en artikkel om Skådalen skole som sto i Dagbladet 24.12. 1941

Spisesalen på Skådalen skole rundt 1936

Bildet er utlånt av Thorbjørn Johan Sander

Fra en artikkel om Skådalen skole som sto i Dagbladet 24.12. 1941

Teksten i leseboka:

BLUPP

Hanna og jeg synes det er gøy å være hos bestemor og bestefar. De har en gammel uttrekksseng. Vi pleier å trekke ut skuffen og legge et teppe over den. Da blir den som en hemmelig hule. Jeg pleier også å låne bestefars lommelykt, slik at vi kan sitte inne i hulen og prate. Det er så koselig.

Vi pleier også å leke med Blupp.
Hvem er Blupp? Jo, det er en liten, grønn mann som bor helt oppe på månen. Når jeg blinker tre ganger med lommelykta, kommer han. Blupp vil snakke tegnspråk bare med **meg**, så jeg må fortelle hva han sier til Hanna.

En gang ville Blupp at Hanna skulle gå ut i kjøkkenet og hente noen kaker. Det gjorde Hanna med glede.
Så bestemte Blupp at gutter skulle få tre kaker, men jenter skulle bare få to.
Da ble Hanna kjempesur og sa at hun ikke ville leke mer.

Innhold og tegnspråk

Dette kapitlet handler om Adams fantasivenn, Blupp, og gir mulighet for å snakke mer om fantasi og virkelighet. Kanskje har noen av elevene også en slik fantasivenn? Eller kanskje de får en etter dette?

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** HOS BESTEMOR OG BESTEFAR**
Formidleren starter med det stedsangivende leddet i setningen.
I den norske teksten vil en se at dette leddet her kommer til slutt.

*** HANNA VI-TO**
Fortellingens jeg-person markeres ved at formidleren bruker VI-TO (flermorfemisk tegn). På norsk er dette oversatt med Hanna og jeg.

*** SENG KAN TREKKE-UT-SKUFF**
Det er ikke sikkert at elevene har sett en slik gammel uttrekksseng. Forklar/tegn på tavla hvordan den ser ut og hvorfor det var praktisk å ha en slik type dobbeltseng.

*** HOLDE-LOMMELYKTEN/PRATE**
Se hvordan formidleren uttrykker dette simultant med h.h.v. høyre og venstre hånd.

*** GRØNN**
Bruker elevene det samme tegnet for grønn som formidleren?

*** LANGT-BORTE MÅNEN**
Se også på de ikke-manuelle delene (ansikt/øyne) som understeker den store avstanden til månen.

*** HAN-KOMMER (Blupp)**
Eksempel på bruk av proform. Legg også merke til hvordan bevegelsen i sluttfasen (hånd og kropp) markerer at Blupp lander.

*** Lokalisasjon**
Kjøkkenet er lokalisert til høyre for formidleren. Etterpå går Hanna i samme retning, dvs. til kjøkkenet.

*** FÅR-TRE**
(flermorfemisk tegn, tegnet TRE beveges inn mot formidlerens bryst)
Fordi Adam er gutt, gjelder (for-)fordelingen av tre kaker altså ham selv.

*** SUR/KJEMPESUR**
Samtal med elevene om hvordan tegnet endres etter hvor sur personen er.

*** VIL-IKKE**
Se på formidlerens ansikt som understreker Hannas negative følelser.

Norsk

Kapitlet er ganske kort og mange av ordene i stykket har elevene sett før. Kanskje er dette et kapittel som kan leses på norsk før en ser tegnspråkversjonen?

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** Overskrift**
Overskriften pleier å fortelle noe om innholdet. Hvis elevene ikke har sett tegnspråk versjonen på forhånd, er det ikke mulig å hente informasjon ut av overskriften denne gangen. Da blir det kanskje enda mer spennende å prøve finne ut hva dette merkelige ordet BLUPP betyr.

*** sammensatte ord**
La elevene forsøke å finne sammensatte ord i teksten (bestemor, bestefar, uttrekksseng, lommelykt og tegnspråk).

***så koselig**
Pass på at elevene får med seg nyansene som slike småord gir.

*** ..som bor helt oppe på månen**
Ordet helt kan ikke oversettes direkte slik at setningen får mening på tegnspråk. Se hvordan formidleren uttrykker dette på videoen.

*** Pronomen**
Blupp vil snakke tegnspråk bare med meg.
Hvem refererer meg til her?

*** kommer han (Blupp)**
Når jeg blinker tre ganger med lommelykta, kommer han.
Husker elevene hvordan dette ble uttrykt på tegnspråk (også landingen)?

*** ville**
En gang ville Blupp at Hanna skulle gå ut i kjøkkenet og hente noen kaker.
På tegnspråk brukes her verbet BESTEMMER, Hanna ble beordret ut for å hente kaker.

*** Det gjorde Hanna med glede.**
På tegnspråk sier Hanna først et begeistret JA! før hun fornøyd går ut på kjøkkenet.
Proform/bevegelse retning kjøkkenet, ansikt/glad uttrykk.

*** bare to**
...men jenter skulle bare få to.
Husker elevene hvordan slike begrensninger uttrykkes på tegnspråk?

*** ville ikke**
..og sa at hun ikke ville leke mer
Ved oversettelse til tegnspråk byttes leddene om: LEKE MER VIL-IKKE-jeg(pek).

Forslag til supplerende aktiviteter

Samtale

Fantasi og liksom-venner

* Finnes Blupp i virkeligheten? Hvis ja, hvor?
* Finnes han bare i fantasien? I hvem sin fantasi?
* Hvordan kom han inn i Adams fantasi, tro?
* Hvor i kroppen er fantasien?
* Kan vi bestemme over fantasien vår, eller dukker den bare opp av seg selv?
* Tror Hanna at Blupp er virkelig, eller følger hun bare det som Adam sier?
* Kan vi fantasere sammen med andre?
* Er Blupp Adams venn?
* Kan en leke med en fantasivenn?
* Er det bra å ha en fantasivenn? Hvorfor/Hvorfor ikke?
* Skal en fantasivenn være gutt eller jente? Hvorfor gutt? Hvorfor jente?
* Kan en fantasivenn også være et vanlig menneske?
* Kan en ha et dyr som fantasivenn?

Tegning

La elevene fantasere videre om Blupp. La dem tegne hvordan det ser ut på månen der han bor, hva slags hus han bor i osv.
Elevene kan også tegne sin egen fantasivenn hvis de har noen.

Norsk

Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 12:6, 12:7 og 12:8.

Litteratur

Video

Om fantasivenner:

Kims lek
En bortskjemt gutt har alt, men så begynner noe uventet å skje

Bøker

Om fantasivenner:

Bergström, Gunilla: ALBERT OG den hemmelige SKYBERT
J.W. Cappelens Forlag a.s 1977

Lindgren, Astrid: Lillebror og Karlson på taket
N.W. Damm & Søn

Lindgren, Astrid: I skumringslandet
N.W. Damm & Søn a.s 1994

Lindgren; Astrid: Per Pusling flytter inn
Tiden Norsk Forlag 1983

Vestly, Anne-Cath.: Lillebror og Knerten
Gyldendal Tiden 1962

Gradér uttrykkene fra 1 - 3. Skriv tall i rutene.

Eksempel:

- ☐ kjempesøt
- ☐ søt
- ☐ veldig søt

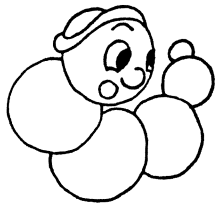
- ☐ snill
- ☐ kjempesnill
- ☐ veldig snill

- ☐ veldig stor
- ☐ stor
- ☐ svær

- ☐ livredd
- ☐ veldig redd
- ☐ redd

- ☐ sint
- ☐ rasende (kjempesint)
- ☐ veldig sint

Skriv navnet ditt her: _____

Svar på spørsmålene

1. Er uttrekkssenga til bestemor og bestefar gammel eller ny?

_____

2. Hva bruker Adam og Hanna som tak i hulen sin?

_____

3. Hvorfor må de låne bestefars lommelykt når de skal være i hulen?

_____

4. Hvilken farge har Blupp?

_____

5. Hvor bor han?

_____

6. Hvor mange ganger må Adam blinke med lommelykta for at Blupp skal komme?

_____

7. Kan Blupp tegnspråk?

_____

8. Prater Blupp med Hanna?

_____

Skriv navnet ditt her: _____

Skriv ord som begynner med bokstavene nedenfor

Bjørn___
l_____
u_____
p_____
p_____

b_____
o_____
r_____

p_____
å_____

m_____
å_____
n_____
e_____
n_____

Skriv navnet ditt her: _____

Teksten i leseboka:

LÆREREN ER SPRØ

Læreren vår er kjempesnill, men av og til er hun litt sprø.
Hun finner ofte på noe morsomt slik at vi begynner å le.
En dag etter friminuttet kom Emma inn med en irrgrønn larve.
Vi satte oss i en ring rundt henne og kikket på den. Vi syntes den var ekkel. Calle ville tråkke på larven og drepe den.
Da kom læreren.
- Nei! Du får ikke lov til å drepe den! ropte hun strengt.

- Vet dere hva som skjer med en sånn larve? spurte hun.
Jo, først skal larven spise blad og vokse seg stor. Senere spinner den seg inn og blir til en puppe. Inne i puppen begynner larven langsomt å forvandle seg. Og en dag kommer den ut som en vakker sommerfugl.

Men Nesrin forsto ikke hva læreren mente og spurte:
- Puppe? Hva er det?
Læreren sto litt og tenkte på hvordan hun skulle forklare det.
Så fikk hun en idé. Hun løp inn på toalettet og hentet mange ruller med toalettpapir.
Så spurte hun hvem som hadde lyst til å være larve.
Det ville alle.

Først skulle vi krype rundt på gulvet og late som vi var larver og spise blad. Etterpå hjalp læreren oss med å surre oss inn i toalettpapir.
Til slutt var vi fem «pupper» som snart skulle bli fem vakre sommerfugler.

Akkurat den dagen hadde rektor fire gjester på besøk. De gikk rundt på skolen og så seg om.
Nå banket det på døra, og rektor tittet inn.
Gjett om hun måpte!
Og læreren ble helt forvirret.
- Velkommen, sa hun. Her er de fem puppene mine, eh....nei, jeg mener de fem elevene mine!
Da begynte vi å knise, og til slutt lo vi så «puppene» sprakk.

Innhold og tegnspråk

Kapitlet handler om Adams lærer som er svært oppfinnsom når hun skal forklare noe som er vrient for elevene å forstå. Kapitlet handler også om utviklingen fra larve til sommerfugl, så her kan det bli litt naturfagundervisning i tillegg.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** UMULIG (i betydningen GJØR-MYE-RART)**
Samtal om betydningsforskjell når de ikke-manuelle delene av tegnet (her: ansikt/øyne) endres.

*** IRRGRØNN**
Modifisering av tegn er også foreslått tatt opp i kapittel 3.
Husker elevene hvilken farge Nesrins hår har? (kullsvart)
Og Emmas øyne? (knallblå)

*** NYSGJERRIG**
Hvilket tegn bruker formidleren? Se spesielt på munnen.

*** NEI!**
Legg merke til at håndform og bevegelse her er som i tegnet STOPP.

*** SOMMERFUGL**
Formidleren bruker to ulik tegn: SOMMERFUGL-FLYR og substantivet SOMMERFUGL (sammensatt av SOMMER og FUGL).
Hva bruker elevene?

*** Avslutning av forklaring**
Markering med bekreftende nikk.

*** STO-LITT-OG-TENKTE**
Eksempel på handling som skjer over tid, der hovedverbet gjentas. Sammenlign med norske uttrykk som <u>stå og tenke</u> og <u>stå og vente</u>.

*** FÅ-EN-IDÉ**
Sammenlign tegnet med tegnet FINNE-PÅ. Hva er forskjellen?

*** LØP-INN-PÅ (TOALETTET)**
Hvilket tegn brukes her?
I hvilke situasjoner vil elevene bruke dette tegnet?

*** EN-HAUG-MED TOALETTPAPIR, RULL-PÅ-RULL**
Se på hvor haugen er lokalisert (lærerens arm) og hvordan formidleren understreker at det er mange ruller.

*** SPILLE SOM**
...og late som vi var larver

*** KRYPE-RUNDT-PÅ-GULVET-SOM-EN-LARVE**
La elevene spille hvordan en larve kryper, og la dem vise det samme på tegnspråk.

*** SPISE BLAD**
Hvordan spiser larven blad? La elevene vise dette.

*** JEG-VIL, JEG-VIL + rekker opp hånda**
Alle ville det.
Se på formidlerens ansikt og kropp (ivrig).

*** SURRE-OSS-INN-I**
Formidlerens synsvinkel viser tydelig at det er elevene som blir surret inn i toalettpapir. Hvordan ville dette formidles hvis det var læreren som fortalte?

*** TA-FEIL/FORSNAKKE-SEG**
Hvilket tegn bruker formidleren? Har elevene eksempler på at de selv har forsnakket seg?

*** LE-UNDERTRYKKET**
Kanskje kan elevene vise hvordan det er når lattern bobler i en, og en helst ikke skal le.

Øve på å fortelle

Å kunne fortelle en historie er en ferdighet som må oppøves. En må ha handlingen så klart for seg at en ikke hopper fram og tilbake i historien. Det er også viktig å lage en «overskrift» eller ramme, slik at de det fortelles til med en gang forstår hva dette skal dreie seg om.
Bildene på kopieringsoriginal 13:8 kan klippes ut, limes på et ark i riktig rekkefølge og fargelegges. La en og en elev fortelle om larvens utvikling til sommerfugl. Vær nøye med at eleven presenterer temaet først. Bruk gjerne videokamera. Da har eleven mulighet til å se og vurdere sin egen formidling og eventuelt gjøre et nytt forsøk.
Hvis elevene skal vurdere hverandres framstilling, er det viktig å øve inn gode rutiner på slik evaluering:

* Nevn alltid det positive først.
* Nevn konkret det som var bra.
* Nevn konkret det som ikke var så bra og prøv å komme med forslag til endringer.

Norsk

Kapitlet inneholder en del ord, bl.a. i forbindelse med larvens utvikling, som nok er nye for de fleste elevene. Det er en fordel at elevene kjenner betydningen av disse ordene før de går i gang med å lese. Bruk bildebok eller annet bildestoff, og repeter forklaringen som læreren ga på videoen. Skriv de norske ordene larve, spinne seg inn, puppe, forvandle seg og sommerfugl på tavla eller på en kopi av et bilde, og la elevene øve på å huske dem.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** En dag**

En dag etter friminuttet.....

Samtal om hva uttrykket betyr i denne sammenhengen. Står det hvilken ukedag det dreier seg om?

Se samtidig på verbet i setningen, kom. Kan elevene fortelle om dette skjer nå eller om det skjedde før?

*** Å bygge opp en fortelling**

Se på småordene først, så, etterpå, til slutt. Samtal om at det ikke bare er ordet så som brukes, det ville blitt kjedelig.

(Se også oppgaver på kopieringsark 13:5)

*** Oversettelse av noen setninger**

Læreren sto litt og tenkte. Så fikk hun en idé. Hun løp inn på toalettet og hentet mange ruller med toalettpapir.

Husker elevene disse setningene fra tegnspråktimen?

*** «pupper»**

Hvorfor står ordet i anførsel? Forklar at det som er «på liksom» ofte har slik tegnsetting.

Se på bilde av puppe (EKTE), og bildet av de fem «puppene» (LATER SOM/SPILLER) fra boka.

*** De gikk rundt på skolen og så seg om.**

Det er viktig at elevene også her ser setningen som en helhet. Hva var det gjestene og rektor gjorde på skolen den dagen?

*** Gjett om hun måpte!**

Dette er en fast uttrykksform som har en bekreftende/understrekende funksjon på norsk. Konsentrer oppmerksomheten rundt måpte, og samtal om hvordan rektor så ut i ansiktet da hun oppdaget de fem «puppene».

*** .....eh.....nei, jeg mener.....**

Slik vises på norsk lærerens forvirring etter at hun har forsnakket seg. Hvordan ble dette uttrykt på tegnspråk?

*** Elevoppgaver**

Kopieringsoriginal 13:6 og 13:7

Forslag til supplerende aktiviteter

Samtale

Å bli forvirret/pinlig berørt og forsnakke seg slik læreren gjør, har vel alle opplevd en eller annen gang. Det kan derfor være et aktuelt samtaleemne.

* Hvorfor tror dere læreren ble så forvirret og flau?
* Hvem var hun flau overfor?
* Tror dere rektor syntes det var flaut at elevene var surret inn i toalettpapir? Hvorfor det i så fall?
* Synes dere at læreren hadde grunn til å føle seg ille berørt?
* Har dere følt dere forvirret og flaue noen gang? Hvordan føltes det?
* Kan en føle seg flau når en er alene? F.eks. om en tenker på noe pinlig som har skjedd?

Calle ville drepe larven, men da grep læreren inn og stoppet ham og forklarte at larven ville bli en vakker sommerfugl.
Samtal om hvorfor Calle ville drepe larven, men sannsynligvis ikke drepe en sommerfugl.

* Hvorfor tror dere at Calle ville drepe larven?
* Er Calle en slem gutt?
* Tror dere ar Calle ville drepe en sommerfugl? Hvorfor/Hvorfor ikke?
* Tror dere at Calle fortsatt vil drepe en larve når han ser den? Hvorfor/Hvorfor ikke?
* Må det være larver og sommerfugler i naturen? Hvem spiser larver?
* Fugler spiser larver. Betyr det at fugler er slemme?
* Hvorfor kan fugler drepe larver, mens Calle ikke får lov?

Tegning

Tegn sommerfugler på transparenter med vannfaste tusjer og heng dem opp i vinduskarmen i klasserommet eller fest dem på selve vinduet med tape.

Litteratur

Bøker

Om sommerfugler:

Carle, Eric: Den lille larven Aldrimett
Gyldendal Norsk Forlag A/S 1984 (5. opplag)

Björk, Gun: Her får du vite noe om små dyr
SOMMERFUGLER
Gyldendal 1975

Chinery, Michael: Sommerfugler
H. Aschehoug & Co. 1991

Fischer-Nagl, H. og A.:
Sommarfuglar
Det Norske Samlaget 1990

Sett inn ord.

_____ kommer det en sommerfugl og legger mange små egg i et tre.

_____ kommer det små larver ut av eggene, og larvene spiser blad.

_____ begynner noen larver å spinne seg inn og bli til pupper.

_____ forvandles larvene langsomt inne i puppen.

_____ kommer det ut en vakker sommerfugl.

	Så	
Til slutt		**Senere**
Etterpå	**Først**	

Tegn

mange små egg **en larve** **en puppe** **en sommerfugl**

Skriv navnet ditt her: _____

Sett inn ord som passer.
Prøv om du kan klare det uten å se i boka.

Emma hadde en irrgrønn _____ med seg inn etter friminuttet.

Alle i klassen syntes at larven var _____.

Calle ville _____ den.

Men _____ sa at det fikk han ikke lov til.

Hun forklarte at larven først skulle spise _____.

Så skulle den spinne seg inn og bli til en _____.

Senere ville den begynne å _____ seg.

Til slutt ville den komme ut som en vakker _____.

Men Nesrin _____ ikke hva læreren mente.

Derfor hentet læreren mange _____ med toalettpapir.

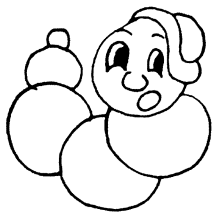
Først spilte vi larver. Så surret læreren oss inn i _____.

Akkurat da banket det på _____.

Det var _____ som kom på besøk sammen med fire _____.

Læreren ble veldig forvirret og sa: - Her er de _____ puppene mine.

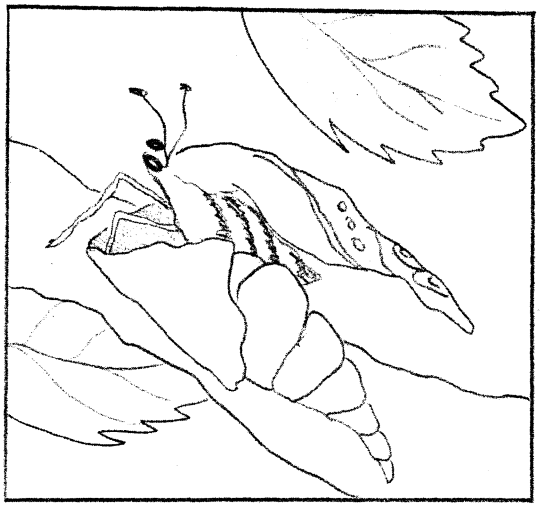
Vi lo så «puppene» _____.

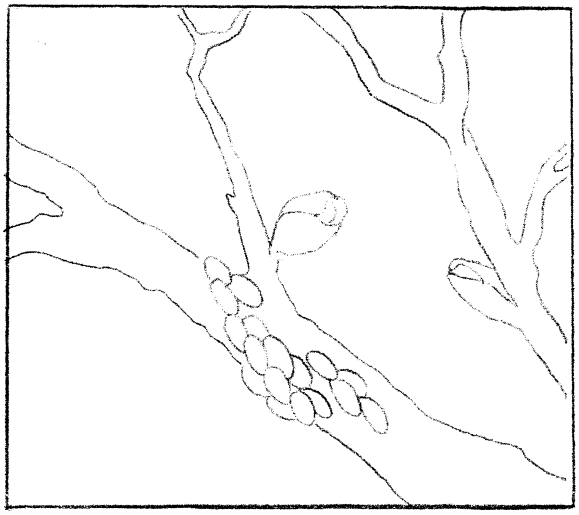

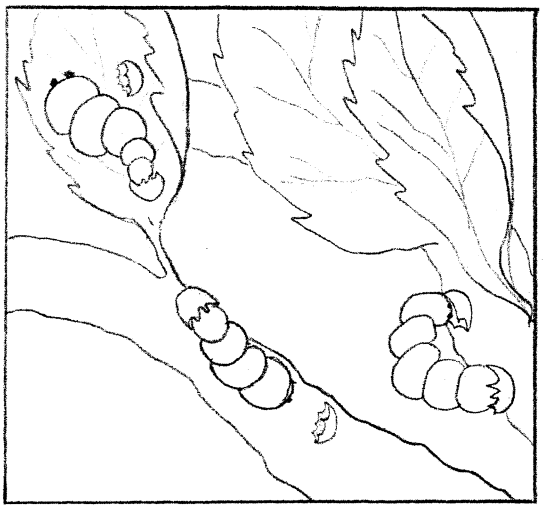
Hvor mange ord klarte du uten å se i boka? ____

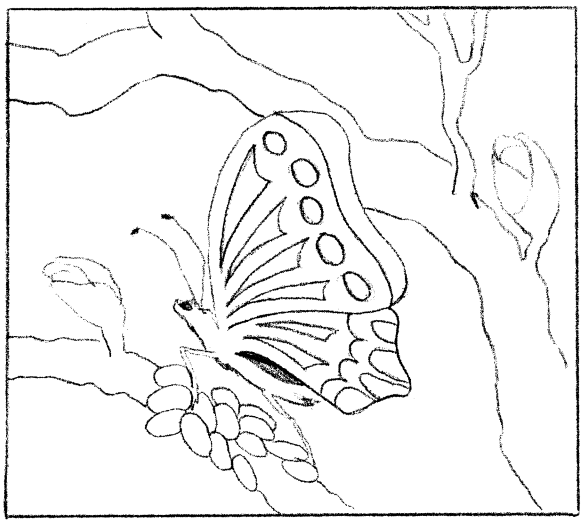
Skriv navnet ditt her: _____

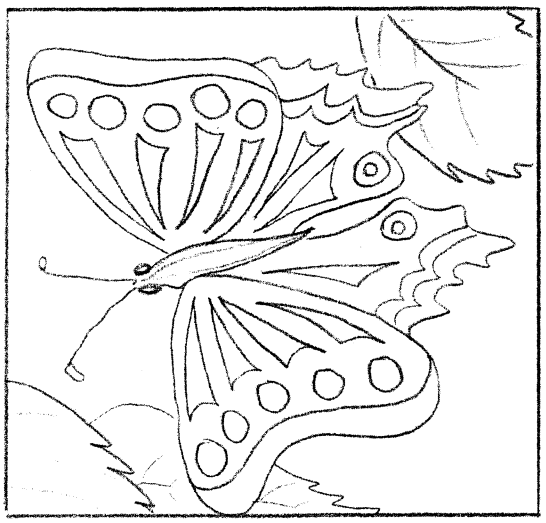

Teksten i leseboka:

VAKTMESTEREN

Vaktmesteren vår heter Ante. Han er døv.
Ante reparerer ting som er gått i stykker.
En gang var politibilen min gått i stykker, men
Ante klarte å reparere den.

Alle barna liker Ante. I friminuttene pleier han å leke
og tøyse med oss og hive oss opp i lufta.
Før trodde jeg at vaktmesteren bodde på skolen, for han
var jo alltid der. Når jeg kom om morgenen var han der,
og når jeg reiste hjem etter skoletid var han der.

En dag spurte Calle ham:
- Bor du på skolen?
- Ja, det gjør jeg, svarte Ante.
- Men hvor sover du da? spurte Calle. Det er jo ingen seng
på verkstedet ditt.
- Det trenger jeg ikke, svarte Ante. Jeg sover på høvelbenken.
Det trodde vi ikke på. Men Calle var litt usikker. Han sa:
- Nææ, du lurer oss, du.
- Nei da, det er helt sant, sa Ante med sitt vanlige glimt i øyet.

Neste morgen da vi kom på skolen var vi veldig nysgjerrige
og løp rett bort til verkstedet til Ante for å se om han lå der.
Vi rev opp døra.
HVA! Det var jo sant! Der på høvelbenken lå Ante og sov.
Han hadde pyjamas på seg, og ved siden av ham sto
vekkeklokka med vibratoren.

Plutselig våknet han. Han strakte seg som en katt.
Så fikk han øye på oss.
- Neimen, er dere her så tidlig? spurte han. Han så på klokka.
- Oj! Jeg må ha forsovet meg! sa han.

Calle og jeg så på hverandre. Var det virkelig sant?
Dette måtte vi fortelle til læreren!
Vi løp av gårde det forteste vi kunne.

- Vet du hva? ropte vi til læreren. Om natta ligger Ante og sover på en hard høvelbenk på verkstedet sitt! Stakkars Ante!
Så forklarte vi alt sammen.
Læreren satte i å le.
- Ante er en skøyer, sa hun, og nå har han lurt dere ordentlig!
Hun fortalte at Ante egentlig bor i byen.
- Han har sikkert planlagt alt sammen; tatt på seg pyjamas, satt vekkeklokka ved siden av høvelbenken, lagt seg til å «sove» og ligget der og ventet på dere.
Han ville nok bare lure dere, og det klarte han da også!

Innhold og tegnspråk

Vaktmesteren Ante en nok en viktig person i Adams skolehverdag, både fordi han er en voksen, døv person og fordi han leker med elevene i friminuttene. At han har sin form for humor kommer tydelig fram både i fortellingen og på tegningen av ham.
Selv om dette kapitlet er relativt langt, bør en allikevel se det under ett for å få helheten i fortellingen.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** VAKTMESTER**
Kjenner elevene vaktmesteren på egen skole? Hva er det han driver med?

*** ANTE**
Hva kan grunnen være til at vaktmesteren har fått dette navnetegnet?

*** TING-SOM-ER-GÅTT-I-STYKKER BLIR-REPARERT**
Hovedverbet ØDELAGT/GÅTT-I-STYKKER gjentas flere ganger, bevegelsen fra venstre mot høyre viser at dette omfatter mange ting. Se også spesielt på munnen.
Hovedverbet REPARERE gjentas flere ganger med bevegelsesretning fra venstre mot høyre.

*** MIN POLITIBIL**
Her viser Adam at politibilen hans er liten, og at han leker med den, altså er det en leke-politibil.
(Dette blir ikke sagt eksplisitt i den norske teksten, men når Adam forteller om politibilen sin, er det logisk at det må dreie seg om en lekebil.)

*** KLARTE-Å-REPARERE-DEN**
Formidleren viser at Ante skrudde og reparerte slik at bilen ble helt i orden.

*** HAN-VAR-DER 1**
Han var jo alltid der.
Her bruker formidleren tegnet VÆRE/BLI VÆRENDE-ET-STED-OVER-TID.

*** HAN-VAR-DER 2**
Når jeg kom om morgenen, var han der, og når jeg reiste hjem etter skoletid var han der.
Her bruker formidleren et tegn som elevene sikkert kjenner godt; FINNES-DER.
Har elevene eksempler på andre situasjoner der de vil bruke dette tegnet?

*** VERKSTED(ROM)**
Begrepet verksted kan være ukjent for elevene. Formidleren legger til tegnet ROM for å tydeliggjøre at det er et rom det dreier seg om.
Kanskje har vaktmesteren ved skolen et verksted som elevene kan få ta en titt på?

*** TROR-IKKE-PÅ**
Se på håndform og bevegelse og de ikke-manuelle delene (ansikt;øyne, benektende hoderyst).

*** LITT-USIKKER**
Legg spesielt merke til øynene som her understreker usikkerheten. (Calle ser hhv på Ante og Adam - «flakkende blikk»)

*** SANT**
-Nei da, det er helt sant, sa Ante med sitt vanlige glimt i øyet.
Det er viktig å ta opp akkurat dette utsagnet på tegnspråk, fordi den norske teksten bruker mange ord for å uttrykke tilnærmet det samme. Hvordan er Antes blikk når han påstår at det er sant det han forteller?
Samtal om hvorfor det av og til kan være vanskelig å vite om en person snakker sant eller bare tøyser.

*** I-MORGEN**
Norsk: Neste morgen / Dagen etter

*** FORSOVET-MEG**
Kjenner elevene dette begrepet?
Hvordan føles det å ha forsovet seg? Er det noen av elevene som kan fortelle om en slik «bråstart» på dagen?

*** PLANLAGT/FORBEREDT**
Kjenner elevene dette tegnet? (Høyre hånds pekefinger og langfinger støtes mot venstre hånds håndflate to ganger.)

*** SLO-DERE/KLARTE-Å-LURE-DERE**
Et tegn som er brukt også i sport- og leksammenheng (i betydningen vinne over noen).

Norsk

Siden kapitlet er så langt, kan det eventuelt deles i to leksjoner.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** Tegnsetting**
Kapitlet inneholder mange direkte utsagn. Noen av dem avsluttes med et spørretegn eller et utropstegn. Undersøk om elevene husker hva disse står for.

*** reparere ting som er gått i stykker**
Hvis en sammenligner med tegnspråkteksten, vil en se at der kommer GÅTT-I STYKKER før REPARERER, mens det på norsk er omvendt. Dette kan være litt forvirrende for elevene.

*** som**
Ante reparerer ting som er gått i stykker.
Hvis elevene er modne for det, kan en vise den funksjonen som har ved å dele setningen slik:
Han er flink til å reparere ting. Ting er gått i stykker.
I steden for å bruke ting to ganger etter hverandre, kan som erstatte ting i den andre setningen.
Skriv så setningen slik den står i boka og sett en ring rundt ting og som.

*** være der**
.....han var jo alltid der
.....om morgenen var han der...
.....etter skoletid var han der.
Husker elevene hvordan dette ble formidlet på tegnspråk?

*** Direkte tale**
Se på samtalen mellom Calle og vaktmesteren, der Calle spør om Ante bor på skolen. Repeter hva den lille streken foran setningene betyr.
Skill ut det som er direkte tale ved å sette en ring rundt utsagnene eller lag snakkebobler.
La to elever lese/spille dialogen.

*** rev opp**
Skriv disse setningene på tavla eller på flipover:

Vi rev opp døra.	Han rev duken av bordet.
Hun rev laknene av «spøkelsene».	En rev løp inn i skogen.

Lag en liten boble med et spørsmålstegn i over ordet rev i hver setning, og be elevene tenke og prøve å finne ut hva ordet betyr i de ulike setningene.

*** Han strakte seg som en katt.**
Dette uttrykket brukes ikke i tegnspråkversjonen.
På norsk har vi flere faste uttrykk der dyr brukes i billedlig betydning.
For å beskrive verb: Strekke seg som en katt, gå i gåsegang, pile som en mus, arbeide som en hest, spise som en gris osv.

For å beskrive adjektiv: Sterk som en okse, sta som et esel, lur som en rev, dum som en gås, liten som en mus, sulten som en ulv m.fl.
Se kopieringsoriginal 14:9.

*** så**
Så fikk han øye på oss.
- Neimen, er dere her så tidlig? spurte han.
Han så på klokka.
I dette lille avsnittet har ordet så tre ulike betydninger. Gi elevene tenkeoppgaver slik de fikk ved ordet rev tidligere i kapitlet.

*** Utropstegn**
Om natta ligger Ante og sover på en hard høvelbenk på verkstedet sitt! Stakkars Ante!
Kan elevene forklare hvorfor det er utropstegn på slutten av disse setningene?

*** «sove»**
Forklar hvorfor sove her står i anførselstegn. Sov Ante på ordentlig?

*** Han ville nok bare lure dere, og det klarte han da også.**
Husker elevene hvordan dette ble uttrykt på tegnspråk?

Forslag til supplerende aktiviteter

Samtale

Å spøke med / lure andre

Konflikter i en småskoleklasse kan av og til oppstå fordi noen elever spøker, tøyser og småerter på en måte som andre ikke setter pris på. Kapitlet gir mulighet til å snakke om dette ut fra en nøytral situasjon. Her er det en voksen, til og med en venn, som lurer Calle og Adam. Samtal om hva det betyr å spøke med noen eller prøve å lure noen, og hvilket ansvar en har overfor den som blir utsatt for spøken.

* Synes dere det var en morsom spøk Ante fant på?
* Tror dere at Calle og Adam syntes det var morsomt å bli lurt? Hvorfor/Hvorfor ikke?
* Finnes det gode og dårlige måter å spøke på?
* Har dere et eksempel på en god spøk?
* Har dere et eksempel på en dårlig spøk?
* Kan ulike personer oppfatte en spøk på forskjellig måte? Hvorfor det?
* Hva kan skje hvis noen spøker på en måte som andre ikke setter pris på?
* Hvordan kan den som spøker vite at andre ikke setter pris på spøken?

Kontakt med voksne, døve personer

Kontakt med voksne, døve personer er viktig for døve barns identitetsutvikling. Det kan være store forskjeller blant elevene når det gjelder hvor ofte de har kontakt med voksne døve. Kanskje vil det være interessant både for elevene og læreren å få et innblikk i elevenes kontaktnett på dette området.

* Ante er døv slik som dere. Hvordan er det på skolen vår, er det noen døve som arbeider her? Hvem da, og hva arbeider de med?
* Pleier dere ofte å prate med dem? Når da? Og hva prater dere om?
* Kjenner dere mange voksne døve?
* Hvor pleier dere å treffe dem?
* Er det hyggelig å ha kontakt med voksne døve? Hvorfor/Hvorfor ikke?
* Synes dere det er noen forskjell på voksne hørende og voksne døve?
* Er alle voksne hørende like? Er alle voksne døve like?
* Kjenner foreldrene deres noen voksne døve?

Norsk

Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 14:9, 14:10 og 14:11.

Intervju

La elevene intervjue noen døve som arbeider på skolen. Formuler spørsmålene sammen med elevene på forhånd, og lag et lite skjema for avkrysning, evt. med noen tegninger som støtte. La elevene intervjue parvis.
En kan også forberede og ta opp intervju på video. Det er enklere å forberede og gjennomføre et slikt intervju hvis det kan foregå i klasserommet.

Drama

Kapitlet kan dramatiseres. Bruk enkle rekvisitter: To pulter som høvelbenk, en pyjamas, en pute og en klokke. La evt. en tråd illudere ledningen til vibratoren, hvis ikke en ordentlig vekkeklokke med vibrator er lett å få tak i.

Litteratur

Bøker

Om å ha kontakt med voksne/eldre personer:

Larsen, Petter: Bestefarkameratene
Tiden Norsk Forlag 1979

Vestly, Anne Cath. : Guro
Tiden Norsk Forlag 1975

De Paola, Tomie: Først den ene foten, så den andre
Gyldendal Norsk Forlag A/S 1987

Newth, Mette og Philip: I bakgården til Rosa og Fred
Tiden Norsk Forlag 1983

Anderson, Lena: Storm-Stina
H. Aschehoug & Co 1989

Faste uttrykk som bruker dyr som bilder.
Sett inn det dyret som passer i uttrykket.

Pernille hadde glemt å ta med seg matpakke på skolen. Klokka tolv var hun sulten som en _____.

Nils våknet, gjespet og strakte seg som en _____.

Barna lekte gjemsel, og Eline pilte som en _____ bak huset for å gjemme seg.

Mor hadde veldig mye å gjøre i hagen. Hun måtte arbeide som en _____ i mange timer.

Storesøster trener hver dag. Hun er sterk som en _____.

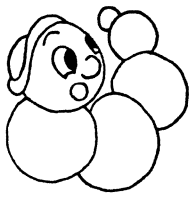
---

mus okse katt ulv hest

Tegn Ante som strekker seg som en katt.

Skriv navnet ditt her: _____

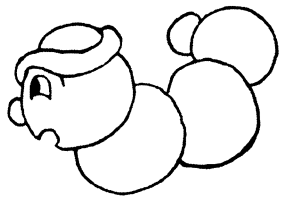
Sett kryss

	riktig	feil
Vaktmesteren på Adams skole heter Anton.	☐	☐
Vaktmesteren reparerer ting på skolen.	☐	☐
Vaktmesteren heter Ante og han er døv.	☐	☐
Alle barna på skolen liker Ante.	☐	☐
Av og til er Ante lur som en rev.	☐	☐
Ante bor på skolen.	☐	☐
Han leker aldri med barna i friminuttene.	☐	☐
Ante ville lure Calle og Adam.	☐	☐
Han sa at han bodde i byen.	☐	☐
Han sa at han sov i en sofa på lærerrommet.	☐	☐
Han sa at han sov på høvelbenken.	☐	☐
Calle og Adam løp bort til verkstedet neste morgen.	☐	☐
Verkstedet var tomt.	☐	☐
De så at Ante lå på høvelbenken.	☐	☐
Han hadde pyjamas på seg.	☐	☐
Tannbørsten hans lå ved siden av høvelbenken.	☐	☐
Calle og Adam løp til rektor det forteste de kunne.	☐	☐
De løp til læreren og fortalte om Ante.	☐	☐
Læreren satte i å gråte.	☐	☐
Ante bor i byen.	☐	☐

Skriv navnet ditt her: _____

Bare rot!
Kan du ordne setningene? Husk stor bokstav først og punktum til slutt.

leker barna Ante friminuttene i med

_____

flink Ante til er ting reparere å

_____

klarte Adams reparere å politibil han

_____

ville Calle Ante Adam og lure

_____

sa bodde at Ante han skolen på

_____

morgen neste til Calle løp og verkstedet Adam

_____

på og lå «sov» Ante høvelbenken

_____

hadde seg på pyjamas han

_____

Skriv navnet ditt her: _____

Teksten i leseboka:

EMMAS YNDLINGSDYR

I morgen skal vi fortelle om yndlingsdyrene våre på skolen.
Emma skal fortelle om Orvar, den brune rotta, du vet.
Vi andre i klassen synes at rotter som løper omkring er ekle.
Men Emma sier at Orvar er annerledes. Han er ikke som andre rotter, Orvar er nemlig snill. Vi tror ikke noe på det. Derfor har Emma bestemt seg for å fortelle om Orvar i morgen, og hun vil også ta ham med på skolen slik at hun kan få vist ham fram.

Neste morgen våkner Emma tidlig.
Hun strekker seg og gjesper.
- Oj, det er jo i dag Orvar skal være
med på skolen! tenker hun glad.
Hun lokker på Orvar, tar ham opp og klapper ham.
- I dag skal du få være med på skolen, sier hun. Men
du må være helt stille og ikke pipe!
Så legger hun ham forsiktig ned i skoleveska.

Da Emma kommer på skolen, smyger hun seg inn i klasserommet, bort til pulten sin og åpner pultlokket.
Så tar hun Orvar opp av veska.
- Nå må du ligge under her og være helt stille! sier hun til ham.
Hun legger Orvar nedi, lukker lokket og børster litt av det.
Så stiller hun seg opp og venter på at de andre skal komme inn, mens hun prøver å se helt alminnelig ut i ansiktet.
Snart er alle på plass i klasserommet.
- Ja, nå er jeg spent, sier læreren. Hvem vil fortelle om yndlingsdyret sitt først?
- Det vil jeg! sier Emma og rekker ivrig hånda i været.
Akkurat da kommer audioteknikeren inn.
- Unnskyld at jeg forstyrrer, sier han. Emma, øreproppen din er ferdig. Kan du være så snill å bli med opp og hente den nå?
- Å nei! Jeg vil fortelle om yndlingsdyret mitt først! sier Emma.
- Det er nok best at du blir med, sier læreren. Vi kan jo gjøre noe annet imens, vi kan rette matematikk.
Emma følger motvillig med audioteknikeren ut.

Da finner læreren ut at hun vil se Emmas matematikkbok.
Hun går bort til pulten, åpner lokket - og setter i et hyl!
Orvar spretter ut.
Læreren blir livredd, hopper opp på en stol og hyler:
- Å fysj, så ekkel! Få den vekk! Få den vekk!

- Ta det helt rolig, sier Calle. Jeg skal prøve å fange den.
Han tar en papirkurv og begynner å jakte på Orvar. Han klarer å stenge Orvar inn i et hjørne, men da blir Orvar livredd og hopper rett opp i hodet på Calle. Da blir Calle også livredd og hopper opp på stolen til læreren og klamrer seg til henne.

Nå kommer Emma tilbake.
Men i alle dager! Der står jo Calle og læreren på en stol og klamrer seg til hverandre!
- Hva har skjedd? spør hun forundret.
Så får hun øye på Orvar.
- Orvar, kom til meg, da! lokker hun.
Orvar piler bort til Emma, og hun putter ham under genseren.
Orvar skjelver av skrekk. Han vil aldri bli med på skolen igjen.
Aldri!

Innhold og tegnspråk

Det er flere personer med i kapitlet; Emma, Orvar, læreren, audioteknikeren, Calle og de andre i klassen. Her gjelder det å følge godt med på rollebyttene, slik at en vet hvem som sier og gjør hva til enhver tid.
Begrepet audiotekniker burde være godt kjent for døve elever, men for elever med annen skoletilhørighet enn en døveskole er det nok uvant at audioteknikeren arbeider på skolen.
Elevene i Adams klasse har pulter med lokk. Spør elevene om de har sett slike pulter og om hva rommet under lokket vanligvis brukes til.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** Overskriften**
La elevene få se overskriften på kapitlet. Hva legger de i begrepet YNDLINGSDYR?
EMMAS YNDLINGSDYR, hvilket dyr kan det være, tro?

*** DYR**
Bruker elevene det samme tegnet som formidleren bruker?

*** Ulike måter å uttrykke seg på og dialekter**
Hvis det er slik at fortellerne på videoen av og til bruker andre tegn enn elevene er vant til å bruke, betyr det at de ikke forstår det som blir fortalt?
Bruker alle døve personer i Norge samme tegn for samme begrep?
Snakker alle hørende personer i Norge helt likt?
Hva kan grunnen være til at det er forskjeller?
Voksne og barn uttrykker seg av og til forskjellig? Hva kan grunnen være til det?
Kan elevene flere tegn for samme begrep, f.eks. for fargene grønn og gul? Søt? Andre?
Læreren kan også vise dialektforskjeller på norsk. Uttalen av det personlig pronomenet jeg er ett eksempel:
Eg (flere steder på Vestlandet), je (f.eks. i Hedmark), æ (f.eks. i Trøndelag), e (f.eks. i Sør-Gudbrandsdal), i (f.eks. i Romsdal).

*** VISE-HAM-FRAM**
Formidleren uttrykker dette på en måte som om hun samtidig vil bevise at Orvar virkelig er noe for seg selv.

*** Endring av synsvinkel**
Legg merke til blikkretningen i disse eksemplene:
Emma snakker til Orvar mens hun holder ham i den ene hånden.
Læreren snakker til elevene som sitter foran henne.
Emma (som sitter) svarer audioteknikeren (som står).
Læreren som står på en stol og hyler at Orvar (på gulvet) må vekk.
Calle jakter på Orvar med papirkurven foran seg.
Orvar ser at Calle kommer nærmere og nærmere med papirkurven.

La elevene vise noen av dialogene/situasjonene med vekt på blikkretning.

Norsk

Kapitlet inneholder en del eksempler på følelsesreaksjoner som på norsk uttrykkes ved hjelp av flere ord. På tegnspråk kan samme informasjon formidles gjennom ikke-manuelle komponenter; ansikt, øyne kropp og måten den manuelle delen av tegnet utføres på.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** Uttrykk for følelser**

- Oj, det er jo i dag Orvar skal være med på skolen! tenker hun glad.
- Hva har skjedd? spør hun forundret.

....tenker hun glad og spør hun forundret blir på tegnspråk uttrykt gjennom måten selve utsagnet formidles på.

...mens hun prøver å se helt alminnelig ut i ansiktet.
Se på kroppsholdning, ansikt og blikk hos tegnspråkformidleren.

- Ja, nå er jeg spent, sier læreren.

På tegnspråk viser læreren at hun er spent gjennom ansiktsuttrykk, blikk, kroppsholdning og ved å gni seg i hendene.

...rekker ivrig hånda i været
Se på måten Emma rekker venstre hånd opp på mens hun med høyre hånd sier:
JEG-VIL JEG-VIL.

Flere eksempler der bevegelsen i den manuelle delen av tegnet, kroppsholdning, ansikt og blikk viser graden av følelsesreaksjon:
Læreren blir livredd ..... Calle blir også livredd.....
Orvar skjelver av skrekk.

*** Grammatikk**

Det må understrekes igjen at forklaringer om grammatikk tas opp i den grad elevene er modne for det. Konsentrer elevenes oppmerksomhet rundt ett eller to områder, f.eks. personlig pronomen (hvem det peker tilbake på), substantiv entall/flertall, plukk ut noen verb og la elevene finne ut om de står i presens eller preteritum etc.
Ang. personlig pronomen: I kapitlet brukes han/ham om rotta Orvar i de situasjonene der Emma er involvert, mens både læreren og Calle bruker den. Dette er ingen trykkfeil, men et uttrykk for at læreren og Calle ser på Orvar som en hvilken som helst rotte. De har ikke noe personlig forhold til den slik som Emma har.

*** Tegnsetting**

Husker elevene hva spørretegn og utropstegn markerer? Og hva brukes punktum og komma til?
La elevene lete i teksten etter setninger med ett av disse tegnene. Kan de forklare hvorfor tegnet brukes?

Forslag til supplerende aktiviteter

Samtale

* Er rotter farlige? Orvar var jo snill, men hva med andre rotter?
* Når kan rotter være farlige?
* Er det andre dyr som er farlige? Hvorfor er de farlige?
* I hvilke situasjoner kan dyr være farlige?
* Er dyr vanligvis farlige hvis de får være i fred?
* Er det helst store dyr som er farlige?
* Finnes det ting som er farlige, f.eks. biler? Hvorfor/Hvorfor ikke?
* Om en er redd for noe nå, betyr det at en alltid kommer til å være redd for det?

Drama/tegnspråk

Fortellingen kan gjerne dramatiseres. Etterpå kan elevene etter tur gjenfortelle hver sin del av historien. Det er ofte lettere å gjenfortelle noe en har vært med på å dramatisere.
Vær nøye med endring av synsvinkel/blikkretning.

Norsk/tegnspråk

Velg noen av setningene fra teksten. Lag setningstrimler med stor skrift på kartong eller tykke tegneark.
La elevene få hver sin setning som de først skal lese. Deretter vises kapitlet på video, og elvene skal rope stopp når «deres» setning vises. Eleven leser så setningen om igjen.

Norsk

Syntakstrening

Klipp en av setningsstrimlene opp i enkeltord. La en eller to elever sette ordene i riktig rekkefølge på tavla med magneter eller heftemasse. Fortsett med de andre setningene. Elevene kan så skrive setningene i bøkene sine.

*** Elevoppgaver**
på kopieringsoriginalene 15:7, 15:8, 15:9 og 15:10.
Fasit til kryssordet, kopieringsoriginal 15:8:
1. NY 2: TUNG 3: GOD 4: SNILL 5: TIDLIG 6: LANG 7: STYGG 8: SIST
9: KALD 10: DYR 11: HARD
Det hemmelige ordet er: YNDLINGSDYR

Litteratur

Video

Bl.a. litt om uvanlige kjæledyr (slange og øgle):

Nordiske barneprogram, Sveriges bidrag: Emilie
Døves video 1996

Bøker

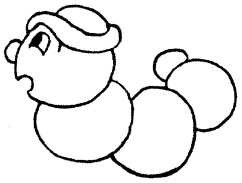
Om kjæledyr:

Boie, Kirsten: King-Kong, kjærlighetssvinet
N.W. Damm & Søn a.s. 1996

Skote, Inger: Godnatt kompis
H. Aschehoug & Co. 1991

Scheen, Kjersti: Nattkatten
N.W. Damm & Søn a.s. 1998

Hvilket dyr er dette?

1. Dette dyret har ingen bein.
   Det kan være giftig.
   Det er flest slike dyr i varme land. En _____

2. Den har flotte farger.
   Den legger bitte små egg.
   Vi kan ha den i en bolle med vann. En _____

3. Vi kan sitte på den.
   Den er stor.
   Den spiser gress.
   Den kan dra tunge lass. En _____

4. Den har myk pels.
   Den har lang hale.
   Den fanger mus. En _____

5. Den har myk pels.
   Den hopper omkring.
   Den liker gulrøtter. En _____

6. Den har to bein.
   Den har fine farger.
   Den kan herme ord. En _____

7. Dette er menneskets beste venn.
   Den elsker kjøttbein.
   Den viser at den er glad med halen. En _____

8. Den er større enn en mus.
   Den spiser alt mulig.
   Den har sterke tenner. En _____

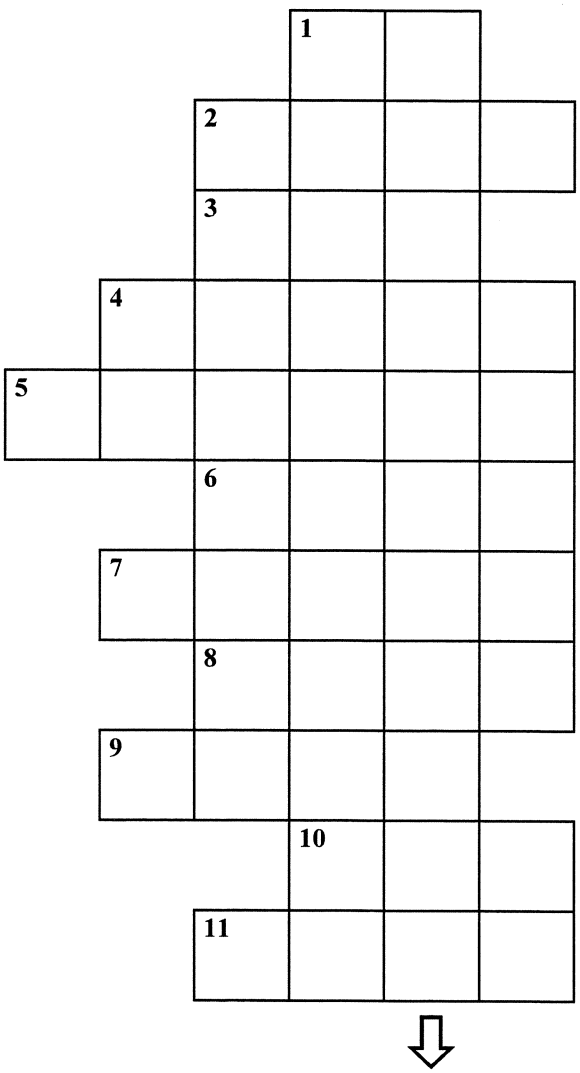
hest	kanin	rotte	hund	slange	katt	gullfisk	papegøye

Skriv navnet ditt her: _____

Kryssord

Kan du finne det hemmelige ordet?

I kryssord bruker du store bokstaver.

Det hemmelige ordet er: _____

1. ikke gammel
2. ikke lett
3. ikke vond
4. ikke slem
5. ikke sent
6. ikke kort
7. ikke pen
8. ikke først
9. ikke varm
10. ikke billig
11. ikke myk

Skriv navnet ditt her: _____

Når spørsmålet begynner med hvorfor, begynner svaret ofte med fordi.
Skriv svar.

Hvorfor ville Emma ta med Orvar på skolen?

Fordi _____

Hvorfor gjemte hun Orvar under pultlokket?

_____

Hvorfor måtte Emma bli med audioteknikeren ut av klasserommet?

_____

Hvorfor tror du Emma måtte ha ny ørepropp?
(Du husker vel hva som skjedde med høreapparatet hennes hjemme?)

_____

Hvorfor åpnet læreren pultlokket?

_____

Hvorfor hoppet læreren opp på en stol?

_____

Hvorfor hentet Calle en papirkurv?

_____

Hvorfor ble Emma så forbauset da hun kom inn i klasserommet igjen?

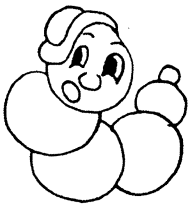
_____

Hvorfor vil Orvar aldri bli med på skolen igjen?

_____

Skriv navnet ditt her: _____

Har du et yndlingsdyr?
Eller drømmer du om å få et dyr?
Tegn dyret her, og fargelegg tegningen din.

Fortell om yndlingsdyret ditt:

Skriv navnet ditt her: _____

Teksten i leseboka:

BUSSTUREN

Hver torsdag øver vi teater i døveforeningen. Det er gøy,
men i dag er det noe som er enda morsommere.
Vil du vite hva det er?
Jo, Per skal overnatte hos meg, og etter teaterøvingen skal
vi reise hjem med buss helt på egen hånd!
Nå står vi og venter på buss nummer tolv.

Per og jeg står og skravler mens vi venter. Calle er også der.
Jeg tror kanskje at han venter på moren sin.

Der kommer tolver'n. Vi går på bussen og setter oss
aller bakerst. Det er tøft å sitte i baksetet.
Bussen kjører, og vi vinker til Calle gjennom bakruta.
Det er lett å se at han er misunnelig på oss.
Vi kjører forbi kirken på venstre side av veien og posthuset
på høyre. Jeg foreslår at vi skal telle bilmerker, Volvo, Opel,
Saab og sånn.

Hvis du teller Volvoer, kan jeg telle Saaber, greit? foreslår jeg.
Først kommer det noen andre biler, og så kommer det en Saab.
Litt etter kommer det en Saab til, og senere enda en.
- Oj! Per, se! En Porsche! Stilig!

Jeg fortsetter med å telle biler en stund. Men så prikker Per
meg på skulderen.
- Bussen har stått stille så lenge, sier han. Merkelig! Hvorfor
kjører den ikke?
- Kanskje vi venter på noen.....eller kanskje vi skal bytte sjåfør
eller ...Blås i det!
Jeg fortsetter med å telle biler.
- Men bussen er tom, sier Per. Det er jo ikke et menneske igjen
her, bare oss to.
Da ser jeg det også. Det er bare Per og jeg som er igjen i bussen.
Det var da rart!

Sjåføren kommer bakover mot oss. Han sier noe, og vi prøver å oppfatte hva det er.
Jeg viser ham at vi ikke hører, men bussjåføren bare fortsetter å prate. Per og jeg ser på hverandre. Vi forstår ikke hva han sier.
Per viser sjåføren at han må vente. Så tar han en papirlapp og en blyant opp fra veska si og skriver: *Vi er døve.*
Han gir lappen til sjåføren.

Sjåføren leser lappen, nikker og smiler. Så skriver han noe på baksiden og gir lappen tilbake til Per.
Jeg forstår ikke det som står der, men heldigvis kan jo Per både lese og skrive.
Per leser lappen og forklarer meg at dette er en ekstrabuss og at den stopper her. Derfor må vi gå av nå.
Per tar opp en ny papirlapp og skriver noe på den.
- Jeg har skrevet: *Vi bor i Hallonvägen 5.* Er det riktig? spør han.
- Ja, det er riktig, svarer jeg.

Sjåføren leser beskjeden, nikker og skriver noe.
Per leser og forklarer meg at vi må bytte til buss nummer 8. Den stopper rett bak oss. Vi takker sjåføren, tar tingene våre, går ut av bussen og bort til holdeplassen. Der står vi og venter litt.

Så kommer åtter'n. Vi går på bussen, og den kjører.
Men - bussen stopper ikke på holdeplassen til tolver'n like ved der jeg bor. Den fortsetter bare å kjøre helt til enden av veien.
Da blir vi litt nervøse.
Endelig stopper den, og vi kan gå av. Så må vi gå hele veien tilbake for å komme hjem. Ja, ja, ikke noe å gjøre med det.

Far står i vinduet og ser etter oss. Han regner med at vi skal komme med tolver'n. Han ser urolig ut. Så oppdager han at vi kommer fra den andre kanten.
- Å, kom dere med åtter'n? spør han forbauset. Javel!
Jeg begynner ivrig å fortelle om alt som har skjedd, men far stopper meg.
-Vent! sier han. Du kan fortelle alt når du er kommet inn.

Innhold og tegnspråk

Dette kapitlet er langt og kan derfor deles, f.eks. ved bildet av bussjåføren. Dermed kan elevene få tid til å fundere over hva sjåføren vil si eller gjøre. Hovedtemaet i kapitlet dreier seg om kommunikasjon mellom døve og hørende, og hvordan begge parter har nytte av å kunne lese og skrive.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** SELV**
...og etter teaterøvingen skal vi reise hjem med buss helt på egen hånd.
La elevene komme med eksempler på noe de har klart helt på egen hånd.

*** Gjentagelse av tegn som uttrykk for varighet**
VENTE
SKRAVLE
Samtal med elevene om hva Per og Adam gjør mens de står på bussholdeplassen, og om de må vente lenge. (Spol evt. videoen tilbake til denne setningen.)

*** BUSS (proform)**
Se på håndform og bevegelse/stopp.

*** VI**
Vi går på bussen og setter oss aller bakerst.
Her bruker formidleren to fingre på hver hånd i parallell bevegelse (beina som beveger seg).

*** Lokalisasjon/endring av synsvinkel**
Vi vinker til Calle gjennom bakruta.
Se på hvordan formidleren lokaliserer Calle bak bussen ved blikkretning og håndretning (vinker bakover).
Calles blikkretning viser at de to andre guttene er foran og høyere plassert enn ham (de sitter i bussen).
Guttenes blikkretning viser at de kjører forbi kirken på venstre side av veien og posthuset på høyre side.

*** Bilmerker**
Her bruker formidleren første bokstav i bilmerket og uttaler navnet med tydelige munnbevegelser. Kjenner elevene andre tegn for disse bilmerkene eller tegn for andre bilmerker?

*** Porsche**
Se på hvordan Porschen beskrives. Kan elevene beskrive andre biler i luksusklassen?

*** Endring av synsvinkel**
Se på samtalen mellom de to guttene. Adam blir prikket på skulderen, han snur seg mor Per, Per snakker (endring av synsvinkel), Adam svarer (endring av synsvinkel) osv.
La en elev gjenta samtalen.

*** LENGE**
Bussen har stått stille så lenge, sier han.
Situasjoner der en kan bruke tegnet LENGE vil elevene sikkert også ha andre eksempler på.

*** BUSSEN-ER-TOM-FOR-FOLK**
Se på håndform/bevegelse og munnstilling.
I hvilke andre situasjoner vil elevene bruke dette tegnet?

*** SJÅFØREN KOMMER-BAKOVER-MOT-OSS**
Pekefinger på høyre hånd beveges mot formidleren; sjåføren sees fra guttenes synsvinkel.
Legg merke til blikkretningen: Etter hvert som sjåføren kommer nærmere, heves blikket høyere.

*** PRØVER-Å-OPPFATTE**
SER-PÅ-HVERANDRE
Pekefinger og langfinger på begge hender representerer guttenes blikk. Ansikt, øyne og kropp uttrykker anstrengelse (prøver å oppfatte) og at de ikke forstår (Vi forstår ikke hva han sier).

La elevene prøve å uttrykke dette:
* To barn har oppdaget noe spennende i vannet. Nå ligger de på magen på bryggekanten og prøver å finne ut hva det er.
* Det er natt. Morten våkner og titter ut av vinduet. Han oppdager en stor, fin stjerne som han blir stående og se på.

Kanskje kan elevene finne på en fortsettelse på disse situasjonsbeskrivelsene, der de lar håndformen (to fingre) representere personenes blikk.

*** ADAM/JEG**
Et par steder i teksten brukes ADAM i steden for JEG. Dette er en språklig glipp.

*** LIKE-BAK/LIKE VED**
...buss nummer 8. Den stopper like bak her.
...like ved der jeg bor.
Se på håndform, bevegelse, bevegelsesretning og munn.
Kan elevene finne eksempler der de vil bruke dette tegnet?

Norsk

Som nevnt tidligere kan det være en fordel å dele teksten i dette kapitlet i to leksjoner. Da blir det også bedre tid til å konsentrere seg om beskjedene sjåføren og Per skriver til hverandre.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** enda morsommere**
Tegnspråk: MER MORSOMT

*** overnatte**
Del opp ordet og samtal om hva det betyr. (Tegnspråk: SOVE)

*** på egen hånd**
...og etter teaterøvingen skal vi reise hjem helt på egen hånd.
Et eksempel på et fast uttrykk som det ikke er lett å forstå ved å se på de enkelte ordene uttrykket består av. Men det kan være morsomt å prøve om det går an å ta dette bokstavelig, å reise på sin egen hånd.
Husker elevene hvordan Adam og Per skulle komme seg hjem etter teaterøvingen?
Hvordan ble på egen hånd uttrykt på tegnspråk?

*** Entall/flertall (muntlig form)**
Volvo, Saab
Hvorfor står det Volvoer og Saaber?

*** lenge**
Bussen har stått stille så lenge, sier han.
Husker elevene tegnet som ble brukt i denne sammenhengen?

*** Blås i det!**
Et eksempel på et fast uttrykk på norsk. Hvordan ble dette uttrykt på tegnspråk?

*** tolver'n / åtter'n**
Elevene kjenner sikkert igjen tallet tolv og åtte. Forklar at dette er en muntlig måte å uttrykke buss nummer tolv og buss nummer åtte på.

*** Jeg viser ham at vi ikke hører,....**
Hva gjør Adam for å vise at de ikke hører?

*** gå av (bussen)**
Hvordan uttrykkes dette på videoen?

*** like bak / like ved**
Den stopper like bak her. .....like ved der jeg bor.
Repeter evt. det som ble tatt opp i tegnspråktimen.

Forslag til supplerende aktiviteter

Samtale

En naturlig oppfølging av dette kapitlet er å samtale om kommunikasjon mellom døve og hørende personer som ikke kan tegnspråk.

* Hva gjør dere når dere møter en hørende person som ikke kan tegnspråk?
* Har dere prøvd å skrive lapper slik som Per gjorde?
* Hva tror dere Adam hadde gjort hvis ikke Per hadde vært med?
* Hva gjør dere hvis dere vil kjøpe en is i en kiosk der det ikke er selvbetjening?
* Hva gjør dere hvis dere f.eks er hos legen?
* Har dere forslag til hvordan dere vil kommunisere med en hørende person som ikke kan tegn?

Tegnspråk

«Naturlige tegn»

Det er viktig for elevene å kjenne til brukbare strategier for kommunikasjon med hørende personer som ikke kan tegnspråk. Formgjengivende og bevegelsesgjengivende tegn vil kunne oppfattes av en ikke-tegnspråkkyndig person. Det er imidlertid ikke innlysende at elever i småskolen er bevisste på hvilke tegn det er best å bruke i en slik situasjon.
Spør elevene om de tror at en person som ikke kan tegnspråk ville forstå noen av disse tegnene:

* SPISE-MED-KNIV-OG-GAFFEL
* DRIKKE-AV-GLASS
* KJØRE-BIL
* HUS
* BALL
* SVØMME

Men hva med disse tegnene?

* LENGE (som ble brukt i dette kapitlet)
* TOALETT
* KOMPLISERT
* KJÆRESTE

Spill situasjoner med elevene. Lat som du ikke kan et eneste tegn. La elevene forklare (uten å bruke tegnspråk):

*- at fotballen er havnet på taket på huset ditt
*- at de er tørste og gjerne vil ha noe å drikke
*- at de har lyst til å sykle en tur med deg

Norsk

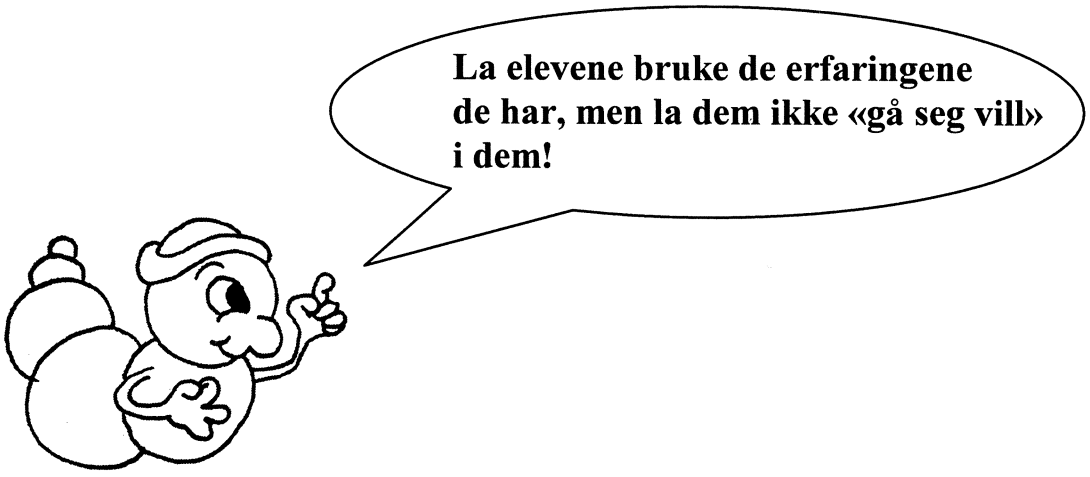
Innholdet i dette kapitlet gir en god anledning til å innføre en «samtalebok» mellom læreren og den enkelte elev.
I begynnelsen kan dette være en lek, der læreren later som han/hun ikke kan tegnspråk, og at det derfor er nødvendig å skrive til hverandre.
Samtaleboka kan være nyttig på flere måter. Den gir skrivetrening og kan fungere som en forberedelse til å bruke teksttelefon. Den kan også bli en hyggelig og litt hemmelig kontaktbok mellom eleven og læreren, der en kan ta opp noe som har skjedd i løpet av dagen.
Små tegninger mellom ordene vil kunne hjelpe eleven med å komme i gang.
Boka kan tas fram når eleven har noen minutter til overs, enten det er etter at norskoppgaver eller matematikkoppgaver er gjort.

Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 16:8, 16:9 og 16:10.

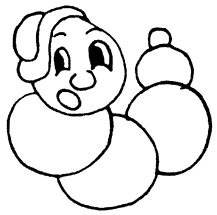
Litteratur

Bok

Om å klare seg selv i ulike situasjoner:
Peterson, Hans: Morten alene i Paris
N.W. Damm & Søn 1986

Beskjeder

Skriv og fortell at du er døv.

Skriv og fortell hva du heter, adressen din og telefon-nummeret ditt.

Skriv hva skolen din heter.

Hvilke bilmerker kjenner du?

_____

_____

_____

_____

_____

Tegn den bilen du liker best.

Skriv navnet ditt her: _____

Huff, for et rot!
Kan du ordne ordene?

overnatte Per Adam hos skal

_____

buss de med skal hjem reise tolv nummer

_____

være Calle ikke skal med

_____

kan tegnspråk ikke bussjåføren

_____

en skrive Per lapp til må bussjåføren

_____

bytte til guttene buss må åtte nummer

_____

forbi 5 kjører Hallonvägen bussen

_____

står og i vinduet ser far guttene etter

_____

blir når han hjem glad kommer guttene

_____

Skriv navnet ditt her: _____

Teksten i lseboka:

ADAMS TEKSTTELEFON

Både Adam og Hanna liker å bruke teksttelefonen, men Hanna er ikke så flink til å skrive enda.
Når det ringer og lampa blinker, styrter Hanna bort til telefonen og skriver: HANNA HER* (* betyr KOM)
Så må hun løpe for å hente mor, for Hanna kan ikke lese.
Hun er jo bare tre år.

Hvis det er Adam som ringer, skjønner mor med en gang hvem det er. Adam skriver nemlig alltid KOM til slutt.
Han vet at han skal skrive * når han er ferdig, men han synes det er morsomt å skrive KOM. Det føles nesten som å hoppe opp og ned i en trapp.
Noen ganger er det Adam som kommer først til telefonen.
Han er nysgjerrig på hvem det er som ringer. Av og til er det fars kamerat Bengt eller mors venninne Ylva. De vil aldri prate med Adam.
Men av og til er det bestemor som ringer. Hun skriver alltid: «Hei lille venn!» og da forstår Adam med en gang at det er bestemor. Han blir kjempeglad, og så prater de lenge sammen.

En dag da Adam og Hanna sitter og prater, blinker lampa som viser at telefonen ringer. Adam styrter bort for å se hvem det er som ringer. Han trykker på LINJE-knappen.
Så skriver han: ADAM HER. KOM.
Da kommer det på skjermen: Hei lille venn!
Jippi!! Det er bestemor!
Adam leser for Hanna etter hvert som de skriver .....

ADAM HER. KOM
Hei, lille venn. Det er bestemor.*
HEI BESTEMOR. KOM
Hvordan har du det?*
BRA!!!!KOM
Går det bra på skolen?*
JAAAAAAAAAAA. KAN JEG SOVE
HOS DEG PÅ LØRDAG. KOM
Ja, det kan du. Det er hyggelig.
Har du spurt mor og far?*
NEI, VENT LITT....
FAR SIER OK. KOM
Fint. Da sees vi på lørdag. Du kan komme til middag. Pannekaker!
Hils mor, far og Hanna! Skal hilse fra bestefar. Klem og slutt.**
HEI HEI KLEM OG SL**

Adam tenker: Å være hos bestemor og spise pannekaker, det er det beste jeg vet!

Innhold og tegnspråk

Kapitlet handler om hvordan en bruker teksttelefon og viser et eksempel på en samtale. Bestemoren tar seg tid til å snakke med Adam, og på den måten gir hun ham glede av å bruke skriftspråket som kommunikasjonsmiddel.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** TEKSTTELEFON**
Kan elevene andre tegn? (F.eks. håndform som telefon, plassering ved øret, fingrene beveges som ved skriving på maskin.)

*** LAMPA-BLINKER (telefonen ringer)**
Hvordan vet elevene når det er telefonen som ringer og når noen ringer på døra hjemme? Hvor er lysblinkanlegget plassert?

***STYRTER/LØPER(bort til telefonen)**
Hva gjør Hanna når telefonen ringer? Bruker elevene samme tegn som formidleren?

*** TRE-ÅR (flermorfemisk tegn)**
Spør elevene hvor gammel Hanna er, og se hvordan de uttrykker TRE ÅR.
Se evt. på hvordan formidleren uttrykker dette.

*** SKRIVE (på tastatur)**
Tegnet modifiseres etter personens skriveferdighet. Legg merke til at Adam skriver med en finger på hver hånd. (Og tunga i munnviken....)

*** STJERNE-TAST**
Hva markerer stjernen når en samtaler med noen på teksttelefon? Hvorfor bruker ikke Adam stjernetasten?

*** HVEM**
Han er nysgjerrig på hvem det er som ringer.
Han vil se hvem det er som ringer.
I disse ytringene er den manuelle delen av tegnet HVEM ulik, munnstillingen er lik.

*** ALDRI**
Legg merke til den ikke-manuelle delen av tegnet, hoderisting.

*** LENGE**
Spør om bestemor og Adam pleier å prate sammen bare en kort stund. Se om elevene svarer med tegnet LENGE.

*** Lokalisasjon ved kroppsholdning og blikkretning**
Adam forteller det som står på skjermen til Hanna. Hanna er lokalisert til venstre og litt lavere enn Adam.
Når Adam spør faren om å få overnatte hos besteforeldrene, er faren lokalisert foran og et stykke unna Adam.

*** Hvordan har du det?**
Se på hvordan Adam oversetter dette spørsmålet til tegnspråk for Hanna.

*** SOVE-HOS**
Formidleren bruker tegnet HOS manuelt, men sier med munnen SOVE-HOS. Har elevene oppfattet hva Adam spør om?

*** HILSE TIL/HILSE FRA**
Hva legger elevene i disse uttrykkene?

*** PLUSS**
Når Adam ramser opp hvem han skal hilse til, sier han MOR, FAR PLUSS DEG HANNA.

*** DET-BESTE-JEG-VET**
Se på intensiteten i tegnet.

Norsk

Når temaet i dette kapitlet er bruk av teksttelefon, er det i norsktimen naturlig å fokusere på den teksten som står på skjermen.
En del av det som skjer under samtalen med mellom Adam og bestemoren, for eksempel at Adam snakker med Hanna og faren, er ikke tatt med i den norske teksten.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** KOM eller ***

Hva betyr egentlig KOM i denne sammenhengen? Er * en bokstav?

*** Store og små bokstaver**

Legg merke til at Adam skriver med store bokstaver. Samtal om at dette er helt greit og faktisk ganske smart. Da slipper en jo å bytte mellom store og små bokstaver og sparer tid. (En liten ulempe er at det kan være vanskelig å skille mellom navn og andre ord.)
Spør elevene om hvordan en vet at det er en ny setning når det bare brukes store bokstaver. For bestemoren er det naturlig å bruke både små og store bokstaver.

*** Svare på teksttelefon**

Adam skriver ADAM HER når han tar telefonen, en helt vanlig måte å svare en teksttelefon-oppringing på. Bestemor bruker en hel setning: Det er bestemor.
Adam bruker altså «teksttelefon-språk» og bestemor bruker vanlig skriftspråk.
Spør elevene hva de tror grunnen kan være til dette.

*** Markering av følelser/nyanser**

Adam svarer BRA!!!!!! når bestemor spør ham hvordan han har det og
JAAAAAAAAAAAAA når hun spør ham om det går bra på skolen.
Spør elevene om hva han mener når han gjør dette.
Samtal om at slike forsterkninger er helt vanlig å bruke når en samtaler på teksttelefon. De brukes også i tegneserier, men mer sjelden i bøker.

*** VENT LITT.....**

Hvilken funksjon har prikkene her? Spør elevene hva de tror bestemor tenker når hun ser denne meldingen.

*** Avsluttende hilsener**

Det er viktig å avslutte samtalen på en hyggelig måte, siden det tross alt kan føles noe upersonlig å kommunisere via en skjerm.
Samtal om hva bestemor sier til Adam og hva Adam svarer helt til slutt. Hva pleier elevene å avslutte med hvis de snakker med en kamerat, mor eller far eller andre personer?

*** Hvem avslutter samtalen?**

Det er bestemor som ringer, dermed er det også hun som skal signalisere at samtalen skal avsluttes. Det gjør hun ved å skrive Klem og slutt og to stjerner. Deretter avslutter Adam.

Forslag til supplerende aktiviteter

Samtale

Teksttelefonens muligheter
Samtal om hvordan elevene bruker sin teksttelefon, og prøv å oppmuntre dem til å ringe til hverandre. De kan evt. be om litt hjelp fra en voksen hvis de synes det er veldig vanskelig å skrive selv. Hvis en elev er fraværende fra skolen noen dager, kan kanskje klassen ringe og spørre hvordan det står til, fortelle hva de arbeider med på skolen osv. Det er viktig at elevene opplever hvilke muligheter tekstelefonen gir.
Regler for bruk av teksttelefon bør en snakke med elevene om.

* En skal alltid fortelle hvem det er som ringer eller hvem det er som tar telefonen. Det er svært ubehagelig å få en anonym telefonoppringing og slett ingen morsom spøk.
* En skal alltid gi samtalepartneren mulighet til å svare. Den som har ringt og vil avslutte samtalen, bør sette et lite spørsmålstegn eller OK? etter SLUTT, for å forsikre seg om at det også er greit for den andre å avslutte.
  (Bestemoren gjør ikke det her.)

Hvis en skal ringe noen som ikke har teksttelefon, må samtalen gå via Formidlingssentralen (149). Samtal om hvordan dette foregår og om de sentralansattes taushetsplikt.

Kanskje kjenner noen av elevene også til mobiltelefon som kan sende korte beskjeder (SMS)? Eller teksttelefon der en må bruke kontantkort, f.eks. på flyplasser?

Norsk

Det går an å få til teksttelefontrening i klasserommet ved å koble to teksttelefoner eller to datamaskiner.
Hvis dette er teknisk vanskelig, kan to og to elever ha «tørrtrenings-samtaler» på papir.
La elevene øve på

* å starte en samtale
* å skrive så kort og tydelig som mulig
* å unngå å gjenta noe flere ganger for å være på den sikre siden, la den andre spørre
* å avslutte en samtale

Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 17:6 og 17:7.

Tegning

La elevene få tegne Adams lørdagsbesøk hos bestemoren.

Svar kort.

1. Har du teksttelefon hjemme? _____

2. Hvem ringer du til? _____

3. Synes du det vanskelig å bruke teksttelefon?_____

4. Pleier du å skrive * eller KOM når du er ferdig? _____

5. Hvor gammel er Hanna? _____

6. Hvilke to ord kan Hanna skrive på teksttelefonen? _____

7. Kan Hanna lese? _____

8. Hvem liker Adam å snakke med på teksttelefonen? _____

9. Hva skriver bestemor alltid først til Adam? _____

10. Når skal Adam besøke besteforeldrene sine? _____

11. Hva skal han få til middag? _____

12. Liker du pannekaker? _____

Tegn en teksttelefon.

Skriv navnet ditt her: _____

Fantasi-samtale

Tenk deg at du ringer til en god venn.
Skriv samtalen her.

_____ **her***

Teksten i leseboka:

STUDIEDAGEN

I Sverige har lærene av og til noe som heter studiedag.
Når det er studiedag, får elevene fri.
I går var det studiedag på skolen min.
Læreren min ville lære mer matematikk.
Merkelig! Hun kan da matematikk!

Jeg visste ikke riktig hva jeg skulle gjøre på fridagen, men så kom jeg på at jeg ville bli med mor på jobben. Mor arbeider på et stort forlag der det blir laget kart fra forskjellige områder i verden. Hun tegner og maler kartene, og det må hun gjøre nøyaktig.
Jeg fikk lov til å hjelpe mor med å male havet blått.
Jeg malte i vei, men så var jeg så uheldig å male tre øyer blå også. Det så ut som øyene hadde druknet!

Klokka tolv var det lunsj, og alle gikk til kantina. Der sto det bord og stoler på rekke og rad.
Mor og jeg gikk bort til et bord ved vinduet.
Gjett om jeg ble forbauset! Der satt jo kameraten til far, Bengt!
- Jobber du her? spurte jeg.
- Hei! Har vi så fin mann på besøk? sa Bengt.
Da ble jeg litt forlegen.

På forlaget jobber det rundt to hundre personer, men bare seks er døve. I lunsjen pleier de døve å sitte ved samme bord og prate. Den dagen fortalte Bengt en morsom historie, og alle lo godt. Jeg syntes det var så spennende å sitte og følge med på det de voksne pratet om.

Etter lunsj ble jeg med Bengt ned til trykkeriet. Han jobber der. Når mor har malt et kart ferdig, leveres det til Bengt for å trykkes.
I trykkeriet er det bare Bengt som er døv, alle de andre er hørende. De kan ikke tegnspråk, men de snakker veldig tydelig til Bengt, og han klarer å avlese dem.
Jeg prøvde også å oppfatte det de sa.
- Forstår du alt de sier? spurte jeg.
- Av og til går det greit, andre ganger er det veldig vanskelig. Da gidder jeg ikke å avlese mer, snur ryggen til og konsentrerer meg om arbeidet, forklarte Bengt.

Da jeg kom hjem om kvelden, fortalte jeg far alt om trykkeriet og om Bengt.
- Jasså, sa far. Kanskje du også vil jobbe på trykkeri når du blir stor, slik som Bengt?
- Nei, jeg skal bli politi! svarte jeg.

- Det er tøft å være politi, sa jeg. Da kan jeg kjøre med blålys, forfølge biler og fange tyver.
- Men hvis du fanger en tyv som ikke kan tegnspråk, hva gjør du da? spurte far.
- Det er ikke noe problem. Når jeg blir stor, har alle hørende lært tegnspråk, sa jeg.
Det trodde ikke far noe på.

Vi får vente og se. Kanskje jeg skal bli lastebilsjåfør i stedet. Da kan jeg kjøre langt av gårde, helt til Tyrkia. Og Nesrin kan være med, og så kan vi besøke bestemoren hennes.

Innhold og tegnspråk

Kapittel 18 er langt, og bør derfor deles i to eller tre leksjoner. Hele kapitlet beskrives allikevel her under ett.
Innholdsmessig består kapitlet av tre temaer:
1. Studiedagen og hva den innebærer for lærere og elever
2. Besøket på forlaget der Adams mor arbeider
3. Adams framtidsvisjoner

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** STUDIEDAG**
Hva skulle læreren gjøre? Hva skulle elevene gjøre? Har lærere i Norge noe tilsvarende? Hva har elevene gjort når det har vært planleggingsdag på skolen? Er det noen som har vært med mor eller far på jobben en slik dag?

*** USIKKER**
Jeg visste ikke riktig hva jeg skulle gjøre på fridagen min, ...
Se på tegnet formidleren bruker. Har elevene eksempler på situasjoner der de selv vil bruke dette tegnet?

*** KOMME-PÅ/FÅ EN IDÉ**
Se spesielt på de ikke-manuelle delene av tegnet, øyne, ansikt og munn.

*** FORLAG**
Forklar hva som lages på et forlag (bøker, blader, kart og annet trykt materiell). Kanskje kjenner noen av elevene til Døves Forlag A/s i Bergen? Kanskje kjenner noen også til Døves Tidsskrift, som utgis der? Vis materiell som er utgitt av Døves Forlag A/s.

*** TEGNER-NØYAKTIG, MALER-NØYAKTIG**
Både håndformer, bevegelser og mysing med øynene viser at mor må arbeide nøyaktig. Sammenlign med Adams henrykte maling med bred pensel og store bevegelser.
Men så gikk det da også galt.....

*** TRE ØYER**
Legg merke til hvordan formidleren lokaliserer de tre øyene.

*** LUNSJ**
Husker elevene tegnet fra kapittel 7, «Skolematen»? Repeter evt. tegn for ulike måltider.

*** STRØMME-TIL**
..., og alle gikk til kantina.
Elevene har sett dette tegnet også i andre sammenhenger på videoen, f.eks. at alle elevene gikk ut i friminuttet og kom inn etter friminuttet.
(Kapittel 9 «Fødselsdagsselskapet»)

*** BORD STOLER PÅ-REKKE-OG-RAD**
Også dette tegnet har vært tatt opp tidligere, i forbindelse med sengene på sovesalen på den gamle døveskolen (Kapittel 11)

*** BENGT**
Kan elevene tenke seg hvorfor Bengt har dette navnetegnet?

*** Blikkretning**
Se på avsnittet der Adam oppdager Bengt ved vindusbordet i kantina og den innledende samtalen mellom dem. Spør elevene hvordan vi kan se at Bengt sitter når han snakker til Adam.

*** BLI FORLEGEN/BLI BLYG**
VRI-SEG, RØDME
Når Bengt kaller Adam en fin mann, blir Adam forlegen og vet ikke riktig hva han skal si.
Har elevene opplevd at voksne har sagt noe for moro skyld som de er blitt forlegne over?

*** SITTE-RUNDT-ET-BORD**
Samtal om ulike måter å sitte på i forhold til hverandre, f.eks: SITTE-I-HALVSIRKEL, SITTE-PÅ-REKKE-BAK-HVERANDRE, SITTE-VED-SIDEN-AV-HVERANDRE-PÅ EN REKKE, SITTE-I-AMFISAL.

*** LO-GODT**
Verbet gjentas flere ganger for å uttrykke at de lo godt/lo mye av Bengts historie.
Diskuter ulike tegn for ulike måter å le på: FNISE, LE, LE-GODT, GAPSKRATTE.

*** FØLGE-MED-PÅ**
Jeg syntes det var så spennende å sitte og følge med på det de voksne pratet om.
Adams blikk, representert ved to fingre, flyttes fra den ene personen til den andre.

*** Blikkretning**
Se på samtalen mellom Adam og faren. Kan elevene fortelle hvem som sitter og hvem som står?

*** Biljakten**
Se på sekvensen der Adam forteller hva han skal gjøre som politimann.
Da kan jeg kjøre med blålys, forfølge biler og fange tyver.
Her representerer den ene hånden tyvens bil, den andre hånden politibilen som kjører forbi og svinger inn foran tyvens bil.
La elevene fortelle om denne biljakten eller andre situasjoner på samme måte.

Norsk

Kapitlet bør deles i to eller flere leksjoner, men også norskdelen blir her beskrevet under ett.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** i går**

Tidsleddet i går angir at dette skjedde dagen før Adam forteller historien. Elevene har sikkert erfart at i går betyr dagen før i dag i deres liv. Så enkelt blir det ikke når en leser bøker. Det Adam beskriver som i går, kan vi ikke tidfeste nøyaktig, men det er heller ikke så viktig. Det han forteller har skjedd en eller annen gang i fortiden.
I aviser kan en finne ut når noe har skjedd ved å se på datoen avisen ble gitt ut. Når det gjelder bøker, ville forfatteren ha skrevet datoen hvis dette hadde betydning for sammenhengen.
Finn ut om elevene oppfatter i går i denne teksten i forhold til nuet eller som det ubestemte tidsbegrepet FØR.

*** når**

Når det er studiedag, får elevene fri.
Når mor har malt et kart ferdig, leveres det til Bengt for å trykkes.

Tidskonjunksjonen når brukes i denne sammenhengen om noe som skjer fast, og kan erstattes med hver gang.
Når jeg blir stor, har alle hørende lært tegnspråk, sa jeg.
Når brukes her om framtid, om Adam som voksen person. (Tegnspråk: SENERE)

*** være usikker/i tvil**

Jeg visste ikke riktig hva jeg skulle gjøre på fridagen,...
Elevene kjenner kanskje igjen ordet riktig, men sannsynligvis i en helt annen betydning enn her.
Sett ring rundt de tre ordene, og forklar at disse tre ordene betyr å være usikker/i tvil.
Se evt. på hvordan dette blir yttrykt på videoen.

*** kom på**

.., men så kom jeg på at jeg ville bli med mor på jobben.
Igjen: Pass på at elevene ser helheten.

*** malte i vei**

Tre ord som elevene sikkert kjenner, men som i denne kombinasjonen har en helt spesiell betydning. Uttrykket kommer godt fram på videoen.

*** på rekke og rad**

Der sto det bord og stoler på rekke og rad.
Husker noen av elevene dette uttrykket fra tidligere?

*** følge med på**
Jeg syntes det var så spennende å sitte og følge med på det de voksne pratet om.
Husk: Adam følger med med blikket.

*** avlese**
Elevene kjenner sikkert igjen ordet lese. Forklar sammenhengen mellom ordene lese og avlese.

*** Det er ikke noe problem.**
- Det er ikke noe problem. Når jeg blir stor, har alle lært tegnspråk, sa jeg.
Måten Adam uttrykker seg på på videoen viser med all tydelighet at han ikke anser den situasjonen faren skisserer som noe problem. Det er ikke noe problem ligger altså implisitt i utsagnet på tegnspråk. På norsk blir dette uttrykt med en hel setning.

Forslag til supplerende aktiviteter

Samtale

Blir vi noensinne utlært?
Adam syntes det var vanskelig å forstå at læreren ville lære mer matematikk. Dette er kanskje en tanke å spinne videre på? Er det slik at vi noen gang blir utlært?

* Hvordan var det nå egentlig med læreren til Adam, kunne hun regne?
* Hvorfor ville hun lære mer matematikk da?
* Kan en alt om matematikk når en går ut av skolen?
* Finnes det noe en kan lære så godt at det er umulig å lære noe mer om det?
* Må alle kunne like mye av alt, like mye matematikk, like mye norsk, like mye idrett? Hvorfor/Hvorfor ikke?
* Kan en lære nye ting når en er voksen?

Besøk på arbeidplasser med døve ansatte

Det er fint om klassen i denne sammenhengen kan besøke en arbeidsplass som har døve ansatte. La elevene intervjue dem om hvordan de har det på arbeidsplassen.
Diskuter hva det kan være interessant å få vite noe om og lag spørsmål sammen med elevene på forhånd. Følg opp besøket med samtale om det elevene opplevde.
Klassen kan også lage en plakat med tegninger, bilder og tekst fra besøket.

Samtale

Hva skal jeg bli når jeg blir voksen?
Alle barn har vel tanker og drømmer om hva de vil bli når de blir voksne. Ofte kan disse framtidsplanene skifte fra dag til dag.
Adam ville bli politimann, mens faren ikke trodde det var mulig siden Adam er døv.
Hvilke framtidsdrømmer har elevene? Hva innebærer ulike yrker av arbeid og ansvar?
Hvorfor er det viktig å gå på skole og få utdannelse?

Norsk/tegning

Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 18:8, 18:9, !8:10 og 18:11

Svar på spørsmålene

1. Hvor mange personer arbeider på forlaget i alt (ca.)?

_____

2. Hvor mange døve personer arbeider der?

_____

3. Hvem er Bengt?

_____

4. Hvor arbeider han?

_____

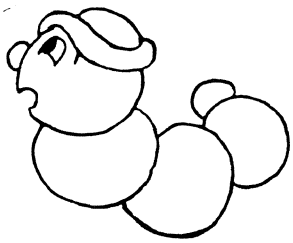
5. Hva arbeider mor med?

_____

6. Hva vil Adam arbeide med når han blir stor?

_____

_____

Skriv navnet ditt her: _____

Hva vil du arbeide med når du blir voksen?

Tegn og skriv.

Skriv navnet ditt her: _____

Sett kryss.

	riktig	feil
Når det er studiedag, må elevene arbeide alene på skolen.	☐	☐
Adams lærer ville lære mer matematikk.	☐	☐
Adam ble med mor på jobben.	☐	☐
Mor arbeider i et lite forlag.	☐	☐
Hun tegner hus og klær.	☐	☐
Adam fikk hjelpe mor med å male kart.	☐	☐
Han fikk male havet blått.	☐	☐
Han malte veldig nøye.	☐	☐
Han malte fire øyer blå også.	☐	☐
Klokka ett var det lunsj.	☐	☐
Alle de døve satt ved samme bord i kantina.	☐	☐
Etter lunsj gikk Adam og Bengt ned til trykkeriet.	☐	☐

Husker du alfabetet?
Kan du finne ut hva som står her? (A=1, B=2, C=3 osv.)

1-4-1-13 **22-9-12** **2-12-9** **16-15-12-9-20-9-13-1-14-14**

5-12-12-5-18 **12-1-19-20-5-2-9-12-19-10-29-6-28-18**

Skriv navnet ditt her: _____

Samtaler
Let i teksten i leseboka.

På trykkeriet

Adam spurte: -Forstår du alt de sier?

Hva svarte Bengt?

_____

_____

Hjemme om kvelden

Far spurte:
- Kanskje du vil jobbe på trykkeri når du blir stor, slik som Bengt?

Hva svarte Adam?

_____

Far spurte:
- Men hvis du fanger en tyv som ikke kan tegnspråk, hva gjør du da?

Hva svarte Adam?

_____

_____

Far trodde ikke noe på det. Hva sa han? (Her må du lage setningen selv.)

_____

Skriv navnet ditt her: _____

Teksten i leseboka:

ANNA ER TOLK

Mor har en kusine som heter Anna. Hun snakker flytende tegnspråk akkurat som mor. Da jeg var liten, trodde jeg at Anna var døv. Jeg ble veldig forbauset da jeg fikk vite at hun var hørende.
Anna jobber som tolk. Hun tolker på sykehus, skoler, fabrikker og mange andre steder. Av og til jobber hun på kveldene, og av og til jobber hun på søndager.

En gang da vi var hos legen, tolket Anna for mor og meg.
Vi var der fordi jeg hadde vondt i halsen.
Legen undersøkte meg. Han kikket ned i halsen min mens han pratet. Anna tolket.
- Gjør det vondt når du svelger? spurte han.
- Ja, hvis jeg spiser hardt brød, da gjør det vondt, svarte jeg.
Anna tolket til legen. Han tenkte litt og undersøkte halsen min en gang til.

Så pratet han med mor. Anna satt ved siden av og tolket.
Når legen sa noe, tolket Anna det til mor på tegnspråk.
Når mor sa noe, tolket Anna det til legen på talespråk.

Da vi var ferdige hos legen og skulle hjem, sa Anna:
- Jeg må skynde meg å gå, for jeg skal tolke et annet sted.
- Hvor da? spurte jeg nysgjerrig.
- Det kan jeg nok ikke si, for jeg har taushetsplikt. Ha det bra! sa Anna og fór av gårde.

Innhold og tegnspråk

Kapitlet handler om tolken Anna og hvordan Adam opplever en tolkesituasjon. Hensikten med å ta opp dette som tema, er å få elevene til å tenke over hvordan en bruker en tolk, noe de kommer til å oppleve mange ganger i sitt liv.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** KUSINE**
I kapittel 6, del 2, ble tegnene SØSKENBARN, FETTER og KUSINE foreslått tatt opp.
Vet elevene nå hva begrepet KUSINE betyr?

*** Tolking på søndager**
Spør elevene hvorfor Anna tolker på søndager. Hvor kan det være behov for tolking på en søndag?

*** BRUKE-SPATEL, KIKKE-NED-I-HALSEN**
Se på hvordan formidleren her har legens synsvinkel.

*** VONDT**
Hvordan vil elevene uttrykke at de har vondt i halsen, vondt i hodet osv.? Bruker de samme tegn som formidleren gjør her?

*** SVELGE**
Se på de ikke-manuelle delene (ansikt, øyne) som viser at det gjør vondt å svelge.

*** TAUSHETSPLIKT**
Samtal om dette begrepet.
Hva innebærer det at tolken har taushetsplikt? Gi konkrete eksempler.
Hvorfor er det viktig at tolken har taushetsplikt?

Taushetsplikt i forbindelse med telefonsamtaler via formidlingssentralen 149 ble foreslått tatt opp i kapittel 17.
Av andre yrkesgrupper som har taushetsplikt er leger og lærere nærliggende å nevne.

Norsk

Kapittel 19 er kort og inneholder mange ord og uttrykk som elevene har sett før.
En del tidsuttrykk kan det imidlertid være nyttig å stoppe opp ved.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** Tidsuttrykk**

1. Da jeg var liten	Da jeg var liten, trodde jeg at Anna var døv, ...
2. En gang da	En gang da mor og jeg var hos legen, ...
3. Av og til	Av og til jobber hun på kveldene og av og til på søndager.
4. Da vi var ferdige	Da vi var ferdige hos legen og skulle gå hjem, sa Anna:...

På tegnspråk innledes de to første eksemplene med tegnet FØR.
1. FØR LITEN-JEGpek
2. FØR
3. Tegnet AV-OG-TIL kan modifiseres for å angi om noe skjer relativt ofte eller mer sjelden, slik en på talespråk betoner uttrykket på forskjellig måte for å angi det samme.
4. LEGE FERDIG

*** snakke flytende tegnspråk**

Husker elevene tegnet for dette begrepet?
(Tegnet ble presentert i kapittel 3, i presentasjonen av læreren.)

*** hun var døv/hun var hørende**

Da jeg var liten, trodde jeg at hun var døv.
Legg merke til at manuelt vises DØV og peking mot der Anna er lokalisert, munnen viser DØV.

...jeg ble veldig forbauset da jeg fikk vite at hun var hørende.
Se eksemplet ovenfor.

*** Substantiv og verb**

Det er ofte vanskelig å skille mellom disse to ordklassene, spesielt der det ene ordet er avledet av det andre.
Se på ordene tolk og tolke. Samtal om forskjellen.
Andre eksempler: jobb/jobbe, baker/bake, lærer/lære, rop/rope, fisk/fiske osv.
Igjen må betydningen av å se ordene i sin sammenheng understrekes.

Forslag til supplerende aktiviteter

Samtale

Hensikten med dette kapitlet er å vekke elevenes interesse for tolking og tolkens rolle. Nivået på samtalen vil avhenge av i hvilken grad elevene har erfaring med å bruke tolk. Kanskje vil noen av følgende spørsmål komme fra elevene selv, kanskje må læreren stille spørsmålene:

* Når kan en bruke en tolk?
* Hvem kan bruke tolk? Kan barn bruke tolk?
* Hvem hadde bruk for tolk da Adam var hos legen? Var det bare Adam, eller bare mor eller bare legen? Eller var det alle tre?
* Hvordan får en tak i en tolk?
* Får en tolk lønn? Hvem betaler den?
* Hva gjør dere når dere skal til legen, hvem tolker da?
* Hva gjør vi her på skolen hvis vi får besøk av noen som ikke kan tegnspråk? Hvem tolker da?
* Hva gjør dere hjemme hvis dere får besøk av noen som ikke kan tegnspråk? Hvem tolker?
* Hvorfor har ikke tolken lov til å fortelle hvor og for hvem han/hun har tolket eller skal tolke?

Intervju

Inviter en tolk til klassen og la elevene intervjue ham/henne om det å tolke. Lag spørsmål sammen med elevene på forhånd. Kanskje kan noen av spørsmålene ovenfor brukes?

Besøk på tolkesentralen

Hvis det finnes en tolkesentral i nærheten, kan det være lærerikt å ta en tur dit. Bestill tolk til besøket. Det er nyttig for elevene av og til å oppleve en «ordentlig» tolk. Dessuten får læreren lov til å være lærer og unngår den kunstige dobbeltrollen.
Selv om det er stor mangel på tolker, vil kanskje tolkesentralen kunne prioritere et klassebesøk når målet er å gjøre elevene til bevisste tolkebrukerer.

Norsk

Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 19:5 og 19:6.

Substantiv eller verb?
Sett inn riktig ord.

tolk / tolker

Anna _____ på sykehus, skoler, fabrikker og mange andre steder.

Hun er _____.

jobb / jobber

Far er på _____ fem dager i uka, men på lørdag og søndag

_____ han ikke.

fisk / fisker

Mor står ved elva og _____, men hun får ingen _____.

lærer / lære

Adams _____ ville _____ mer matematikk på studiedagen.

Hemmelige setninger

1-4-1-13 22-1-18 8-15-19 12-5-7-5-14.

1-14-14-1 22-1-18 13-5-4 19-15-13 20-15-12-11.

Skriv navnet ditt her: _____

Sett inn ordene som mangler.
Klarer du noen uten å se i leseboka?

ANNA ER TOLK

Mor har en _____ som heter Anna. Hun snakker flytende _____ akkurat som mor. Da jeg var liten, trodde jeg at Anna var _____. Jeg ble veldig forbauset da jeg fikk vite at hun var _____.

Anna jobber som _____. Hun tolker på _____, skoler, fabrikker og mange andre steder.

Av og til jobber hun på kveldene og av og til på _____.

En gang da mor og jeg var hos _____, var Anna med som tolk. Vi var der fordi jeg hadde vondt i _____.

Legen _____ meg. Han _____ ned i halsen min mens han pratet. _____ tolket.

- Gjør det vondt når du _____? spurte han.

- Ja, hvis jeg spiser hardt brød og sånn, da gjør det _____, svarte jeg.

Har du hatt vondt i halsen noen gang? _____

Hvis ja, hva spiste du da? _____

Skriv navnet ditt her:_____

Teksten i leseboka:

BLUPP KOMMER TILBAKE

Plutselig lyner det i ett sett så hele rommet blir lyst som om dagen! Og der, midt på gulvet, dukker det opp en liten, grønn mann! Hvem tror du det er?
Riktig, det er Blupp!
- Vil du bli med meg til månen? spør han.
- Ja! svarer jeg.

Blupp tar meg i hånda. Vi flyr ut gjennom vinduet og høyere og høyere opp. Husene under oss blir mindre og mindre. Jorda blir mindre og mindre. Vi flyr ut i det mørke verdensrommet. Det vrimler av stjerner. Fantastisk!

Månen kommer nærmere og nærmere. Nå lander vi! BUMS!
Jeg titter meg rundt. Det er jo små, grønne menn på alle kanter! Og alle sammen ser helt like ut!
De grønne mennene kommer stormende mot meg. De klatrer opp på meg. En biter meg i tåa, noen drar meg i håret og en kryper inn i øret mitt. De kravler og kryper over hele meg!

Det er forferdelig ekkelt!
Jeg prøver å feie dem av meg med hendene.
Og jorda som er så langt unna! Jeg vil hjem! Men hvor er Blupp? Han er borte!
- Hvor er min Blupp? spør jeg.
- Her! Det er jeg som er Blupp! sier en.
- Her! Det er jeg som er Blupp! sier en annen.
- Nei, nei! Hvor er **min** Blupp? roper jeg.

- Her! Her! Her! Det er jeg som er Blupp! roper alle i kor.
Jeg blir helt forvirret.
- Men hvor er **min egen** Blupp? spør jeg fortvilet. Jeg vil hjem!
- Men så hopp da vel! sier en liten, grønn mann som har bitt seg fast i tåa mi.
- Ja! Hopp! Hopp! sier en annen også.
Javel, jeg får prøve da.
Jeg hopper.....

.....og flyr avgårde!
I stor fart suser jeg gjennom verdensrommet.
Jorda ser ut som en liten ball som blir større og større.
Husene kommer nærmere og nærmere.
- Hjelp! Jeg kan ikke bremse! Jeg tør ikke se! Nå kræsjer jeg!

Au! Jeg tør nesten ikke å åpne øynene.
Men hvorfor ligger jeg her på gulvet?
Vet **du** hvorfor?

Innhold og tegnspråk

I dette kapitlet får vi et gjensyn med Blupp, den lille, grønne mannen fra månen. Denne gangen dukker han opp i et mareritt. I teksten sies det imidlertid ikke direkte at dette dreier seg om en drøm. Elevene må selv dra den slutningen etter å ha sett det aller siste avsnittet der Adam våkner opp på gulvet ved siden av sengen sin.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** LYSER-OPP**
Se hvordan formidleren viser at rommet blir lyst gang på gang.

*** Synsvinkel/blikkretning**
Adam ser på skrå ned mot den lille mannen på gulvet, Blupp ser opp når han snakker til Adam.

*** HUSKER-DU?**
Se på tegnet formidleren bruker. Ville elevene uttrykt seg på samme måte, eller ville de brukt et annet tegn? Finn synonymet.

*** BLIR-MINDRE-OG-MINDRE / BLIR-STØRRE-OG-STØRRE**
Hvordan ser husene ut etter hvert som Adam og Blupp flyr oppover? Og hvordan ser jorda ut? Hvordan ser månen ut når de nærmer seg den?
La elevene formidle dette.

*** NÆRMERE-OG-NÆRMERE**
Er det månen som kommer nærmere, eller ser det bare slik ut?

*** FANTASTISK**
Formidleren bruker tegnet FANTASTISK. Se også på formilderens ansikt under hele beskrivelsen av «flyturen». Det understreker hvilken fantastisk opplevelse Adam har.

*** KOMMER-STORMENDE-MOT-MEG**
Dette formidles fra jeg-personen Adams synsvinkel. Se spesielt på Adams blikkretning (ned), de grønne mennene er små.

*** OVER-HELE-MEG**
De kravler og kryper over hele meg.
Spør elevene om de grønne mennene bare kryper opp i Adams hår.
Hvordan uttrykker elevene at de kravler over hele ham?

*** SUSE-AVGÅRDE-I-STOR-FART**
Se på hvordan formidleren viser at Adam farer gjennom verdensrommet, at lufta suser rundt ørene på ham.

Norsk

Selv om dette kapitlet strekker seg over ni sider, er det ikke mye tekst på hver side. Mange av ordene gjentas dessuten flere ganger. Hele fortellingen kan med fordel leses under ett, siden det heller ikke er naturlig å dele den innholdsmessig.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** Utropstegn**
I teksten er det svært mange utropstegn. Tidligere er utropstegn tatt opp i forbindelse med direkte utsagn. Her er det imidlertid mest brukt for å understreke det dramatiske i fortellingen.

*** verdensrommet**
- et begrep som antagelig bør forklares.

*** bli mindre og mindre / større og større / komme nærmere og nærmere**
Husene under oss blir mindre og mindre.
Jorda blir mindre og mindre.
Månen kommer nærmere og nærmere.
Husker elevene hvordan dette ble uttrykt på tegnspråk?

*** forferdelig ekkelt**
På tegnspråk er det de ikke-manuelle delene av tegnet som forsterker EKKELT. På norsk er det forferdelig som forsterker ekkelt.

*** Jeg prøver å feie dem av med hendene.**
På tegnspråk gjentas hovedverbet FEIE. At dette skjer med hendene ligger implisitt i utføringen av handlingen.

*** rope i kor**
Her! Her! Her! Det er jeg som er Blupp! roper all i kor.
Å si eller rope noe i kor er et billedlig uttrykk som døve barn neppe vil assosiere noe med. Se hvordan setningen blir uttrykt på videoen.

*** spør fortvilet**
- Men hvor er **min egen** Blupp? spør jeg fortvilet.
Igjen må elevene minnes på å se helheten. Hvordan blir spørsmålet stilt når Adam er fortvilet? Hvordan ser han ut i ansiktet da?

*** Jeg tør ikke se!**
Se hvordan formidleren på videoen kniper øynene sammen.

*** Au!**
På tegnspråk bruker formidleren tegnet VONDT I-HELE-KROPPEN.

Forslag til supplerende aktiviteter

Tegnspråk / norsk

Siden kapitlet inneholder så mange utropstegn og spørsmålstegn, er det naturlig å se litt nærmere på hvilken funksjon tegnene har.
Etter å ha forklart/repetert hvordan de to tegnene brukes, kan elevene få noen konkrete oppgaver.
Læreren skriver fire setninger på tavla eller på flipover:

* et ja/nei - spørsmål
* et spørsmål som begynner med et spørreord
* en fortellende setning
* et utrop

Eksempler:

* Bor Blupp på månen?
* Hvor bor Adam?
* Adam og Blupp reiser til månen.
* Hjelp, Blupp er borte!

Læreren sier en av setningene på tegnspråk, og elevene får i oppgave å finne den tilsvarende setningen på norsk.
Etter å ha øvd på ulike setningstyper både på tegnspråk og på norsk, kan klassen bruke kortene på siden merket Kapittel 20:6. Elevene trekker ett kort etter tur og oversetter setningen til tegnspråk.

Samtale

Det elevene kanskje lurer på etter å ha sett/lest dette kapitlet, er om det var en drøm Adam hadde eller om månereisen virkelig skjedde. Noen av spørsmålene som ble foreslått tatt opp i forbindelse med kapittel 12, kan det spinnes videre på.

Ellers er drømmer et tema som elevene kan ha mange tanker om.

* Hvordan kan vi vite at Adam drømte?
* Adam drømte om sin fantasivenn. Kan en drømme om virkelige mennesker?
* Kan en drømme om noe som har skjedd i virkeligheten? La elevene gi eksempler.
* Kan drømmer være en blanding av fantasi og virkelighet? Gi eksempler.
* Finnes det både gode og dårlige/vonde drømmer?
* Hva er en god drøm? Gi eksempler.
* Hva er en vond drøm? Gi eksempler.
* Kan en drømme uten at en husker drømmen etterpå?
* Drømmer voksne?
* Tror dere det finnes noen som aldri drømmer?
* Kan en drømme når en er våken?

Maling / tegnspråk

La elevene male en tegneserie om en drøm de har hatt. Bildene kan brukes som utgangspunkt for formidling på tegnspråk. Bruk evt. videokamera, slik at elevene kan få se seg selv etterpå.
Husk evalueringsreglene: Alltid det positive først, så konkrete forslag til forbedringer.

Tegnspråk/norsk

Det norske ordet flyr kan på tegnspråk uttrykkes på flere ulike måter etter hva som flyr og hvordan det flys.
På kopieringsoriginalene 20:7 og 20:8 er det åtte bilder som viser noe/noen som flyr. La elevene se på bildene først og uttrykke det de ser så klart og tydelig som mulig. Etterpå finner de den setningen på norsk som passer til hvert bilde.

Litteratur

Bøker

Om drømmer:

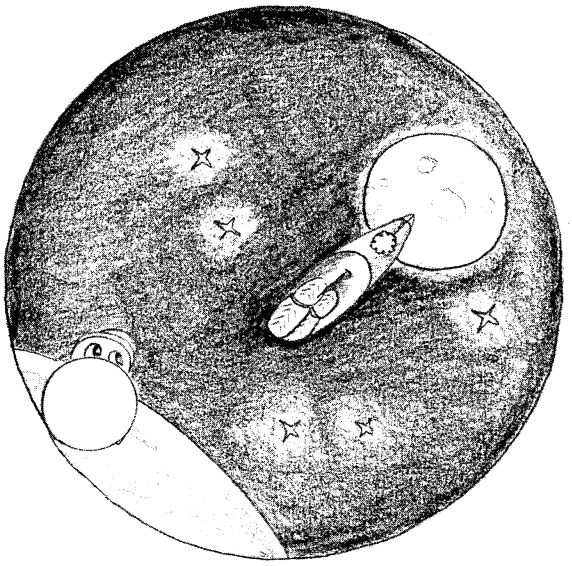
Piotrowska, Malgorzata: Oliver hos fuglene
Tiden Norsk Forlag 1993

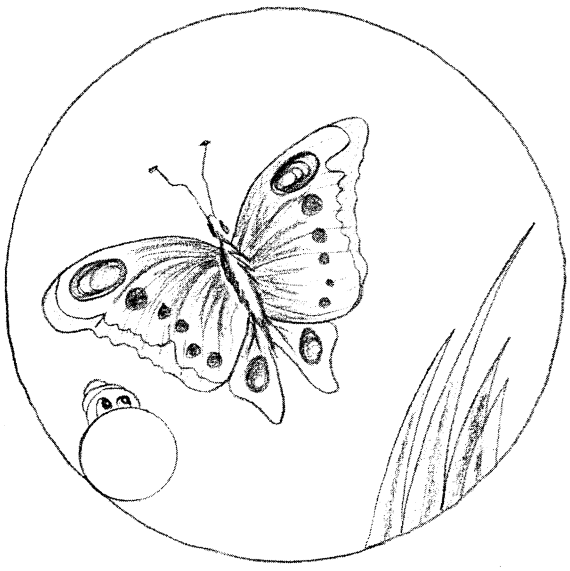
Linde; Gunnel: Midt på natta
Gyldendal Norsk Forlag A/S 1984

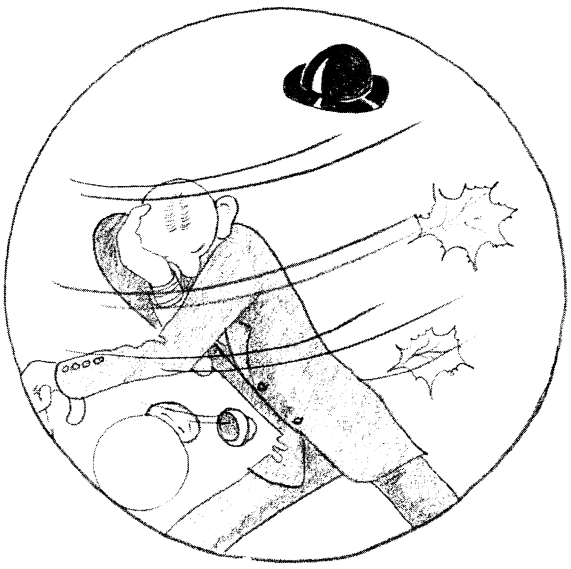
Vil du bli med till månen?	Det er Blupp!	Bor Blupp på månen?
Jeg vil være med Blupp til månen.	Hvor er Blupp?	Her! Jeg er Blupp!
Hvem bor på månen?	Jeg titter meg rundt.	Jeg vil hjem!
Jeg vil prøve å hoppe.	Hvorfor ligger jeg på gulvet?	Au!

Hvilken setning passer til bildet?
Skriv riktig nummer i den lille sirkelen.

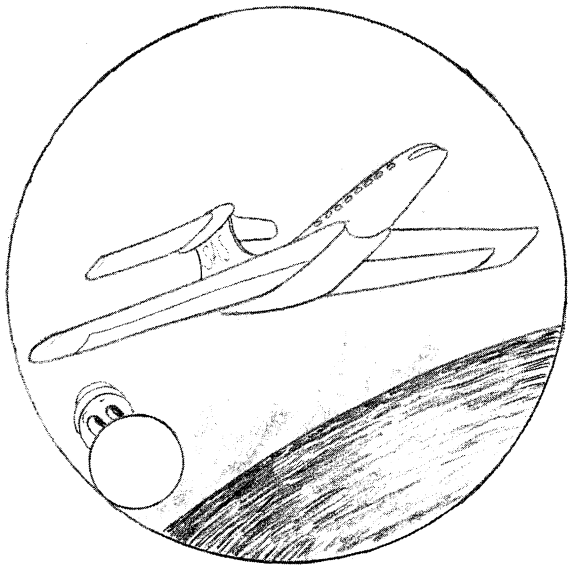
1. Adam flyr til månen.

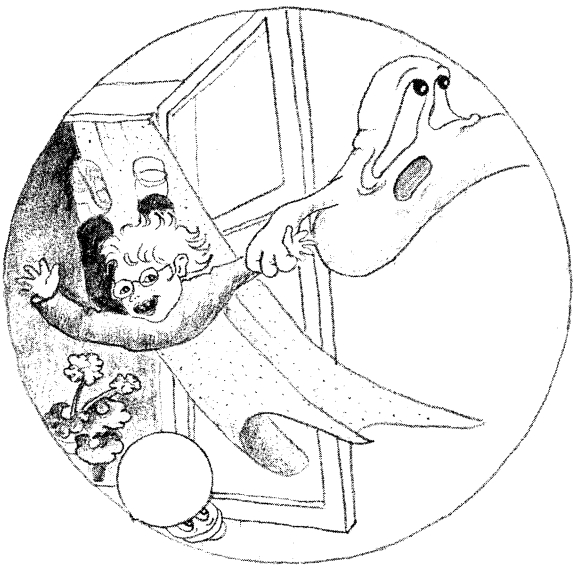
2. Sommerfuglen flyr.

3. Hatten flyr avgårde.

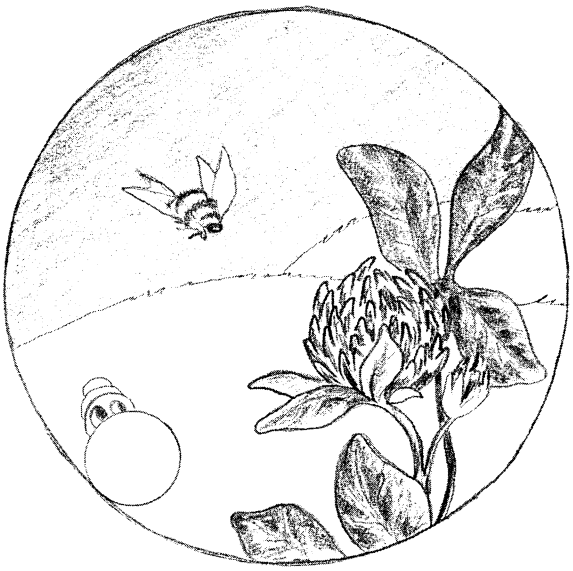
4. Brillene flyr avgårde.

Skriv navnet ditt her: _____

1. Bien flyr til blomsten.

2. Blupp og Adam flyr ut gjennom vinduet.

3. Far flyr til Amerika.

4. Pip-Larsson flyr opp i treet.

Skriv navnet ditt her: _____

Teksten i leseboka: **MAUR I BUKSENE**

Calle synes ofte at det er vanskelig å sitte stille. Læreren spøker med ham. Hun sier:- Har du maur i buksene, eller?

Adam fryser på ryggen.
- Tenk om noen virkelig hadde maur i buksene, maur som kravlet og krøp over alt! Så ekkelt!

En dag satt vi elevene i halvsirkel på gulvet, mens læreren fortalte et eventyr om tre bjørner og en jente med gullhår. Kjenner du det eventyret?

I det eventyret går jenta langt inn i skogen til hun kommer til et hus. Inne i huset får hun øye på tre tallerkener, en stor, en mellomstor og en liten. Hun spiser litt av maten på den lille tallerkenen.
Så får hun øye på tre stoler, en stor, en mellomstor og en liten.
Hun setter seg på den lille stolen. Da merker hun at hun er veldig trett.
Så får hun øye på tre senger, en stor, en mellomstor og en liten. Hun legger seg i den lille senga og sovner.

- Nå blir det spennende! sa læreren. Hva skjer når bjørnene kommer hjem?
Akkurat da oppdaget hun at Calle var borte.
- Hvor er Calle nå da? spurte hun irritert.
- Jeg vet hvor han er. Han ligger under bordet der borte, sa Per.
- Men Calle, har du maur i buksene nå igjen? spurte læreren.
- Før hadde jeg maur, men nå er det små bjørner som kravler rundt på meg, svarte Calle.
Da lo læreren.
- Det er nok best at du kommer tilbake og setter deg, for nå skal jeg fortelle om bjørnene som kommer hjem for å spise.
Så fortsatte læreren å fortelle:
De tre bjørnene kom hjem og oppdaget at noen hadde spist av maten på den lille tallerkenen. Hvem hadde gjort det?
Så oppdaget de at det lå noen og sov i den lille senga.
Hvem var det?
Bjørnene gikk bort og vekket jenta. Gullhår våknet og ble så redd at hun løp ut av huset og gjennom skogen og kom aldri mer tilbake.
Da eventyret var slutt, reiste Adam seg og spurte:
- Hvem har lyst til å leke hermeleken «Følg meg»?
Det ville alle.
Calle fikk være leder, og vi andre skulle følge etter ham.
Vi hoppet rundt på stoler og bord.
Nå behøvde ikke Calle å sitte stille mer. Nå kunne han hoppe rundt som han ville. Vi hadde det kjempegøy!

Innhold og tegnspråk

Kapitlet «Maur i buksene» er bygget opp rundt eventyret «Gullhår og de tre bjørnene». Elevene bør kjenne dette eventyret før de begynner med kapitlet.
Fortellingen er relativt vanskelig, fordi handlingen veksler mellom det som skjer i klasserommet og det som skjer i eventyret. Elevene vil kanskje fylle inn de delene av eventyret som ikke er med i teksten, slik at mye av tiden vil gå med til å gjenfortelle «Gullhår og de tre bjørnene».
Uttrykket «maur i buksene» er også et tema å ta opp. Var det slik at Calle virkelig hadde maur -og senere bjørner- i buksene? Tenkeboblene i boka kan brukes som støtte for samtalen rundt dette.
Det er altså mye å snakke om i forbindelse med kapittel 21. Blir det tid til overs, kan en også ta opp noen språklige elementer, evt. bruke en ekstra tegnspråktime til å arbeide med disse.

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** TYPISK**
Tegnet brukes om Calle som har problemer med å sitte stille. Setningen kan oversettes tilnærmet slik: Det er typisk for Calle at det er vanskelig å sitte rolig.
Hvis elevene ikke kjenner dette tegnet, kan læreren kanskje vise noen eksempler fra klassen? Elevene har sikkert interesser de ofte og gjerne dyrker som er typiske for dem eller særtrekk som er typiske. Kanskje noen til og med har lignende særtrekk som Calle?

*** SITTE-UROLIG**
Hvordan understreker formidleren at det er vanskelig for Calle å sitte stille?

*** SITTE-I-HALVSIRKEL**
Repeter ulike måter en gruppe mennesker kan sitte på: SITTE-ETTER-HVERANDRE PÅ-REKKE-OG-RAD, SITTE-RUNDT-ET-BORD, SITTE-VED-SIDEN-AV-HVERANDRE-PÅ-EN-REKKE osv.
Hvordan sitter elevene akkurat nå?

*** STOR, MELLOMSTOR, LITEN**
Se spesielt på de ikke-manuelle delene av tegnene, ansikt og munn.

*** SMAKE-PÅ / SPISE-LITT-AV**
Hvordan uttrykker formidleren dette? Hvordan ville elevene uttrykke at Gullhår glupsk åt opp all maten?

*** SMAKE-DEILIG**
Hva slags mat synes elevene smaker deilig? Hvordan vil de nyansere uttrykksmåten i forhold til noe som smaker godt, noe som smaker deilig og noe som smaker himmelsk?

*** FÅR-ØYE-PÅ / OPPDAGER**
Så får hun øye på tre stoler,.....
Formidleren bruker ikke-manuelle komponenter, øynene sperres opp, hode og kropp beveges litt bakover.

*** SMÅ BJØRNER KRAVLER-RUNDT-PÅ-MEG**
Sammenlign med hvordan formidleren uttrykte at det var maur som kravlet og krøp rundt på Calle.

*** BJØRNENE GIKK-BORT**
Bjørnene gikk bort og vekket jenta.
Proform (tre fingre) representerer de tre bjørnene, hånden beveges dit jenta er lokalisert.

*** REISE-SEG, SETTE-SEG osv.**
La elevene finne ulike tegn med håndform som representerer en persons to bein, f.eks. STÅ, SETTE-SEG, REISE-SEG, LEGGE-SEG, LEGGE-SEG-UNDER-DYNE, STÅ-OPP.

*** FØLGE-ETTER-LEDEREN**
Se på hvordan venstre hånds tommel representerer lederens bevegelser, mens fingrene på høyre hånd følger etter/gjør de samme bevegelsene.

*** SOM-HAN-VILLE**
Formidlerens munnbevegelser: SOM VIL, manuelt brukes samme håndform og bevegelse som i tegnet FRI.

Norsk

Kapitlet inneholder en fortelling i fortellingen, noe som i leseboka er markert med at begynnelsen av eventyret står i en egen rute og er skrevet med mindre typer. Elevene vil nok raskt oppdage ruten, og det vil være naturlig å forklare hva den markerer før elevene begynner å lese. Dermed kan det også bli lettere for elevene å få tak i hovedlinjene i kapitlet.

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** maur i buksene**
Uttrykket er sentralt i fortellingen, og må forklares. Har elevene hatt lignenede følelse av og til? I hvilke situasjoner?
Sammenlign også uttrykkene å ha sommerfugler i magen og å ha gelé i beina, som ble tatt opp i kapittel 6.

*** - Tenk om noen virkelig hadde maur i buksene.....**
Tegnspråk: HVIS EKTE MAUR I-BUKSENE.....

*** ...går langt..**
I eventyret går jenta langt inn i skogen.....
Hvordan vil elevene oversette dette til tegnspråk? Se evt. på videoen.

*** få øye på**
Kan elevene finne synonymer til uttrykket? (Oppdage, se)

*** sove/sovne**
Finn ut om elevene vet betydningsforskjellen på disse to ordene.

*** spurte irritert**
- Hvor er Calle nå da? spurte hun irritert.
Elevene må se hele sekvensen under ett for å kunne lese selve spørsmålet slik det blir ytret.

*** ..gikk bort..**
Bjørnene gikk bort og vekket jenta.
Hvordan kan en på tegnspråk formidle at det er de tre bjørnene som går bort til jenta?
Se evt. på videoen.

*** reiste seg**
Tegn en ring rundt de to ordene og spør elevene hva Adam gjorde? Forklar forskjellen på reiste og reiste seg.

*** følge etter lederen**
Repeter hvordan dette ble formidlet på tegnspråk.

Forslag til supplerende aktiviteter

Tegnspråk

La elevene gjenfortelle eventyret om Gullhår og de tre bjørnene. Bruk gjerne videokamera, slik at elevene kan få se sin egen framføring. Hvis evalueringen er konstruktiv, vil de kanskje gjøre et nytt forsøk.
For at arbeidet ikke skal bli for ensformig, kan noen elever framføre et annet eventyr der tallet tre brukes, f.eks. De tre bukkene Bruse. Her vil de også få bruk for tegnene LITEN, MELLOMSTOR og STOR

Drama

Eventyret om Gullhår og de tre bjørnene egner seg godt for dramatisering.

Lek

La elevene leke «Følg meg».
Hvis beskrivelsen og bildene i leseboka blir oppfattet som eksempler til etterfølgelse, er det kanskje like greit å la leken foregå utendørs eller lage en hinderløype i gymsalen. Det er ikke alle taklamper som har like solid oppheng....

Tegning/maling

Eventyret om Gullhår og de tre bjørnene kan illustreres i en tegneserie.
Elevene kan også tegne/male ett bilde, f.eks av det de liker best eller synes er mest spennende i eventyret.

Norsk

Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 21:6, 21:7 og 21:8.

Litteratur

Eventyret det refereres til:

ALLE BARNS EVENTYR: De tre bjørnene
Sandviks Bokforlag 1991

Kan du føye til riktig at-setning?

1. Calle synes ofte	at Calle var borte.
2. Adam synes det er ekkelt å tenke på	at noen hadde spist av maten på den lille tallerkenen.
3. Gullhår gjesper og merker	at små bjørner kravlet og krøp på ham.
4. Læreren oppdaget	at det er vanskelig å sitte stille.
5. Calle følte	at det lå noen og sov i den lille senga.
6. De tre bjørnene kom hjem og oppdaget	at hun er veldig trett.
7. Så oppdaget de	at noen virkelig har maur i buksene.

1. _____

_____

2. _____

_____

3. _____

_____

4. _____

_____

5. _____

_____

6. _____

_____

7. _____

_____

Skriv navnet ditt her: _____

På spørsmåljakt i leseboka.
Hvor mange spørsmål finner du i stykket MAUR I BUKSENE?
Skriv spørsmålene her.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Hvor mange fant du? __
Nå kan du lage fire spørsmål til en elev i klassen. Eleven må skrive svar.

Spørsmål 1: _____

Svar: _____

Spørsmål 2: _____

Svar: _____

Spørsmål 3: _____

Svar: _____

Spørsmål 4: _____

Svar: _____

Skriv navnet ditt her: _____

Bare rot!
Kan du ordne setningene? Husk stor bokstav og punktum!

synes det at Calle vanskelig å stille er sitte

_____

eventyr til læreren klassen forteller

_____

heter eventyret bjørnene tre Gullhår de og

_____

og går går langt Gullhår i skogen inn

_____

kommer et til hun hus

_____

i inn går huset hun

_____

spiser litt på av hun maten tallerkenen lille den

_____

seg legger hun lille den senga sovner og i

_____

er at oppdager Calle læreren borte

_____

Skriv navnet ditt her: _____

Teksten i leseboka:

Elsker

elsker ikke

elsker

elsker ikke

elsker!

CALLE, ADAM OG KJÆRLIGHETEN

Visste du at Calle er forelsket i Emma?
Men Emma vet altså ingen ting om det.
Calle er heldig, for han sitter ved siden av Emma i klasserommet.

I dag er det torsdag. Det er den beste dagen i uka, for da spiller vi teater i døveforeningen.
Vi er åtte barn i teatergruppa, og i dag skal Emma også begynne der.

I bussen på vei til døveforeningen sitter Calle og jeg litt bak Emma. Calle har tatt av seg ryggsekken og satt den på fanget. Da kan han prate med meg bak den, sånn litt i smug.
- Tror du at hun er forelsket i meg? spør Calle med små tegn bak ryggsekken.
- Hvem da? spør jeg ertende.
- Emma vel! svarer Calle.

Ante er leder for teatergruppa. Han kan nesten alt om teater, tror jeg.
Vi skal spille «Tornerose», du vet eventyret om jenta som stakk seg på en torn, sovnet og sov i hundre år.
- Hvem vil være Tornerose? spør Ante.
- Jeg vil! Jeg vil! sier Emma og rekker hånda ivrig i været.

Calle vil selvfølgelig spille prinsen. Da skal han nemlig få kysse prinsessen.
Jeg skal spille den onde heksa.
Vi begynner å spille. Jeg er en veldig ond og grusom heks. Emma er en veldig søt og fin prinsesse. Men Calle - han er en veldig nervøs prins.

Alt han gjør blir feil. Først faller han av hesten. Så mister han sverdet. Til slutt snubler han og faller rett på Tornerose.
Emma blir pottesur. Hun vil ikke være med hvis Calle skal spille prinsen.
- Hvis en annen kan spille prinsen, blir jeg med, sier hun.

Etter teaterøvingen kommer Emma bort til meg og sier:
- Æsj, så dum Calle er! Men jeg liker deg, Adam. Når jeg skal sove, ligger jeg alltid og tenker på deg og da klarer jeg ikke å sovne.
- Å, men jeg liker Nesrin best, sier jeg. Hun har så langt, svart, krøllete hår, og så er hun så kjempesøt.
Da blir Emma veldig fornærmet og går sin vei.

Calle har sett alt sammen.
- Jeg er ikke forelsket i Emma mer. Nå er **jeg** også forelsket i Nesrin, sier han.
- Greit, vi synes jo nesten alltid det samme, svarer jeg.
Men Nesrin vet ingen ting.

Innhold og tegnspråk

Kapitlet handler om kjærlighet eller forelskelse og vennskap. Elevene fikk jo tidlig vite at Adam var forelsket i Nesrin, og nå får de vite hvem Calle er forelsket i. Riktignok er ikke Calle helt heldig når det gjelder å gjøre inntrykk på den utkårede, men han finner et alternativ som både han og Adam er fornøyde med. Vennskap er som kjent å dele....

Eksempler på hva en kan ta opp i tegnspråk

*** Tidslinje**
I dag er det torsdag. Det er den beste dagen i uka, ...
Formidleren bruker tidslinjen fra venstre til høyre foran kroppen (tidslinje C) for å markere perioden en uke, og lokaliserer torsdag til høyre på tidslinjen.

*** Emma skal begynne i gruppa**
Se på hvordan gruppetegnet blir holdt med venstre hånd, mens høyre hånds pekefinger (Emma) beveges inn i gruppa.

*** E for Emma**
Hvorfor bruker Calle håndalfabetets E og ikke Emmas navnetegn tro? Har elevene noen forklaring på det?

*** LEDER**
Er noen av elevene med i noen fritidsaktivitet? Hvem er leder der?

*** GRUSOM**
Se spesielt på de ikke-manuelle delene av tegnet, ansikt, øyne og munn.

*** NERVØS**
Bruker elevene samme tegn som formidleren, eller bruker de vanligvis et annet?

*** SPILLE FEIL**
Alt han gjør blir feil.
Tegnet FEIL blir gjentatt fire ganger.

*** SUR**
Blir Emma litt sur eller blir hun veldig sur? Se på intensiteten i tegnet.

*** Emmas «betroelse»**
Hvem er det Emma betror seg til etter teaterøvingen? Hvem er det hun er forelsket i?

*** LIGGE-OG-VRI-SEG / IKKE-KLARE-Å-SOVNE**
Har elevene hatt problemer med å sovne av og til? La dem fortelle.

*** GÅ-FORNÆRMET-BORT**
Se på måten Emma beveger seg bort fra Adam på etter at hun har fått «avskjed på grått papir». Kunne Adam ha uttrykt seg litt mer skånsomt? Hva mener elevene?

Norsk

Hvis kapitlet er for langt til å leses i sammenheng, kan det deles opp ved «Calle vil selvfølgelig spille prinsen.»

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

* sitte ved siden av
Calle er heldig, for han sitter ved siden av Emma i klasserommet.
Hvordan vil elevene forklare dette på tegnspråk? Se evt. på setningen på videoen.

*** Calle og jeg sitter litt bak Emma**
Legg merke til at tegnspråk og norsk bruker omvendt rekkefølge i denne beskrivelsen.
Tegnspråk: EMMA SITTER-FORAN, CALLE JEG SITTER-VED-SIDEN-AV-HVERANDRE BAK.

*** Å si noe i smug, prate med små tegn, «hviske»**
-Tror du at hun er forelsket i meg? spør Calle med små tegn bak ryggsekken.
- Hvem da? spør jeg ertende.
- Emma vel! svarer Calle.
Hvorfor later Adam som han ikke vet hvem det er Calle snakker om?
La to elever spille den lille samtalen.

*** Sammensatte ord**
Kapitlet har flere eksempler på sammensatte ord. Kanskje kan elevene «gå på jakt» i teksten og komme med eksempler?
(Klasserommet, døveforeningen, ryggsekken, teatergruppa, teaterøvingen)
Skriv ordene med bindestrek, og forklar evt. at det andre ordet er hovedordet, mens det første beskriver eller forteller noe om hovedordet.

*** Først, så, til slutt**
Se på hvordan disse ordene viser rekkefølgen av det Calle gjør på teaterøvingen og binder teksten sammen.

*** sur/pottesur, søt/kjempesøt**
Hvordan vil elevene uttrykke dette på tegnspråk? Samtal om nyansene i ordene.

*** så**
- Æsj, så dum Calle er!
- Men jeg liker Nesrin best, sier jeg. Hun har så langt, svart, krøllete hår og så er hun så kjempesøt.
Her brukes så som forsterkning av adverb/adjektiv:
så dum
så langt, svart, krøllete hår
så kjempesøt

og så brukes i betydningen dessuten, i tillegg (på tegnspråk kan en bruke PLUSS).

Forslag til supplerende aktiviteter

Litteratur
Det er naturlig at eventyret om Tornerose blir fortalt for elevene, hvis de ikke allerede kjenner eventyret godt.
Grimms eventyr: Tornerose
N.W. Damm & Søn a.s 3. utg. 1991

Tegnspråk
På kopieringsoriginalene 22:7 og 22:8 er det bilder med sekvenser fra eventyret om Tornerose. La elevene klippe ut bildene, ordne dem i riktig rekkefølge og lime dem på ark. Etterpå kan elevene gjenfortelle eventyret med bildene som holdepunkter. Vær nøye med at de får med alle momenter som er viktige for handlingen. Bruk evt. video, slik at elevene får mulighet til å evaluere seg selv og hverandre.

Drama
Både eventyret om Tornerose og fortellingen i kapittel 22 egner seg for dramatisering.

Norsk
På kopieringsoriginal 22:6 kan elevene øve seg i å finne adjektiv som beskriver en person eller gjenstand.

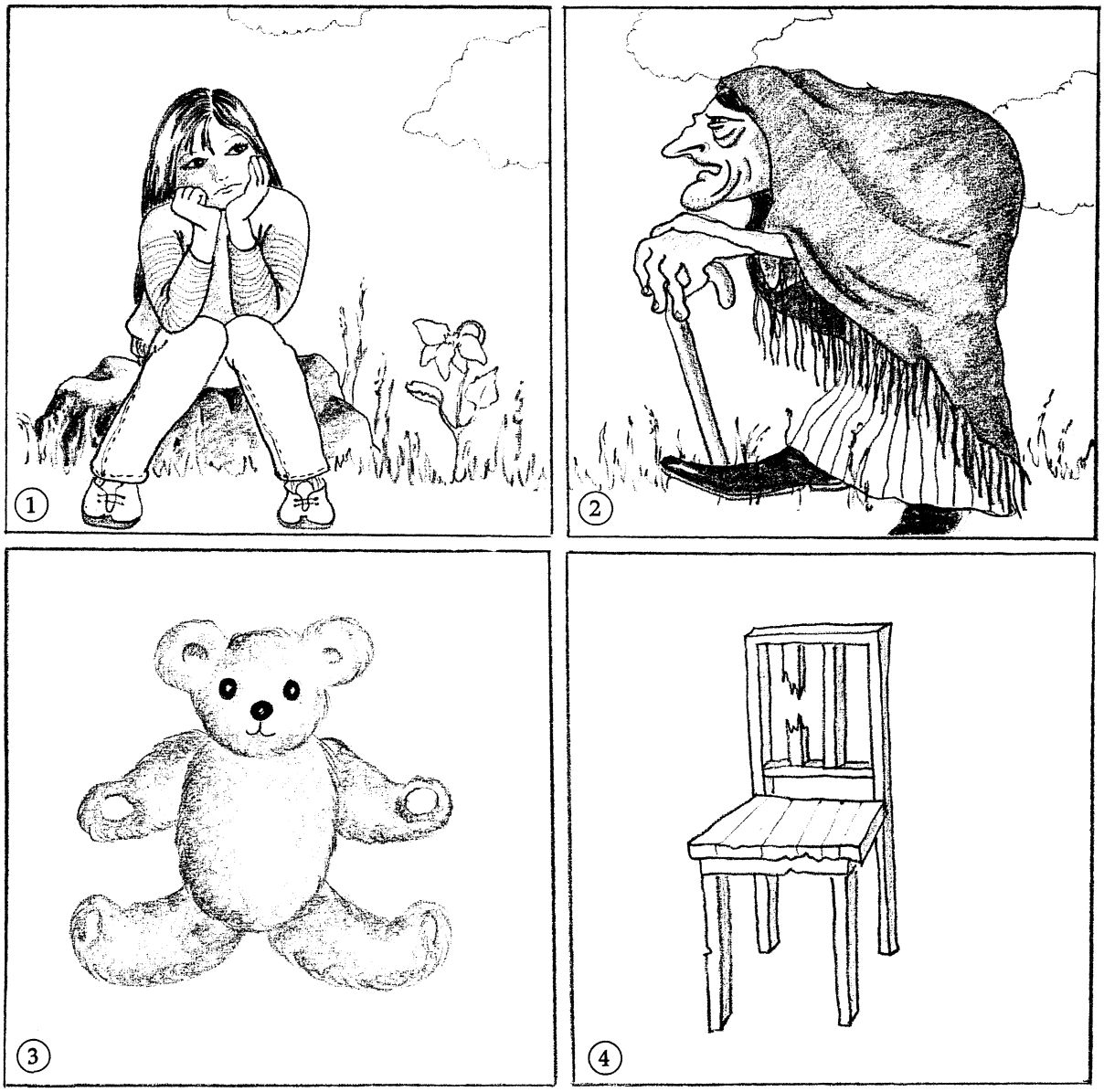
Litteratur

Om å være forelsket:
Velthuijs, Max: Den forelska frosken
Det Norske Samlaget 1989

Hoffstrøm, Eva Jansson: Sanna & Max
J.W. Cappelens Forlag AS 1998

Peterson, Hans: Anna er forelsket
N.W. Damm & Søn a.s 1989

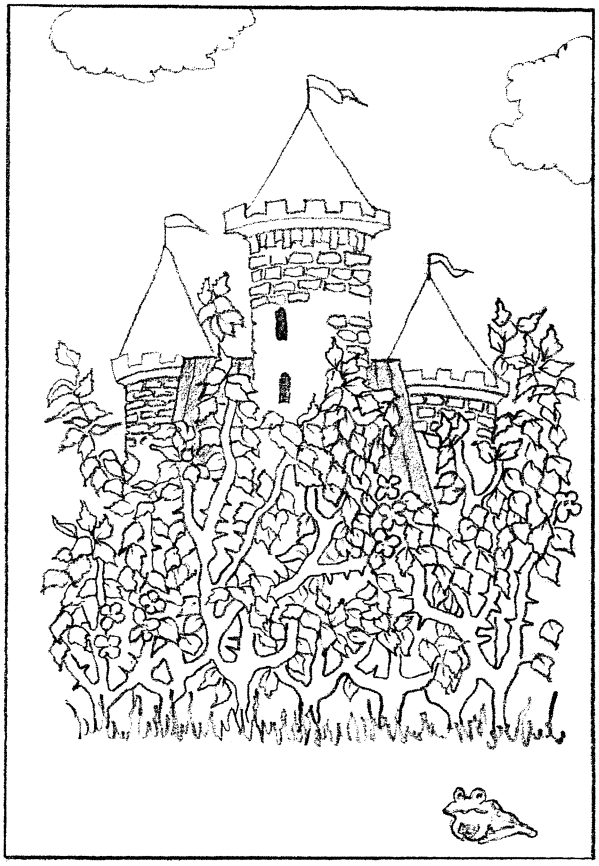
Härtling, Peter: Benn elsker Anna
Gyldendal Norsk Forlag 1990

Hvilke bilder synes du ordene passer til? (Samme ord kan passe til flere bilder.)

gammel: 2 og 4	**stygg:_____**	**lei seg: _____**
pen: _____	**ung: _____**	**myk: _____**
slem: _____	**søt: _____**	**hard: _____**

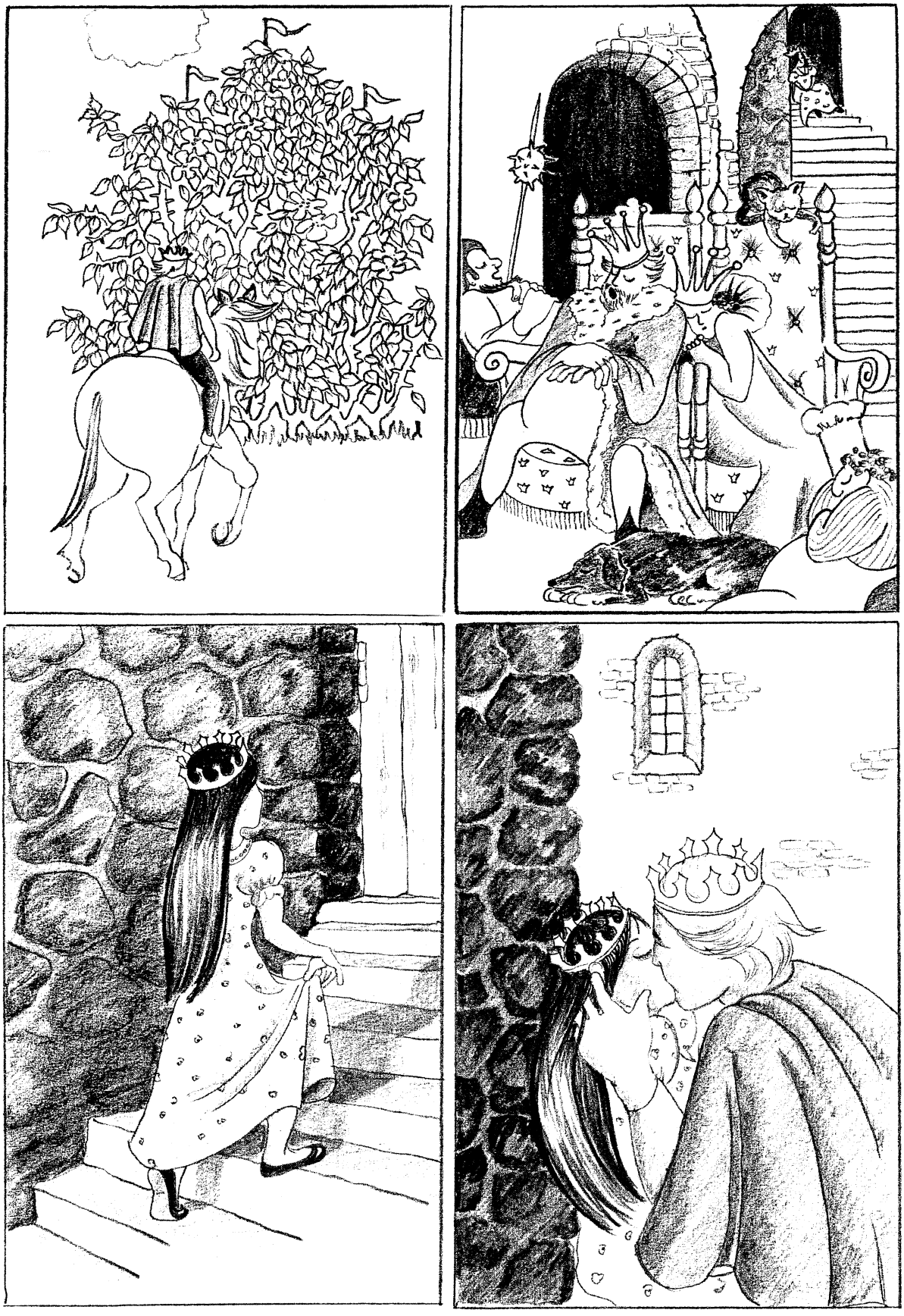
Skriv navnet ditt her: _____

Teksten i leseboka:

PÅ BONDEGÅRDEN

I dag skal hele klassen hjem til Calle. Vi tar plass i skolebussen. Ante er sjåfør.

Calles familie bor på en bondegård. De har en hest som heter Brunen, tolv høner, to katter og femten sauer.

Faren til Calle heter Karl-Axel. Han er ikke så flink i tegnspråk, men han kan mye annet. Han kan kjøre traktor, ri og klippe sauer.

Faren til Calle spør om vi vil ri på Brunen. Det vil vi.
Brunen er egentlig en arbeidshest som skal dra tunge ting, men det går an å ri på ham også.
Faren til Calle hjelper meg opp.
Det er vanskelig å sitte på hesten. Jeg humper opp og ned så jeg nesten mister brillene.

Så kommer moren til Calle, Ingrid, kjørende på traktor.
- Vil dere sitte på? spør hun.
Det vil vi gjerne. Nesrin og jeg hopper opp på hver vår side av traktoren og moren kjører av gårde med oss.
Jeg sitter og titter på Nesrin. Så søt hun er!
Jeg føler meg lykkelig!

Jeg skulle gjerne ha bodd på en bondegård. Tenk å kunne kjøre traktor, ri, bade og alt mulig sånt!
- Har du lyst til å komme og bo her en uke i sommerferien? spør Calle.
- Å ja, det vil jeg gjerne! svarer jeg glad.
- Får Adam komme og bli her en uke i sommerferien? spør Calle moren sin.
- Ja, gjerne, svarer hun. Av og til er det jo litt kjedelig for deg om sommeren, uten venner som kan tegnspråk. Det er fint hvis dere kan være sammen, prate og ha det moro.

Calle og jeg blir overlykkelige og hopper og danser ned til vannet. Der setter vi oss og prater om alt vi skal gjøre i sommer. Vi skal kjøre traktor, bade hver dag og ri.
Så deilig det skal bli!
- Å, det skulle vært sommerferie **nå**! sier jeg til Calle.

Innhold og tegnspråk

Kapittel 23 handler om et besøk hjemme hos Calle og avsluttes med at han og Adam sitter og planlegger en uke av sommerferien sammen.
Dette er det siste kapitlet i Adams bok. Hvis en har valgt å fordele arbeidet med leseopplegget over hele skoleåret, kan det vel nå passe bra å begynne å tenke litt på sommerferien.
Siden dette er avslutningskapitlet, er det naturlig å fokusere mest på innholdet i fortellingen og etter hvert gå over til å samtale om elevenes egne ferieplaner.

Allikevel, her er

Noen få forslag til hva en kan ta opp i tegnspråk

*** HEST**
Formidleren bruker to ulike tegn for hest. Kan elevene finne hvilke?
Hvilket tegn bruker de selv vanligvis?

*** Oppramsing**
Legg merke til at når Adam forteller om alt Karl-Axel kan, brukes fingrene på venstre hånd (den passive) som referanse for aktivitetene.

*** Uttrykksmåte**
På ungers vis uttrykker Adam stor beundring for alle Karl-Axels ferdigheter, uten unødig nyansering. Med det tempoet i saueklipping som blir demonstrert her, ville nok Calles far kunne hevde seg bra i et hvert verdensmesterskap.....
Har noen av elevene sett saueklipping? Vet de også hvordan det foregikk før en hadde elektriske maskiner?

*** GÅR-AN**
Formidleren bruker begge hender i utføringen av tegnet.
Se også på de ikke-manuelle delene, spesielt munn- og hodebevegelse.

*** BLI-OVERLYKKELIG**
Hvordan uttrykker formidleren at Calle og Adam blir overlykkelige? Er elevene kjent med dette tegnet? Har de eksempler på situasjoner der de selv er blitt overlykkelige?

Norsk

Selv om kapitlet strekker seg over sju sider, er språket såpass enkelt at det bør kunne leses i sin helhet uten oppdeling.

Så noen få

Eksempler på hva en kan ta opp i norsk

*** Overskriften**
Hva forteller overskriften om innholdet i kapitlet?

*** men**
Han er ikke så flink i tegnspråk, men han kan mye annet.
Brunen er egentlig en arbeidshest som kan dra tunge ting, men det går an å ri på ham også.
Samtal om hvilken funksjon men har i disse setningene.

*** Jeg føler meg lykkelig!**
I tegnspråkversjonen vises Adams lykkefølelese ved måten han uttrykker sin beundring for Nesrin på.
På norsk uttrykkes dette med en hel setning.

*** vil gjerne**
- Vil dere sitte på? spør hun. Det vil vi gjerne.
Kan elevene oversette dette til tegnspråk?

*** bli**
Forklar at verbet bli har ulik betydning i ulike sammenhenger.
Eksempler:
Adam skal bli hos Calle i en uke.
Det blir snart fint vær.
Han blir snart 9 år.

*** lykkelig/overlykkelig**
Kan elevene finne synonymer til disse ordene?

Forslag til supplerende aktiviteter

Samtale
De av elevene som er de eneste døve i familien, har kanskje selv av og til følt seg litt ensomme i sommerferien. Samtal med elevene om hvordan de pleier å ha det i sommerferien. Hvem pleier de å leke med? Hvordan kommuniserer de med lekekameratene hvis disse er hørende?
Kanskje kan en komme med forslag om hvordan elevene kan møtes i sommerferien?

Male sommerbilde/samtale
La elevene få drømme om sommerferien med pensel og farger. La dem etterpå fortelle om bildet for klassen.

Samtale
På kopieringsoriginalene 23:8, 23:9 og 23:10 er det bilder av ulike sommeraktiviteter.
La elevene velge ut f.eks. tre bilder som de synes passer til deres sommerferie. La dem begrunne valgene og fortelle hvilke assosiasjoner de fikk.
Bildene kan også brukes til å lage en liten fortelling om «Min sommerferie» eller små dikt.

Norsk/tegning
Elevoppgaver på kopieringsoriginalene 23:6 og 23:7.

Litteratur

Om dyra på gården:

Langbo, Kirsten: På bondegården
Litor 1987

Nilsson, Ulf: Kuer, høns og en slu gris
N.W. Damm & Søn 1988

Gjersøe, Vera: Ut fra fjøs og binge
Kolibri Forlag A/S 1990

Dunn, Judy: Onkel Petters bondegård
Litor 1984

Simon, Francesca: Danse-Svanse Høna som bare ville danse
Tiden Norsk Forlag 1995

Om sommerferie på landet:
Scheen, Kjersti: Morellsommer
Gyldendal Norsk Forlag A/S 1996

Jensen, Robert: Sommerferien
DAMM 1976

Stenberg, Birgitta: Bjørn drar på landet
Carlsen Forlag 1990

Om sommeren:
Min sommerbok
(Fortellinger og dikt om sommeren av kjente norske forfattere)
Samlet og redigert av Mette Helfjord og Toril B. Lancelot
N.W. Damm & Søn a.s 1991

Skriv ordene som mangler.

Calle bor på en _____.

På bondegården er det _____ hest, _____ høner, _____ katter og _____ sauer. Hesten heter _____.

Adam får lov til å _____ på Brunen. Han mister nesten _____, fordi det _____ sånn opp og ned.

Calles mor kjører _____, og Adam og _____ får sitte på.

Calle spør om Adam har lyst til å komme og _____ der en _____ i sommerferien. Det vil Adam _____.

Calle spør _____ sin om Adam får komme på besøk i ferien.

Moren sier _____.

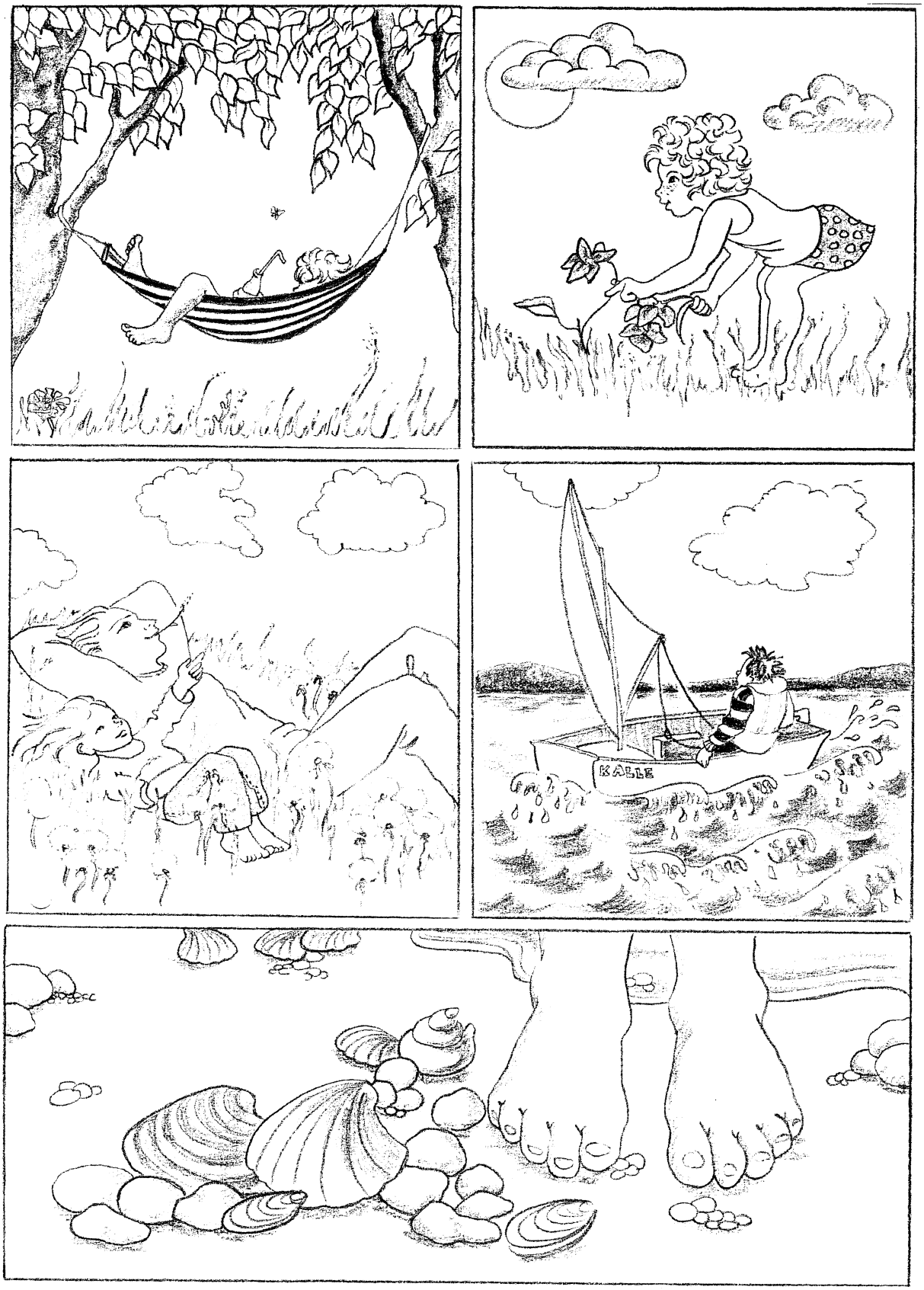
Da blir Adam og Calle _____. De hopper og danser ned til _____. Der setter de seg og prater og alt de skal gjøre i _____.

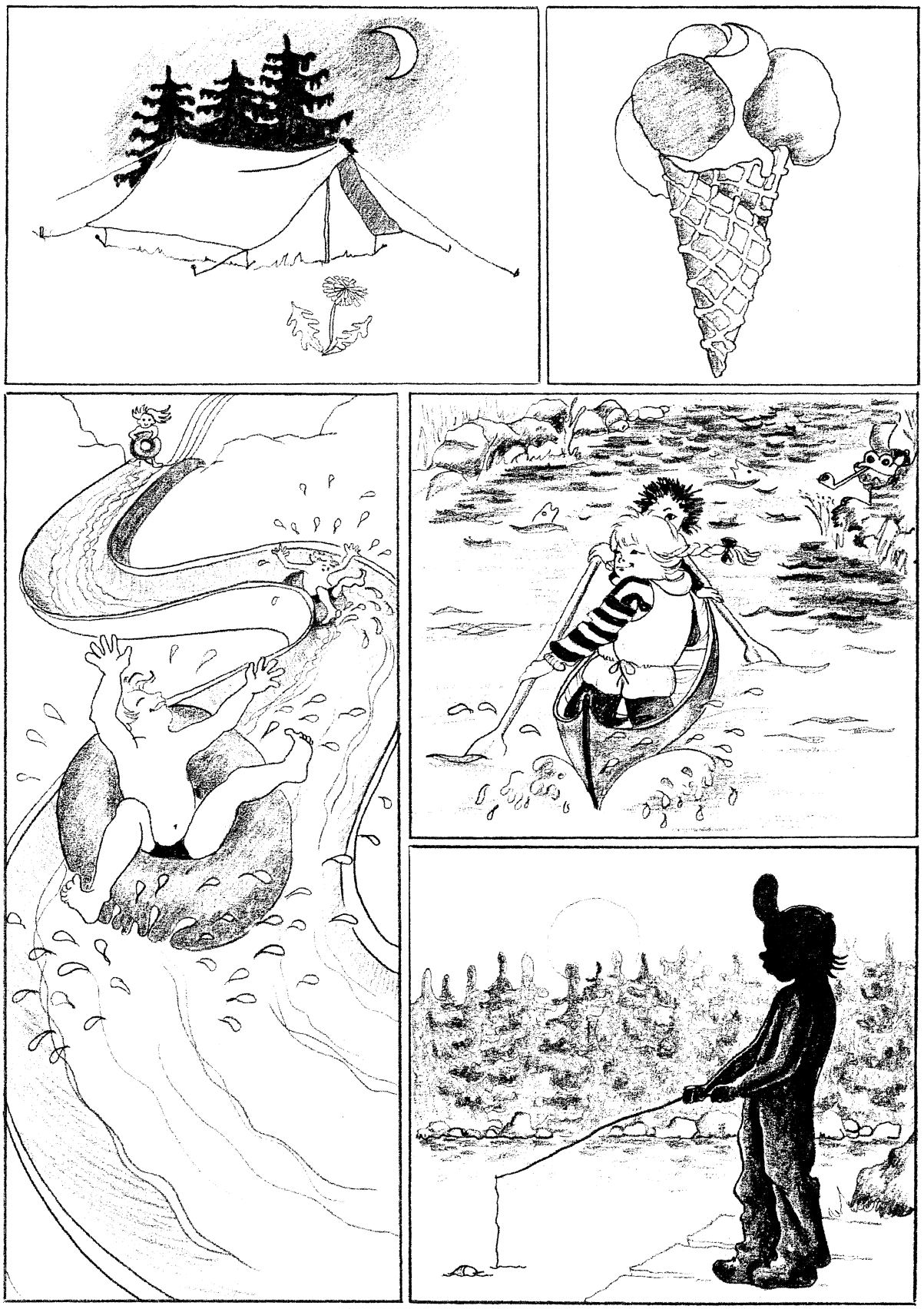
traktor	gjerne	ja	bo	moren
vannet	overlykkelige	tolv	humper	to
uke	sommerferien	en	bondegård	
brillene	Brunen	Nesrin	femten	ri

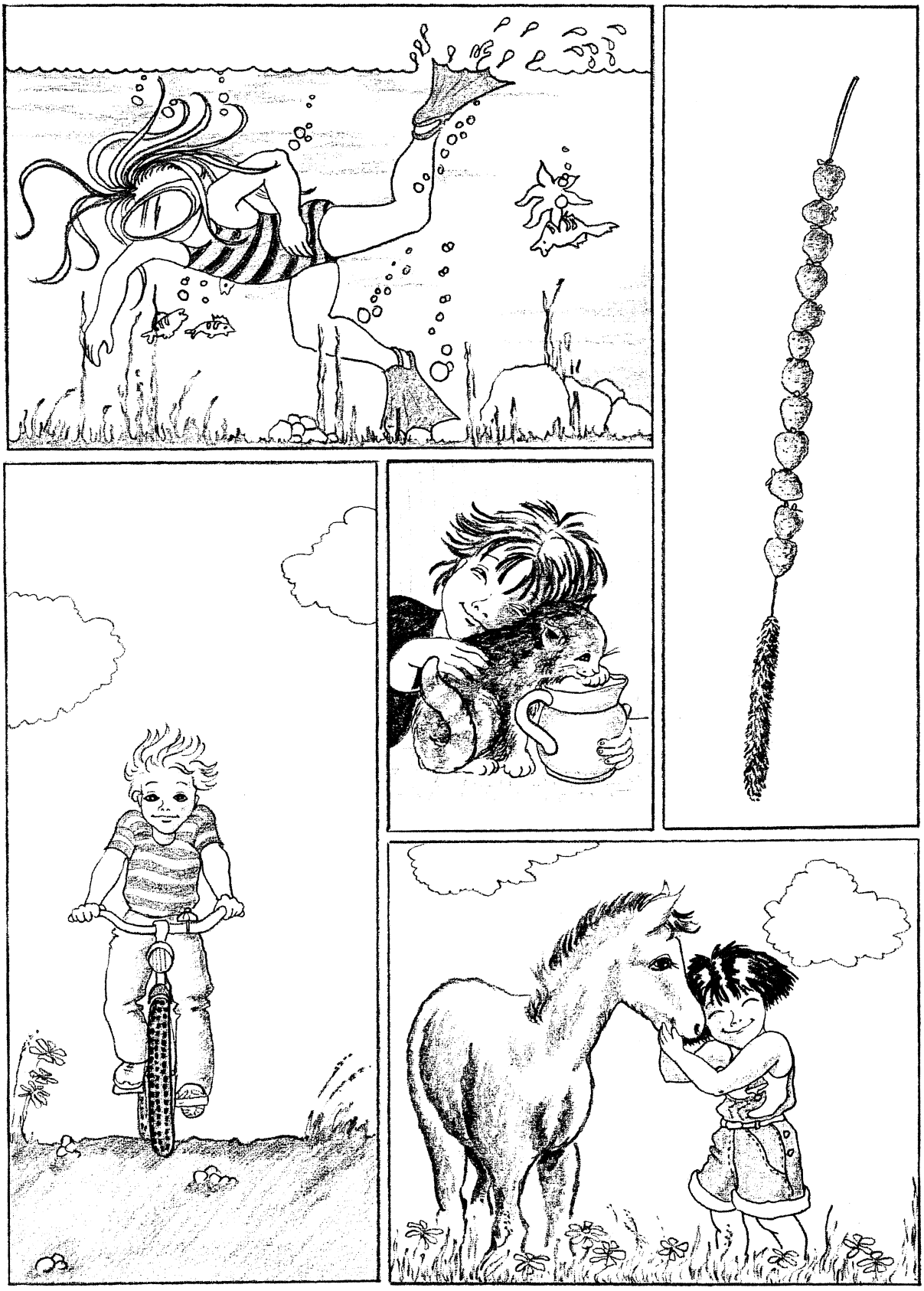
Skriv navnet ditt her: _____

Lag en fin tegning av bondegården der Calle bor. Husk alle dyrene!

Skriv navnet ditt her: _____

KALLE

Utprøving av opplegget

SVERIGE

Skoleåret 1989/90 ble Adams bok prøvd ut i tre klasser, en 1. klasse på Kristinaskolan i Härnösand og to 1. klasser ved Manillaskolan. En av klassene var en hørselsklasse, noe som innebar at arbeidet med svenskdelen i den klassen skilte seg fra undervisningen i svensk i de to andre klassene.

Det materiellet som klassene hadde tilgang til, besto av en svart/hvitt-kopi av Adams bok og den første videoversjonen. Fordi materiellet var under utarbeiding, kom ikke utprøvingen i gang før et par måneder ut i høstsemesteret. Klassene rakk derfor ikke å komme igjennom alle kapitlene i løpet av skoleåret, og fortsatte utprøvingen høsten -90.

Erfaringene fra utprøvingen ble kontinuerlig samlet for å kunne brukes som grunnlag for utarbeidelsen av lærerveiledningen. Endringer ble også gjort både i den svenske versjonen og i tegnspråkversjonen etter de synspunktene som var kommet fram under utprøvingen.

På de neste sidene følger uttalelser fra to av lærerne:

Härnösand 11/6 1990

Hei Gunilla!

Det er en solrik mandagsmorgen, den første i sommerferien, og jeg har satt meg ned for å summere opp det vi har arbeidet med det siste skoleåret.
Som du vet har vi i 1. klasse jobbet med leseboka om Adam dette året. Vi hadde satt av to timer pr. uke til dette.
Nå i ettertid ser jeg at det var for lite tid. Vi har ikke rukket alle kapitlene, så vi fortsetter til høsten.
Men det vi har rukket å lese, er virkelig blitt godt mottatt av oss alle. Elevene mine elsker fortellingen om Adam og vennene hans. Vi har hatt mange herlige stunder sammen.
Jeg ser også at elevene har tatt opp i seg det tegnspråket de har fått gjennom videoen og bruker det i andre sammenhenger.
For min egen del har jeg også fått et rikere tegnspråk takket være videoversjonen av boka. Men jeg har hatt mange besværlige timer foran videoen, fordi jeg ikke har brukt så mye video i undervisningen før. Det er gått mye tid til spoling fram og tilbake , og da har jeg ikke vært spesielt fornøyd med video som hjelpemiddel. Men med en mer moderne videomaskin klarte til og med jeg å få opp hastigheten og finne igjen de stedene jeg ville stoppe opp ved og snakke om. I begynnelsen ble det mange stopp, inntil jeg oppdaget at det faktisk ville komme flere muligheter senere.

I begynnelsen hadde jeg dessuten problemer med å se hva jeg skulle ta opp til samtale i tegnspråk. Så jeg ble overlykkelig da utkastet til lærerveiledningen kom, for der fantes det mye matnyttig å hente for meg.

Etter å ha sett et kapittel på video og jobbet med tegnspråket, har vi neste gang arbeidet med den svenske teksten.
I min klasse, som i mange andres, har jeg i høst hatt elever som allerede kunne lese og elever som ikke forsto noen ting av disse «krusedullene» på arket.
Vi har i fellesskap arbeidet med å oversette den svenske teksten til tegnspråk.
«Slik ser det ut på svensk. Kan du finne noen ord som du kjenner igjen?»
«Hvordan vil du oversette dette til tegnspråk?» osv....
Sammenligninger av de to språkene og spørsmål av denne typen har vi forsøkt oss på.
Så har barna fått leselekse. De barna som kan å lese, har lest selv, og vi andre har samarbeidet og hjulpet hverandre.
Men alle har fått en følelse av at de kan lese.
Til slutt.....Jeg synes at dette på alle måter er et nydelig leseopplegg. Det inneholder gjenkjennelig og FIN humor som forsterkes av bokas fantastiske illustrasjoner og den herlige tegnspråkversjonen. Det merkes på elevene at innholdet er viktig for dem.

Takk til dere alle for en fin lesebok!
Vi arbeider videre til høsten og ser fram til nye eventyr med Adam.

Sommerhilsener fra Kerstin Langendorf

Stockholm den 29. mai 1990

Hei Adam!

Vi er fire tunghørte barn som leser boka di. Vi synes den er kjempefin. Vi leser i boka nesten hver uke, men vi rekker ikke alltid et helt kapittel.
Først ser vi på videofortellingen og snakker om hva den handlet om. Det er det morsomste! Så spoler frøken båndet tilbake og så ser vi på en liten del om gangen og snakker om forskjellige tegn. Det er litt morsomt, men av og til orker vi ikke å snakke om hele historien. Frøken vil diskutere så mange tegn.
Senere, hvis vi har tid, og det har vi ofte, spiller vi hele stykket. Alle er med, frøken også. Det er gøy.
Neste dag leser vi den samme fortellingen på svensk. Da leser vi høyt sammen med frøken. Det er ikke alle som kan lese så bra, derfor oversetter frøken hver setning til tegnspråk etterpå. Så får vi hele stykket i lekse, og så leser vi høyt for frøken eller sammen med frøken neste dag. Frøken synes at den måten vi leser på ligner på LTG-metoden. Vi leser en tekst som vi på forhånd vet hva handler om.
Slik har vi arbeidet et helt år nå og to av oss kan lese veldig bra. En gutt kan bare lese litt. Frøken sier at han snart leser flytende, for han lyderer jo så bra, men det har ikke vært så lett for de snakker ikke svensk hjemme hos ham. En av oss kan ikke lese hele setninger ennå, men hun kan lese ganske mange ord.

Vi har ikke rukket å lese hele boka di. Vi skal fortsette til høsten. Vi gleder oss til å lese mer om deg. Det føles som om du og vennene dine er kameratene våre. Det kapitlet om Nesrin var koselig. Kjærlighet er så kriblende og spennende! Morsomt var det å lese om familien Larssons dyr og Svarte briller. Men det aller morsomste kapitlet var Emmas høreapparat. Vi spilte det mange ganger og byttet roller slik at alle fikk være alle. Og vi lurer så på hva som skjedde med Loffe. Fikk han vondt i magen? Eller kom høreapparatet ut etter hvert?

Vi sees til høsten!
Hilsen fra 1. klasse
og frøken Siv Dahlén.

DANMARK

København den 28/5 -97

Kjære Adam.

Takk for det lange brevet fra deg.
Vi synes det har vært spennende å lese alle fortellingene. Det var gøy fordi det handler om døve. Vi likte spesielt godt den som het «Svarte briller». Vi syntes det var morsomt at læreren ble så sur!
Den med Emma som fant en larve som Kalle ville knuse og der læreren ropte NEI, var også en morsom fortelling.

Det var bra at det var med video, ellers hadde vi ikke kunnet lese boka så bra. Andre bøker har ikke slike videoer. Det ville vært fint om de hadde hatt det, for da ville det vært lettere å lese dem.
Vi har forresten også lært noen nye tegn av Karin og Klaus (formidlerne) fra båndet.

Hvordan er det å være forelsket? Det er ingen av oss som har prøvd det. Du er jo forelsket i .....å nei, det skulle vi jo ikke fortelle til noen, det har du jo sagt.

Her i Danmark har vi ikke maur i buksene, så det har vi heller ingen erfaring med, men Sverige er jo slik et stort og vilt land der det sikkert er masse maur?!

Det kan forresten godt hende at noen av jentene er forelsket i deg.

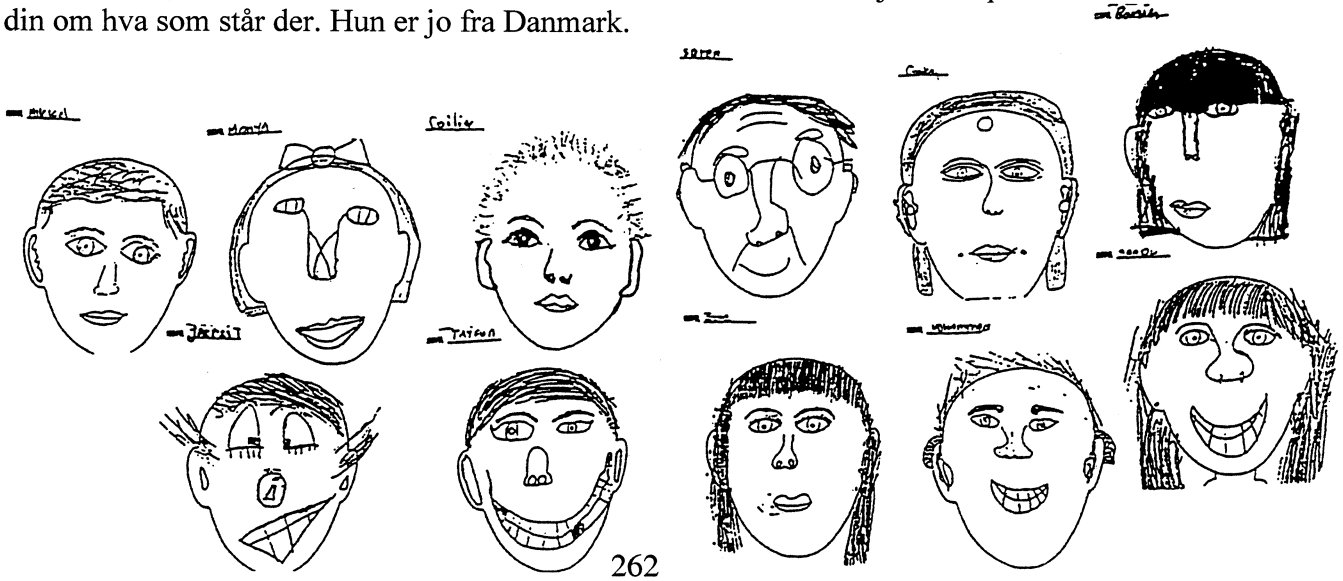
Det er en gutt fra Tyrkia i klassen vår, og han liker godt Nesrin.

Og alle sammen liker deg.

Vennlig hilsen

Gopika, Søren, Sarah, Coilin, Mikkel, Ester, Rania, Monya, Tayfun, Mohammad, Jasprit

P.S. Det er en gutt som har briller i klassen vår også.
P.P.S. Wendy behøver ikke å oversette brevet til svensk, for du kan jo bare spørre mormoren din om hva som står der. Hun er jo fra Danmark.

DANMARK

Synspunkter fra lærerne i utprøvingsklassen

Nå er det blitt sommer, og vi har arbeidet med Adams bok et helt skoleår i 3. klasse.
Det har vært et spennende prosjekt, og det er deilig at det endelig er kommet et tospråklig materiell med bok og bånd for døve og tunghørte elever.

Boka har virket innbydende med sine inspirerende tegninger og fortellinger, og svært relevant fordi den tar opp temaer fra døve barns hverdag. Videoen var også god med fint formidlede, levende tegnspråkfortellinger. Elevene våre har vært svært opptatt av å se disse fortellingene og har lært nye tegn og tegnspråk-uttrykk som de synes det har vært gøy å bruke i sin egen hverdag.
Dessuten har de fleste fått utvidet sitt kjennskap til de virkemidler som tegnspråk har.

I det hele tatt har elevene vært glade for Adam og vist stor interesse for emnene, noe som har ført til mange gode samtaler i klassen. Vi lærere kan også se at bruken av materiellet har utvidet elevenes begrepsverden og styrket tegnspråk- og leseferdighetene deres.

Det finnes utallige muligheter for å sammenligne de to språkene når en har både en video med tegnspråk og en bok med dansk. Det gir også de to språkene samme status, når en slik som her har et videobånd og en dansk tekst som har nøyaktig samme innhold og kan fastholdes enten på papir eller på videobånd. Det gir mulighet til å vende tilbake til den samme tegnspråksetningen eller det samme tegnet flere ganger hvis en har bruk for det. Elevenes oppmerksomhet er blitt godt skjerpet ved at de av og til har skullet finne en dansk setning ut fra den tilsvarende tegnspråksetningen - eller omvendt: Finne den tegnspråksetningen som passet til en bestemt dansk setning. Det er derfor vårt inntrykk at elevene etter å ha arbeidet med Adams bok har fått en bedre forståelse for at tegnspråk og dansk er to forskjellige språk.

Den danske teksten er ikke helt lett. Den er skrevet på et dansk som ikke bare er tilpasset tegnspråk, men som også gjennomfører bruk av nødvendige og alment brukte danske setningskonstruksjoner. Elevene må kjenne til disse for å kunne gå videre i innlæringen av dansk. Videofortellingen hjelper elevene til å beholde overblikket, slik at fortellingen ikke bare hugges i stykker av vanskelige danske ord. Og det er ingen tvil om at det blir mye lettere for elevene å lese den danske teksten når de først har sett fortellingen på tegnspråk.
Som lærere har vi ut fra Adams bok hatt utallige variasjonsmuligheter i undervisningen.
En kan dessuten velge å legge større vekt på tegnspråk i en periode og dansk i en annen.

Vi vurderer det slik at boka kan brukes fra 2. klasse til og med 5. klasse ut fra elevenes nivå i dansk.

Med håp om at Adams bok må komme mange andre døve og tunghørte barn til gode,

Susanne Rømer og Hanne Lutz, Skolen på Kastelsvej

NORGE

Høsten 1998 ble de seks første kapitlene i Adams bok prøvd ut i en 4. klasse ved Skådalen skole. (Egentlig var dette elevenes tredje skoleår, siden de ved innføringen av den ti-årige grunnskolen har «hoppet over» ett klassetrinn.)
Fordi leseboka og videoen fremdeles var under utarbeiding og vi ønsket at elevene skulle få oppleve de fine illustrasjonene i farger, kjøpte vi lesebøker med den svenske teksten og limte den norske teksten over.
Videoversjonen var forredigert, men uten illustrasjoner.

Læreren uttaler:

Vi har jobbet med kapitlene 1 - 6, og både elever og lærer syntes boka var spennende og interessant. Elevene ble spesielt engasjerte fordi boka handler om døve barn.

Når det gjelder tegnspråkdelen på video, synes elevene å oppfatte innholdet nokså kjapt, og de vil helst fortsette å se videre uten å stoppe. Å ta opp spesielle tegn/uttrykk er mindre populært, men etter hvert som de er blitt vant til arbeidsformen, har dette gått bedre.

Lesetekstene
Elevene leser bra og synes innholdet er interessant og morsomt. Det ser ut som de får med seg innholdet og kan koble det til tegnspråktekstene de har sett før de leser den norske teksten. Språket i boka er rikt og utviklende, noe som gjør at elevene stadig utvider sitt norske ordforrråd og får kjennskap til ulike setningstyper.

Skriftlige oppgaver
Elevene liker å jobbe med oppgavene og klarer i stor grad å løse dem uten mye hjelp. Noen ganger kan de sette i gang og løse oppgaver uten å lese/forstå instruksjonen. Dette tyder på at de er ivrige etter å komme i gang med arbeidet, og som regel finner de fram til riktige løsningsmåter.

Generelt sett er elevene mest motivert for å lese og å løse skriftlige oppgaver. Tegnspråkdelen vil de helst motta som «fortelling», men det er muligens lærerens noe mangelfulle tegnspråkkompetanse og erfaring med å undervise i dette faget som gjør denne delen litt vanskelig?

Som lærer synes jeg det er spennende og morsomt å jobbe med Adams bok. Vi har satt av 4-5 timer pr. uke til dette opplegget, men ofte har denne tiden vært for knapp til å jobbe grundig nok med ett kapittel. Vi kunne helt sikkert ha brukt mer tid til f.eks. diktater og lignenede for å øve inn vanskelige ord og uttrykk. Lærerveiledningen er instruktiv og gir mange tips og forslag til oppgaver og aktiviteter. Selvsagt har vi ikke rukket å gjøre alt som er foreslått, men det er vel heller ikke meningen?

Vi gleder oss til boka og videoen er ferdig, - et slikt opplegg har vi ønsket oss lenge!

Oslo 16.12.98 Vennlig hilsen Gunn Vamråk

I desember 1998 hadde prosjektleder en samtale med elevene enkeltvis for å få vite hvordan de hadde opplevd å arbeide med leseopplegget.
De ble først spurt om det var noe spesielt de hadde lyst til å fortelle om Adams bok.
Så ble de spurt hvordan de syntes det var å se på videoen, å lese boka og å arbeide med oppgavene.

Elevene uttaler:

Jente, 9 år:
Av og til når jeg skal legge meg om kvelden, spør mamma hva jeg vil lese på senga, og noen ganger vil jeg lese i Adams bok.
Jeg spurte læreren om jeg kunne kjøpe boka. Læreren spurte deg (prosjektleder), og da sa du at jeg skulle få den. Det synes jeg var bra. Jeg liker godt å se på videoen, og jeg liker å lese i boka.
Noen av oppgavene er litt vanskelige, men da hjelper læreren meg.

Jente, 9 år:
Jeg syntes det var spennende å lese om da Adam besøkte Nesrin og hvordan det var hjemme der. Vi er ikke helt ferdige med det kapitlet enda, men jeg synes det er morsomt.
Jeg liker godt både å se på videoen og lese i boka. Men av og til har jeg ikke lyst til å se videoen om igjen og stoppe og se på tegn og sånn.
Oppgavene er greie, synes jeg, noen er lette og noen er vanskelige og noen er sånn midt i mellom.
Jeg vil helst lese om døve barn. Ikke bare det, men av og til.

Gutt, 9 år:
Jeg liker å se på videoen, jeg skjønner alt med en gang. Boka kan jeg også lese i, men det er mange nye ord.
Jeg synes det er veldig dumt når læreren skal stoppe videoen og vi skal se på tegn. Det er så kjedelig. Tegnspråk kan jeg. Jeg vil at vi skal se videre på videoen.
Men da vi fikk strimler med en setning på og jeg skulle rope STOPP når min setning kom på skjermen, da var det gøy. Jeg klarte det hver gang. Jeg klarte de andres setninger også, men da fikk jeg ikke lov å rope STOPP. Men jeg hadde veldig lyst.

